

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
LASKENTATOIMEN JA RAHOITUKSEN YKSIKKÖ

Jonna Patrikainen

**TAVARAN VIRHE SOPIMUSRIKKOMUKSENA KANSAINVÄLISESSÄ
KAUPASSA**

Vaatteiden yleisvähittäiskauppaa harjoittava yritys

Talousoikeuden
Pro gradu -tutkielma

VAASA 2020

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
LYHENNELUETTELO	7
KUVALUETTELO	7
TIIVISTELMÄ:	9
1. JOHDANTO	11
1.1. Johdatus tutkielman aiheeseen	11
1.2. Tutkimustehtävä	13
1.3. Tutkimuksen rakenne ja menetelmät	14
2. SOPIMUSOIKEUS KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA	17
2.1. Yleisiä sopimusoikeuden periaatteita	17
2.2. Sopimuksen syntyminen	18
2.3. Sopimuksen sitovuus ja pätemättömyys	20
2.4. Vakiosopimus ja yksilöllinen sopimus	21
2.5. Sopimusoikeuteen soveltuvat yleiset oikeusperiaatteet	23
2.5. Kansainvälisen kaupan erityispiirteet	25
2.6. Kansainvälisen kaupan sopimushallinta ja riskit	26
2.6.1. Yleistä	26
2.6.2. Luottoriski	28
2.6.3. Maariski	30
2.6.4. Valuuttariski	31
2.7. Sääntöhierarkia kansainvälisessä tavarankaupassa	31
3. TAVARAN VIRHE KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA	34
3.1. Virheen käsite	34
3.2. Virhetyypit kansainvälisessä kaupassa	36
3.2.1. Tosiasiallinen virhe	36
3.2.2. Oikeudellinen ja immateriaalioikeudellinen virhe	36
3.3. Sääntely kansainvälisessä tekstiilien ja vaatteiden kaupassa	38

3.4.	Virhe vaatteessa	39
3.5.	Virheen konkreettinen ja abstrakti arviointi	41
3.6.	Virheen arvioinnin kannalta ratkaiseva ajankohta	42
3.6.1.	Tavaran luovutus ja vaaranvastuun siirtyminen	42
3.6.2.	Piilevä virhe	44
3.6.3.	Takuun merkitys	45
4.	Incoterms© -lausekkeet	47
4.1.	Toimituslausekkeiden merkitys	47
4.2.	Incoterms ja CISG	49
4.3.	Incoterms© 2010 pääpiirteet	52
4.4.	Toimituslausekkeiden käyttö	53
4.4.1.	Incoterms -ehdon valinta ja toimituslausekkeeseen viittaaminen	53
4.4.2.	E-lauseke	55
4.4.3.	F-lausekkeet	56
4.4.4.	C-lausekkeet	59
4.4.5.	D-lausekkeet	62
4.5.	Incoterms© 2020	63
5.	TAVARAN VIRHEESTÄ JOHTUVAN SOPIMUSRIKKOMUKSEN SEURAAMUKSET	65
5.1.	Yleistä sopimusrikkomuksen seuraamuksista	65
5.2.	Ostajan oikeussuojakeinot	66
5.2.1.	Ostajan oikeus vedota virheeseen	66
5.2.2.	Uusi toimitus ja virheen korjaaminen	68
5.2.3.	Hinnanalennus	69
5.2.4.	Purkaminen	70
5.3.	Myyjän oikeussuojakeinot	72
5.4.	Vahingonkorvaus	73
5.4.1.	Vahingonkorvauksen määräytyminen	73
5.4.2.	Vapautumisperusteet	75

6. RIIDANRATKAISUMENETTELYT	JA	LAINVALINTA	
KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA			77
6.1. Lainvalinta kansainvälisissä sopimussuhteissa			77
6.2. Riidanratkaisu tuomioistuimessa			78
6.3. Riidanratkaisu välimiesmenettelyssä			80
7. LOPUKSI			81
8. LÄHTEET			83
VIRALLISLÄHTEET			90
OIKEUSTAPAUSLUETTELO			90

LYHENNELUETTELO

CISG	Convention on Contracts for the International Sales of Goods
EU	Euroopan unioni
ECE	Economic Commission for Europe
ICC	International Chamber of Commerce
KL	Kauppalaki 355/1987
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 228/1929
PECL	Principles of European Contract Law
Tukes	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
UNIDROIT	International Institute for the Unification of Private Law
UPICC	UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts
WTO	World Trade Organization

KUVALUETTELO

Kuva 1. Sopimukseen vaikuttavat juridiset tekijät	s. 19
Kuva 2. Kansainvälisen kaupan kokonaisuus yksinkertaisimmillaan	s. 26

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Jonna Patrikainen
Pro gradu -tutkielma:	Tavaran virhe sopimusrikkomuksena kansainvälisessä kaupassa: Vaatteiden yleisvähittäiskauppaa harjoittava yritys
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri
Oppiaine:	Talousoikeuden maisteriohjelma
Ohjaaja:	Pekka Vainio
Aloitusvuosi:	2018
Valmistumisvuosi:	2020

Sivumäärä: 91**TIIVISTELMÄ:**

Kansainvälisen kaupan lisääntyessä myös yritysten kansainvälisten sopimusten määrä kasvaa ja merkitys liiketoiminnalle lisääntyy. Sopimuksia laadittaessa on huomiota kiinnitettävä siihen, että irtaimen kaupassa sopimuksilla on liittyviä useampaan kuin yhteen valtioon. Vaatteiden yleisvähittäiskaupassa on tyypillistä, että vaatteet valmistetaan toisessa valtiossa kuin siinä, jossa ne on tarkoitus myydä edelleen kuluttajalle. Ratkaistavaksi tulee, mikä laki soveltuu sopimuksessa. Kansainvälisessä irtaimen tavarankaupassa soveltuu pääsääntöisesti CISG, joka tunnetaan myös nimellä kansainvälinen kauppalaki. Kansainvälisessä kaupassa hyvällä sopimuksella on mahdollista lisätä ennakoitavuutta ja hallita kaupallisia riskejä.

Tutkimuksessa tarkastellaan yleisiä sopimusoikeuden periaatteita, mutta pääpaino on sopimusrikkomuksessa silloin, kun tavarassa on virhe. Kansainvälisessä kaupassa tavarassa oleva virhe voi ilmetä faktisena, oikeudellisena ja immateriaalioikeudellisena virheenä. Vaatteiden kaupassa virhe on pääsääntöisesti faktinen tai immateriaalioikeudellinen. Sopimusrikkomuksen seurauksena molemmilla osapuolilla on oikeussuojakeinot käytössään. Irtaimen kaupassa kysymykseen tulevat tavallisesti uusi toimitus ja vahingonkorvaus. Sopimusrikkomuksen ollessa niin olennainen, etteivät muut seuraamukset ole tarkoituksenmukaisia, on rikotulla osapuolella oikeus purkaa kauppasopimus. Tutkimuksessa käsitellään myyjän ja ostajan velvollisuuksia sopimussuhteessa sekä niitä edellytyksiä, joiden tulee täytyä, että oikeus suojakeinoin vetoamiseen säilyy.

Kansainvälisessä kauppasopimuksessa on tärkeää valita sopimuksessa sovellettava laki, jotta mahdollisiin riitatilanteisiin varautuminen on helpompaa. Molempien sopijapuolten ollessa CISG sopimusvaltioita, tulee sovellettavaksi tavallisesti CISG. Elinkeinoharjoittajien välisessä tavarakaupassa sopimuksissa yleisesti käytetyt toimitusehdot ovat Incoterms -toimitustapalausekkeet, joihin viittaamalla saadaan ratkaistua esimerkiksi vaaranvastuun siirtymiseen liittyvät kysymykset. Riidat ratkaistaan kansainvälisessä elinkeinoharjoittajien välisessä kaupassa pääsääntöisesti välimiesmenettelyssä.

AVAINSANAT: Tavaran virhe, kansainvälinen kauppa, sopimusrikkomus, CISG, Incoterms

1. JOHDANTO

1.1. Johdatus tutkielman aiheeseen

Kansainvälinen kauppa lisääntyy jatkuvasti ja kansainvälisten sopimusten merkitys yrityksille kasvaa. Kansainvälistä kauppaa on lisännyt erilaisten kuljetusmuotojen lisääntyminen, viestinnän tehostuminen sekä kansainvälistä kauppaa koskevien oikeudellisten rajoitusten vähentyminen¹. Kansainvälisessä kaupankäynnissä useiden eri maiden oikeuskäytännöt vaikuttavat samanaikaisesti, mikä hankaloittaa ennakoitavuutta sekä kaupallisten riskien hallintaa. Kansainvälisen kaupan kehittymisen johdosta, on oikeuden harmonisointi eli yhtenäistäminen saanut yhä suuremman roolin.² Kansainvälisen kaupan maailmanlaajuisesti tärkeimmät toimijat ovat EU-28, Kiina ja Yhdysvallat. Euroopan unionin sisällä tavarakauppa on kasvanut joka vuosi vuodesta 2009 lähtien. EU-28 osuus koko maailman tavarakaupasta on noin 15%.³

Keskuskauppakamarin selvityksen mukaan kansainvälisessä kaupassa oleellista on tehokkaasti hoidettu kauppaprosessi. Tämä prosessi sisältää sopimukset, toimitukset, laskutuksen sekä muut maksut, jotka liittyvät kaupankäyntiin. Mikäli tätä prosessia ei hoideta tehokkaasti, voi se lisätä kokonaiskuluja 5-15%. Jos taas prosessi on tehokas, voivat kulut laskea jopa 50%.⁴

Irtaimen tavaran kauppaa leimaa nykypäivänä kansainvälisyys yhä enemmän. Tavaran kaupassa on usein liittymiä useaan eri valtioon, jolloin eri oikeusjärjestysten sovellutuskysymykset tulevat esiin. On tyypillistä, että myyjän liikepaikka on yhdessä valtiossa, tavara on valmistettu toisessa valtiossa ja se kuljetetaan ostajalle kolmanteen. Kansainvälistä vaatteiden vähittäiskauppaa harjoittavien yritysten liiketoiminnassa tällainen menettely on pääsääntönä. Tuotteiden valmistaminen matalan palkkatason maissa pitää myös kustannukset alhaisempina verrattuna siihen, jos kaikki myytävät tuotteet valmistettaisiin

¹ Hemmo 2003: 457

² Sandvik & Sisula-Tulokas 2013: 15

³ Eurostat 2017

⁴ Keskuskauppakamari 2017

esimerkiksi Euroopassa. Näin ollen on tarkoituksenmukaisempaa valmistaa tuotteet ainakin osittain muualla, sillä vaatteiden käyttöikä voidaan yleisesti katsoa olevan melko lyhyt ja sen vuoksi kauppaa käydään paljon.⁵ Tilastoista voidaankin huomata, että vaatteiden globaali tuotanto on siirtynyt Aasian maihin.⁶ Ratkaistavana on, millä tavalla sopimussuhdetta koskeva materiaallinen normisto määräytyy. Kansainvälisessä kaupassa ei aina ole selvää, mikä laki tulee sovellettavaksi, kun kysymyksessä on sopimuskumppaneiden oikeudet ja velvollisuudet. Tällöin esille nousevat sopimuksen lainvalintakysymykset. Lainvalinta voi tapahtua joko osapuolten sopimusmääräysten mukaan tai kansainvälisyksityisoikeudellisten normien perusteella.⁷

Irtaimen tavaraa koskevassa sopimussuhteessa tärkeintä on tavaran sopimuksenmukaisuus. Mikäli tavaraa ei toimiteta sopimuksenmukaisessa aikataulussa, tai tavarassa on virhe, syntyy sopimusrikkomus. Irtaimen tavaran kaupassa sopimusrikkomuksen päätyypit ovat siis viivästys ja virhe⁸. Näistä jälkimmäinen on tutkielman keskeinen kysymys. Sopimusrikkomuksen syntyessä tavaran ollessa virheellinen, keskeisiä ongelmia ovat virheen arviointi, kuka virheestä vastaa ja millä perusteella sekä millainen on seuraamusjärjestelmä tavaran virheen tullessa kysymykseen.

Kansallisten lakien lisäksi on olemassa ylikansallisia sääntöjä ja periaatteita, jotka säätelevät kansainvälistä kauppaa. Näitä sääntöjä kutsutaan *lex mercatoriaksi*.⁹ Kansainvälisen kaupan lisääntyessä ja oikeuden harmonisoinnin tarpeen kasvaessa syntyi kansainvälistä tavarakauppaa koskeva yleissopimus CISG, joka muun muassa UNIDROIT:n¹⁰ ohella luetaan *lex mercatoriaan* kuuluvaksi.¹¹ CISG koostuu neljästä osasta, joissa määrätään muun muassa sen sovellutusala, sopimuksen solmimisesta, osapuolten oikeuksista ja

⁵ Guercini & Runfola 2004: 1

⁶ Suomen tekstiili & muoti 2019

⁷ Hemmo 2003: 458

⁸ Sandvik 2013: 99-100

⁹ Siira 1998: 2

¹⁰ UNIDROIT, Principles of International Commercial Contracts

¹¹ Yleissopimus tunnetaan myös nimellä kansainvälinen kauppalaki, YK:n kansainvälinenkauppakonventio, United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods, sekä YK:n yleissopimus. Tutkielmassa käytetään myöhemmin lyhennettä CISG sen kansainvälisyyden ja vakiintuneisuuden johdosta.

velvollisuuksista sekä varaumamahdollisuuksista ja sopimuksen suhteesta muihin konventioihin.¹² CISG toimii keskeisenä kansainvälisen irtaimen tavaran kauppaa koskevien sopimusten normistona.¹³ Useissa kansainvälisissä vaatteiden kauppaa käsittelevissä oikeustapauksissa sovellettavaksi on tullut CISG, kun osapuolina on ollut sopimusvaltioissa liiketoimintaansa harjoittavat yritykset.¹⁴ Sen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät esimerkiksi kansainväliset yhtiö- ja osakekaupat. CISG on dispositiivinen ja sallii vapaan lainvalinnan, osapuolet saavat halutessaan sulkea pois lain soveltamisen tai osia siitä.¹⁵ Valtioilla on artiklan 92 nojalla mahdollisuus tehdä yleissopimusta koskevia varaumia. Pohjoismaat ovat tehneet varauman, että he eivät noudata CISG:n sopimuksen solmimista koskevia sääntöjä, vaan pohjoismaista oikeustoimilakia.¹⁶ Näin ollen CISG toimii vain sopimuksen täydentäjänä.

1.2. Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tehtävänä on käsitellä tavaran virhettä kansainvälisessä kaupassa. Tutkimuksen kohteena on irtaimen kauppa elinkeinonharjoittajien välisessä kaupassa, kun kauppa ylittää valtioiden rajat. Tutkimuksen ulkopuolelle jää kuluttajankauppa, sillä lainsäädäntö eroaa siltä osin. Aihepiiri tutkimuksessa on sopimusrikkomus irtaimen kaupassa ja se on rajattu koskemaan tavaran virhettä. Tarkentavana näkökulmana tuodaan esille vaatteiden yleisvähittäiskauppaa harjoittavan yrityksen toiminta ja sopimukset. Vaatteiden yleisvähittäiskaupalla tarkoitetaan vaatteiden vähittäiskauppaa, joka sisältää miesten, naisten ja lasten vaatteet, asusteet sekä kengät.¹⁷ Tutkimuksessa käsitellään tavaran sopimuksenmukaisuuden määritelmää, kaupan osapuolten velvollisuuksia ja oikeuksia sekä sopimusrikkomuksesta johtuvia seuraamuksia kansainvälisten sopimusten, erityisesti CISG:n valossa. CISG:n allekirjoittaneita valtioita vuoden 2017 alussa oli yli 80¹⁸, mikä kattaa kaksi kolmasosaa kaikesta maailman kaupasta.¹⁹ Yhä useammalla suomalaisella

¹² Herre, Ramberg 2009: 48

¹³ Ämmälä 2007

¹⁴ CISG Database 2019

¹⁵ Hulkko, Hyvärinen, Ohvo & Varjola-Vahvelainen 1998: 124

¹⁶ Sandvik 2013: 63, Ämmälä 2003

¹⁷ Tilastokeskus 2019

¹⁸ CISG Database 2019

¹⁹ Bernstein, Lookofsky 2003: 1

yrittäjällä on sopimussuhteissa liittymä useampaan valtioon, jolloin huomioon otettava lainsäädäntö on merkittävästi laajempi. Suomi on yksi CISG:n ratifioineista valtioista, joten yleissopimus on myös osa suomalaista oikeutta. Lisäksi käsitellään Kansainvälisen kauppakamarin, ICC:n laatimia kansainväliseen kauppaan sovellettavia toimitusehtoja Incotermsejä. Incotermsien hyötynä on selkeämpi toimitusehtojen määrittely kummallekin kaupan osapuolelle. Incotermsien avulla määritetään toimitukseen liittyviä muodollisuuksia, kuten tuonti- ja vienti selvityksiä. Tärkeimpänä seikkana tavaran virhevastuun kannalta on Incotermsien avulla määritelty riskin siirtyminen myyjältä ostajalle.²⁰

Tutkimuksen alussa perehdyn yleisiin sopimusoikeuden periaatteisiin, jotka luovat pohjan tarkemmalle sopimusrikkomuksen ja virheen käsittelylle. Pääpaino tutkimuksessa on virheen käsitteen määrittelyllä ja arvioinnilla huomioiden sekä KauppaL että CISG. Incoterms -ehtoja käsitellen pääsääntöisesti riskin siirtymisen merkityksen näkökulmasta, mutta esille tuodaan soveltuvien osin myös muita Incotermseihin liittyviä seikkoja, joilla on vaikutusta sopimussuhteeseen. Lopuksi käsitellen virheen seurauksia molempien sopijapuolten näkökulmasta sekä riidanratkaisumenettelyitä kansainvälisen kauppasopimuksen ollessa kyseessä.

1.3. Tutkimuksen rakenne ja menetelmät

Tutkielman johdannossa käsitellään kansainvälisen kaupan merkitystä nykypäivän liike-elämässä ja tuodaan esille tilastollisia tietoja kansainvälisen kaupan laajuudesta. Johdannossa on esitelty kansainväliseen kauppaan vaikuttava sääntely ja millaisia riskejä tällä sääntelyllä on rajat ylittävissä irtaimen kaupassa mahdollista hallita. Toinen luku keskittyy yleisesti sopimusoikeuteen ja sen periaatteisiin. Tällä luodaan pohja myöhemmin sopimusrikkomusta tarkemmin tarkastelevalle osiolle. Luvussa käsitellään sopimuksen syntymisen prosessia ja sopimuksen sitovuuden merkitystä kaupan osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Sopimuksen sitovuuden yhteydessä relevanttina asiana tulee esille sopimuksen pätemättömyys. Kappaleessa käsitellään sopimuksen pätemättömyyden edelly-

²⁰ ICC Finland 2019

tyksiä ja seuraamuksia. Yleisen sopimusoikeuden ohella tuodaan esille myös kansainvälisen kaupan erityispiirteitä, kuten sopimushallinnan merkitystä ja erityisesti kansainväliseen kauppaan liittyviä riskejä.

Kolmannen luvun aiheena on tutkielman pääasia, eli tavarahan virhe. Luvussa määritellään ensin virheen käsite ja millä tavalla virhettä arvioidaan. Luvussa käsitellään erilaisia virhetyyppöjä ja sitä, miten ne ilmenevät. Luvussa käydään läpi vaaranvastuun siirtymistä ja takuun merkitystä arvioidessa tavarahan virheen seuraamuksia. Luvussa tuodaan esille millä tavalla virhe voi ilmetä vaatteen ollessa kaupan kohteena ja millaista sääntely on kansainvälisesti erityisesti vaatteiden ja tekstiilien kaupassa. Neljännessä luvussa käsitellään Incoterms -lausekkeita. Käydään läpi näiden toimitusehtöjen merkitystä kansainvälisessä kaupassa, CISG:n ja Incotermsien suhdetta sekä toimituslausekkeiden käyttöä. Viidennessä luvussa tulevat esille itse sopimusrikkomuksen seuraamukset. Aluksi käsitellään yleisesti sopimusrikkomuksen seuraamusjärjestelmää, minkä jälkeen edetään tarkemmin ostajan ja myyjän oikeussuojakeinoihin sopimusrikkomuksen tullessa kysymykseen. Luvussa käsitellään mitä eri mahdollisuuksia ostajalla on myyjän jättäessä suorittamatta sopimuksenmukaiset velvoitteensa ja mitä velvollisuuksia ostajalla on tässä tilanteessa, jotta oikeus vedota virheeseen säilyy. Viimeinen luku koostuu lainvalinnasta kauppasopimuksissa ja riidanratkaisumenettelyistä.

Tutkielman lähteinä on käytetty pääosin kirjallisuutta. Oikeuskirjallisuudessa on käsitelty laajasti tutkielman kannalta olennaisinta kotimaista säädöstä, kauppalakia. Pääasiallisena lähteenä on kuitenkin CISG, joka sääntelee nimenomaisesti kansainvälisiä elinkeinonharjoittajien välisiä kauppasopimuksia. Kansainvälisesti merkittävänä yleissopimuksena CISG:stä on kirjoitettu laajasti tieteellisiä artikkeleita, joissa on käsitelty yksityiskohtaisemmin CISG:n vaikutusta kansainväliseen kauppaan. Näitä artikkeleita on hyödynnetty tutkielmassa tulkitessa CISG:n sisältöä. Tutkielmassa on olennaisilta osin vertailtu KL:n ja CISG:n yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Kansainvälisen ja kotimaisen kauppalaian ohella olennaisena lähteenä on käytetty myös kansainvälisen kauppakamarin kehittämät ja hyväksymät Incoterms -toimitustapaehdot.

Tutkimuksessa havainnollistavana näkökulmana on soveltuvissa kohdissa käytetty vaatteiden yleisvähittäiskauppaa harjoittavaa yritystä, jolloin tutkittavan asian käytännönläheisyys on helpompi tuoda ilmi. Esimerkkeinä on käytetty vaatteiden kansainvälistä kauppaa käsitteleviä oikeustapauksia. Kuten aiemmin mainittu, tutkimuksessa käsitellään ainoastaan elinkeinonharjoittajien välistä kauppaa, joten tuotteiden myynti kuluttajille on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.²¹

²¹ Tutkielmassa käytettäessä termejä ostaja ja myyjä, oletetaan molempien olevan elinkeinonharjoittajia.

2. SOPIMUSOIKEUS KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA

2.1. Yleisiä sopimusoikeuden periaatteita

Sopimusvapaudella on alun perin tarkoitettu valinnanvapautta, mutta nykyään sitä voidaan tarkastella myös riskinjaon näkökulmasta. Sopimuksella jaetaan se riski, jonka osapuolet ottavat yhteisen tavoitteen saavuttamisessa. Taloudellisesta näkökulmasta sopimuksen arvo tulisi maksimoida, mikä tarkoittaa kaikkien sopimukseen liittyvien kulujen minimoimista. Tällaisia kuluja ovat muun muassa kulut, jotka liittyvät sopimusehtojen laatimiseen.²² Näitä käsitellään tarkemmin sopimuksen hallintaa koskevassa kappaleessa. Sopimusvapauden voidaan katsoa kattavan useita eri seikkoja, mutta oleellisimpina voidaan pitää vapautta valita sopimuskumppaninsa, vapaus tehdä ja olla tekemättä sopimuksia sekä sopimuksen sisältövapaus.²³ Laki olettaa, että osapuolet eivät tee sopimuksia, jotka heille ovat epäedullisia. Lain rajoissa sopimuskumppanit saavat itse laatia sopimuksen ehdot edullisimmaksi katsomallaan tavalla.²⁴ Myös CISG sääntelee sopimusvapautta artiklassa 6. Sen mukaan sopijapuolilla on mahdollisuus sopia, ettei CISG:iä sovelleta.

Sopimusoikeuteen liittyvät myös myyjän tiedonantovelvollisuus ja ostajan selonotto- ja tarkastusvelvollisuus. Tiedonantovirhe irtaimen kaupassa vaikuttaa suoritushäiriön arviointiin. Se voi ilmetä joko virheellisten tietojen antamisena tai oleellisten tietojen antamatta jättämisenä. Mikäli sopimuksen kohteena oleva tavara on oletettua huonompi, tulee myyjän ilmoittaa tästä ostajalle. Myyjän tiedonantovelvollisuutta perustellaan sillä, että hänellä on yleensä paremmat mahdollisuudet selvittää kaupan kohteen kunto kuin ostajalla. Tiedonantovelvollisuus vaikuttaa myös ostajan selonottovelvollisuuteen. Mikäli ostaja olisi ollut oikeutettu saamaan tieto, ei häntä voida velvoittaa ottamaan selvää kyseisestä seikasta oma-aloitteisesti. Tämän perusteella se osapuoli, joka on laiminlyönyt tiedonantovelvollisuuteensa, ei voi vedota ostajan selonottovelvollisuuden laiminlyöntiin

²² Gillette 2004, kulut, jotka syntyvät hallinnosta, sopimuksen täytäntöönpanosta ja sopimuksen virheellisestä tulkinnasta tai muusta virheestä.

²³ Saarnilehto 2009: 11

²⁴ Smits 2014: 10, ks. Swiss Code of Obligations

vastuuta rajoittavana seikkana. Myyjän tiedonantovelvollisuus ei rajoitu vain sopimuskentekohetkeen, vaan se voi esiintyä myös myöhemmässä vaiheessa. Myyjä on velvollinen ilmoittamaan esimerkiksi tavaraan liittyvästä riskitekijästä, jonka hän saa tietoonsa vasta kaupanteon jälkeen.²⁵

2.2. Sopimuksen syntyminen

Sopimuksen solmiminen tapahtuu pääpiirteittäin samalla tavalla sekä OikTL:ssa sekä CISG:ssä. Molemmat perustuvat tarjous-vastaus –mallille, joten perusrakenne on samankaltainen. Eroavaisuuksia löytyy CISG:stä vasta tarkastellessa yksityiskohtia.

Sopimuksen syntymisen perustana ovat sopijapuolten yksimieliset tahdonilmaisut. Tätä kutsutaan myös tahtoteoriaksi²⁶ Sopimuksen tekeminen muodostuu kahdesta oikeustoitimesta, myyjän tarjouksesta ja ostajan vastauksesta. CISG:n mukaan tarjous tulee sitovaksi silloin, kun se saapuu tarjouksen saajalle ja kauppasopimus solmitaan silloin, kun hyväksyvä vastaus saapuu tarjouksen tekijälle.²⁷ CISG:n 14 artiklan mukaan ehdotuksen tulee olla riittävän täsmällinen, jotta se sitoo tarjouksena. Ehdotus on riittävän täsmällinen, jos siitä käy ilmi mistä tavarasta on kyse ja jos siitä käy välillisesti tai nimenomaisesti ilmi tavarantoimen määrän ja hinnan määräytymisen perusteet.²⁸ CISG:n mukaan tarjous sitoo sen tekijää, mutta 17 artiklan mukaan sen sitovuus lakkaa silloin, kun hylkäävä vastaus saapuu tarjouksen tekijälle. Eri maiden oikeuskäytännöt eroavat tarjouksen sitovuuden tulkinnassa, mutta CISG pitää tarjousta sitovana.²⁹ Eri maiden oikeuskulttuurit tulee kuitenkin huomioida tarjousta tehdessä tai siihen vastatessa. Pääsääntöisesti tavarakaupan ollessa kyseessä, ei sopimusta tarvitse tehdä määrämuodossa, esimerkiksi suullinen sopimus on yhtä pätevä kuin kirjallinen. Kauppaa koskevaa sopimusta ei tarvitse tehdä tai näyttää toteen kirjallisesti eikä siihen sovelleta muitakaan muotovaatimuksia. Se voidaan näyttää toteen myös todistajien avulla. (Art. 11). Kuitenkin sopimuksen syntyminen usein

²⁵ Hemmo 2003: 275-277, Eisenberg 2003

²⁶ Tahtoteoria selittää sopimuksen syntymistä ja on edellytyksenä myös sopimuksen sitovuudelle. Sopijapuolen tulee ilmaista tahto toiselle osapuolelle, jotta sitova sopimus syntyy.

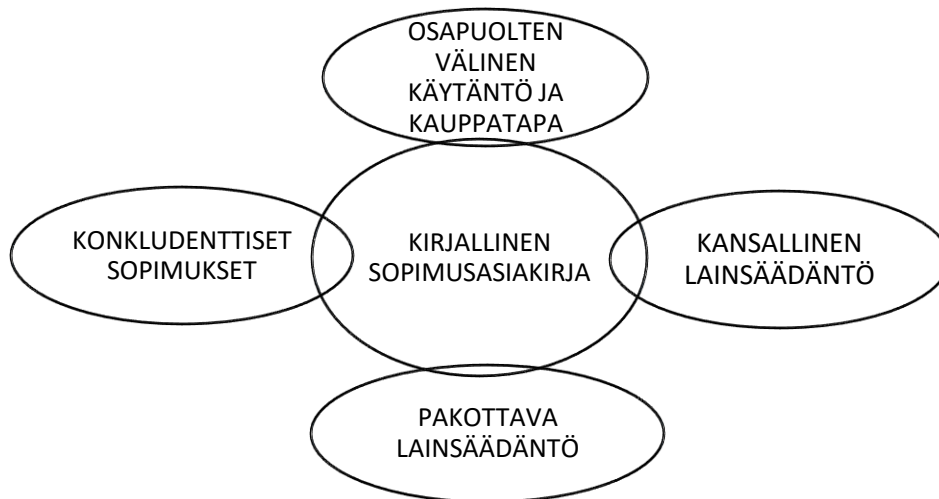
²⁷ Sandvik 2013: 72-73, Saarnilehto 2009: 36

²⁸ Sandvik 2013: 73

²⁹ Schwenger, Fountoulakis & Dimsey 2012: 122-123

edellyttää sopimusasiakirjojen laadintaa ja asianmukaista allekirjoittamista ja hyväksymistä. Esimerkiksi Venäjällä kansainvälistä kauppaa koskeva sopimus on aina tehtävä kirjallisesti, jotta se on pätevä³⁰. On myös mahdollista, että sopijapuolille syntyy vastuu neuvotteluiden perusteella, vaikka ne eivät johtaisikaan todelliseen sopimukseen.³¹ Riitojen välttämiseksi sopimukset tehdään yleensä kirjallisesti. Sopijapuolten tulee olla oikeustoimikelpoisia, jotta sopimus voi syntyä. Voidaan todeta, että sopimus syntyy pääpiirteittäin sopijapuolten tahdonilmauksista, mutta sen voidaan katsoa syntyneen myös yleisesti olosuhteista pääteltävistä olevista seikoista.

Sopimukseen vaikuttavia tekijöitä on siis useita, eikä ainoa merkityksellinen seikka ole allekirjoitettu kauppasopimus. Seuraavasta kuvasta voidaan nähdä, mitkä muut oikeusjärjestykseen liittyvät asiat tulevat sopimuksen osaksi kirjallisen sopimuksen lisäksi. Mikäli laaditun sopimuksen ehdot ovat indispositiivisen lainsäädännön vastaisia, tulevat pakottavat säännöt sovellettavaksi sopimusehtojen sijaan. Sopimuksen sisältöön ja tulkintaan vaikuttavat myös sopijapuolten välille muodostunut liiketapa sekä yleisesti alalla vallitseva kauppatalpa.³²

Kuva 1. Sopimukseen vaikuttavat juridiset tekijät.³³

³⁰ Railas 2012: 37

³¹ Kurkela 2003: 38

³² Jaspers, Greiner, Bergmann 2011: 61

³³ Jaspers ym. 2011: 61

2.3. Sopimuksen sitovuus ja pätemättömyys

Sopimuksen käsitteeseen kuuluu, että sopijapuolet ovat velvollisia noudattamaan sopimuksen määräyksiä. Sopimuksen sitovuus (*pacta sunt servanda*) on sopimusoikeuden klassinen perusta. Erityisen suuri merkitys sopimussidonnaisuudella on nimenomaan liikesuhteissa. Viimeisenä keinona sopijapuolten sopimusvelvoitteiden täyttämiseen on tuomioistuinlaitos sekä ulosottokoneisto. Sopimuksen sitovuus ei aina ole yksiselitteistä ja se voi menettää merkityksensä esimerkiksi tilanteessa, jossa sopimus on indispositiivisen, pakottavan, lainsäädännön vastainen.³⁴ Esimerkiksi laittomaan tarkoitukseen tehty sopimus ei sido sen ollessa pakottavien normien vastainen.

Sopimus sitoo niin kauan kuin se on voimassa. Sopimuskumppanit voivat halutessaan sopia sopimuksen päättymisestä tai sopimus päättyy irtisanomisajan jälkeen tai, kun sopimuksen mukaiset velvoitteet ovat tulleet täytetyksi. Sopimuksen sitovuus ei kaikilta osin kuitenkaan pääty samanaikaisesti. Irtaimen kaupassa myyjän vastuu tavaran virheestä säilyy vielä sovitun tai säädetyn ajan vielä suoritusten teon jälkeen.³⁵ Sopimuksen sitovuutta arvioidessa kauppataavalla on merkitystä. Arvioinnissa huomionarvoista on se, mitä sopijapuolet ovat sopimusta tehdessä tarkoittaneet. Merkityksellisiä seikkoja ovat neuvottelut ja sopijapuolten välille muodostunut käytäntö. Kauppatapa, josta on sovittu tai voidaan katsoa sovitun, sitoo sopijapuolia. (Art. 8-9). Kauppatapoja muodostuu siten, että useat toimijat noudattavat samoja käytäntöjä, joita merkitään muistiin ja näin ajan kuluessa vakiintuvat. Kauppatavat saavat helposti aseman, joka velvoittaa kaupan osapuolia. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista käyttää sovittuja lyhenteitä ja termejä, jolloin niihin voidaan vedota tehokkaasti.³⁶ Incoterms -lausekkeet ovat esimerkkejä tällaisista vakiintuneista käytännöistä ja sovituista lyhenteistä sekä termeistä.

³⁴ Hemmo 2006: 52, pääsääntöisesti sopimusoikeus on dispositiivista eli tahdonvaltaista, kuitenkin jotkut normit pakottavia.

³⁵ Saarnilehto 2009: 163

³⁶ Railas 2012: 21

Kansainväliset vaatteiden vähittäiskauppaa harjoittavat yritykset ovat tyypillisesti monikansallisia, jolloin liikepaikkoja on useassa eri valtiossa ja kaupankäyntiä liiketoimintaan liittyen on elinkeinonharjoittajien välillä paljon. Tällaisten yritysten välinen toiminta on usein jatkunut pitkään ja voidaan katsoa, että sopimuskumppanien välille muodostuu nopeasti käytäntö, joka sopimusta tulkittaessa vaikuttaa siihen, mitä voidaan katsoa sovitun. Sopijapuolia, jotka ovat jatkuvassa sopimussuhteessa keskenään, sitoo heidän välilleen muodostunut käytäntö. Kauppatavalla on tässä yhteydessä myös merkitystä, mutta vaikiintunut sopijapuolten käytäntö ohittaa yleisen kauppatavan.³⁷

Pääsääntöisesti oikeustoimi, sopimus, sitoo osapuolia. Voi kuitenkin olla mahdollista, että sopimusta rasittaa jokin virheellisyys, joka aiheuttaa oikeustoimen pätemättömyyden ja jää tällöin vaille sitovaa vaikutusta.³⁸ Silloin, kun oikeustoimi jää vaille sitovaa vaikutusta syntymisessään, sisällyksessään tai muodossaan olevan virheen vuoksi, puhutaan pätemättömyydestä.³⁹ Pätemättömyysseuraamus voi tulla tahtovirheen⁴⁰ johdosta. Sopimus voi tulla pätemättömäksi pakottamisen, petollisen viettelyn tai kunnianvastaisen ja arvottoman menettelyn vuoksi. Pätemättömyys voi olla itsestään vaikuttavaa tai se voi edellyttää asianosaisen aktiivisuutta.⁴¹

2.4. Vakiosopimus ja yksilöllinen sopimus

Vakiosopimuksella tarkoitetaan sopimusoikeudessa sopimusta, joka laaditaan osin käyttämällä vakioehtoja⁴². Vastakohtana vakiosopimukselle on yksilöllinen sopimus, jossa sopimusehdot on laadittu täysin yksilöllisesti. Yleistä kuitenkin on, ettei sopimuksia laadita soveltamalla jyrkästi vain toista vaihtoehtoa. On tyypillistä, että osa sopimuksen ehdoista on vakiehtoja ja osa ehdoista yksilöity sopijapuolten tarpeita vastaavaksi.⁴³

³⁷ Sandvik 2012: 49

³⁸ Liuksiala 1990: 45

³⁹ Saarnilehto 2009: 106

⁴⁰ Tahtovirheellä tarkoitetaan sitä, kun sitoumuksen antajan tahtoon vaikutetaan mm. rajoittamalla valinnanvapautta tai saattamalla sopijapuoli sellaiseen käsitykseen, että tahdonmuodostus nojautuu virheellisiin perusteisiin. Ks. Hemmo 2006: 389.

⁴¹ Hemmo 2006: 163, 173

⁴² Käytetään myös nimitystä yleiset sopimusehdot

⁴³ Wilhelmsson 2008: 35-36

Vakioehdot on laadittu usein myöhempiä sopimussuhteita ajatellen sekä käytettäväksi useamman sopimuskumppanin kanssa. Niitä on lisäksi tarkoitus käyttää useissa yksittäisissä sopimuksissa. Vakioehdot voivat olla joko yksipuolisesti tai yhteisesti laadittuja. Yksipuolisesti laadittuja vakioehtoja voivat olla esimerkiksi myyjää edustavan yhdistyksen laatimat vakioehdot, joita on tarkoitus käyttää sopimussuhteessa ostajien kanssa. Yhteisesti laaditut vakioehdot on laadittu molempien sopijapuolten tai heidän edustajiensa käymissä neuvotteluissa.⁴⁴

Sopimus syntyy, kun molempien osapuolten tahdonilmaisut ovat yksimieliset. Vakioehtojen osalta tämä saattaa olla ongelmallista. Oikeudellisena ongelmana on vakioehtoja sisältävän sopimuksen sitovuus sen osapuolen osalta, joka ei ole ollut laatimassa ehtoja.⁴⁵

KKO 1993:45 Tilausvahvistuksessa ja siihen liittyvissä erityisehdoissa kaupahinta oli sovittu maksettavaksi käteisellä. Tilausvahvistuksessa oli viitattu yleisiin sopimusehtoihin, joihin oli sisältynyt omistuksen pidätyslauseke. Yleiset sopimusehdot eivät olleet saatavilla sopimuksentekohetkellä. Lisäksi katsottiin, ettei toisen osapuolen ollut mahdollista tutustua ehtoihin etukäteen. Näihin seikkoihin perustuen päätettiin, ettei omistuksen pidätysehto tullut osaksi sopimusta.

Korkein oikeus näyttää siten asettaneen vakioehtojen sitovuudelle edellytyksen, että sopijapuolen on voitava tutustua niihin ennen sopimuksentekemistä. Riittävää on tutustumismahdollisuus. Ratkaisussa KKO 1994:5 hovioikeus oli ehtojen sitovuuden osalta todennut ainoastaan, että hyväksytyyn tilausvahvistukseen oli sisältynyt viittaus vakioehtoihin, joita vastaan hyväksyjä ei ollut reklamoinut. Korkein oikeus lisäsi perusteluihin, että vakioehdot oli lähetetty tilausvahvistuksen hyväksyjälle. Sen jälkeen tällä tietysti oli ollut mahdollisuus tutustua niihin.

Näiden korkeimman oikeuden ratkaisujen perusteella voidaan todeta, että vakioehtojen sitovuuden edellytyksenä on, että toisella osapuolella tulee olla tilaisuus tutustua ehtoihin. Tutustumismahdollisuus on riittävä. Tutustumismahdollisuuden lisäksi ehdot tulevat si-

⁴⁴ Wilhelmsson 2008: 35-37

⁴⁵ Wilhelmsson 2006: 38-39

toviksi elinkeinonharjoittajien välisessä sopimuksessa, jos vakioehtoja on käytetty osapuolten välisessä suhteessa aikaisemmin, ja jos toisella sopijapuolella on ehtojen sisällystä muuten riittävä tieto.⁴⁶

Kansainvälisillä vakioehdoilla ja muulla tavoin harmonisoimalla kansainvälisten kaupan lainsäädäntöä on pyritty selkiyttämään ja poistamaan valtioiden rajat ylittävän kaupan sopimusoikeudellisia ongelmia. Näitä ongelmia ovat muun muassa epävarmuus toisen valtion oikeusjärjestelmästä ja se, minkä valtion laki tulee sopimuksessa sovellettavaksi. YK:n taloudellinen komissio ECE⁴⁷ on pyrkinyt yhtenäistämään lainsäädäntöä laatimalla kansainvälisiä vakiehtoja⁴⁸. Useiden alojen kansainväliset järjestöt ovat laatineet omia vakioehtoja.⁴⁹ Laajasti tunnetut ja käytössä oleva Incoterms -toimitustapalausekkeet on laatinut ICC, Kansainvälinen kauppakamari ICC on laatinut lisäksi UCP-remburssisäännöt ja URDG -demand takaussäännöt liittyen kaupan rahoitukseen.⁵⁰ ICC International Model Sale Contract on sopimusmalli, jonka katsotaan olevan irtaimen kaupan vakioehdot. Näitä toimitukseen, sopimukseen ja maksutapoihin liittyviä sääntöjä ja ehtoja voidaan soveltaa kansainvälisessä kaupassa sellaisenaan.⁵¹

2.5. Sopimusoikeuteen soveltuvat yleiset oikeusperiaatteet

Sopimusoikeuteen soveltuvat myös yleiset oikeusperiaatteet, vaikka niiden soveltaminen kansainvälisiin sopimuksiin ei ole aina itsestään selvää. Yleisten oikeusperiaatteiden perustana toimii oikeuskäytäntö ja lainsäädäntö. Keskeisimmät oikeusperiaatteet sopimusoikeudessa ovat kohtuusperiaate ja lojaliteettiperiaate. Nämä voidaan rinnastaa myös pakottavaan lainsäädäntöön.⁵²

⁴⁶ Sitovuus syntyy myös, jos ehtojen voidaan katsoa olevan elinkeinonharjoittajien alan yleinen tapa. Saarnilehto: 2001.

⁴⁷ ECE on lyhenne sanoista Economic Commission for Europe, suomeksi Euroopan taloudellinen komissio.

⁴⁸ ECE-ehtoja ovat esimerkiksi laitosten ja koneiden toimituksen yleiset ehdot. Wilhelmsson 2008: 58-59.

⁴⁹ Wilhelmsson 2008:58-60

⁵⁰ ICC Finland 2019

⁵¹ ICC Finland 2019, Wilhelmsson 2008: 60.

⁵² Railas 2012: 35

Kohtuuden voidaan katsoa olevan yksi tärkeimmistä oikeusperiaatteista. Monissa valtioissa lainsäädäntö mahdollistaa kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelun tai niiden huomiotta jättämisen.⁵³ Suomessa oikeustoimilain 36 § mukaan sopimuksia voidaan sovittella:

Oikeustoimen ehtoa voidaan sovittella tai se voidaan jättää huomioon ottamatta, jos se on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen.

Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet muut seikat.

Kohtuusperiaate voidaan nähdä sopimusvapauden vastakohtana tai vähintäänkin sitä rajoittavana seikkana. Sen avulla pyritään suojelemaan toista osapuolta kohtuuttomilta sopimusehdoilta. Kohtuusperiaatteen mukaan sopimussuoritusten ja vastasuoritusten tulee olla linjassa keskenään. Esimerkiksi toinen osapuoli ei saa kohtuuttomasti rikastua toisen osapuolen kustannuksella.⁵⁴ Kohtuusperiaatteella voidaan katsoa olevan myös liittymäkohta sopimuksen sitovuuteen, sillä ainoastaan kohtuulliset sopimukset ovat sitovia. Näin voidaan ylläpitää sopimustasapainoa. Tavarakaupassa molemmat sopimuskumppanien ollessa elinkeinonharjoittajia, voidaan heidän asemansa katsoa lähtökohtaisesti olevan tasavertainen. Tästä syystä oikeustoimilain 36 § soveltaminen tulee kysymykseen vain poikkeustilanteissa.⁵⁵

Lojaliteettiperiaate on merkittävässä roolissa sopimusoikeudessa ja osapuolten välisessä sopimussuhteessa. Lojaliteettiperiaatteen mukaan sopimussuhteessa olevien osapuolten tulee huomioida toistensa odotukset sopimukseen liittyen. Velvollisuuksiin kuuluu muun muassa myötävaikuttaa sopimuksen toteutumiseen sovitusti. Lojaliteettiperiaatteeseen liittyy myös tiedonantovelvollisuus sopimukseen vaikuttavista seikoista. Lojaliteettiperiaate kuuluu pohjoismaiseen sopimusoikeuden käsitteistöön. *The doctrine of good faith* on pohjoismaisen käsitteen vastaava periaate ja se on kirjattu UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts -periaatekokoelmaan. Lojaliteettiperiaate näkyy kan-

⁵³ Railas 2012: 35

⁵⁴ Railas 2012: 35, Wilhelmsson 2008: 207-210.

⁵⁵ Railas 2012: 37

sainvälisissä sopimussuhteissa myös CISG:ssä. Artiklatasolla tästä ei ole yleissopimuksessa säädetty, mutta se toimii tulkintaperiaatteena ja näin ollen monet katsovat sen olevan osa yleissopimusta. Myös muissa oikeusjärjestelmissä on käytössä pohjoismaisen lojaliteettiperiaatteen kaltaisia oikeusperiaatteita. Esimerkiksi Saksan oikeudessa oleva *Treu und Glauben*.⁵⁶

2.5. Kansainvälisen kaupan erityispiirteet

Kun yritykset sijaitsevat eri valtioissa, voivat erilaiset oikeuskäytännöt aiheuttaa ongelmia. Yritysten tulee vaatteiden maahantuonnissa ja –viennissä ottaa huomioon oikeuskulttuurien erot. Yrityksillä voi olla erilaisia näkemyksiä sopimuksen syntymisestä ja seuraamusjärjestelmästä mahdollisessa sopimusrikkomustilanteessa. Euromääräisesti eniten vaatteiden ja tekstiilien tuontia 2010-luvulla on Kiinasta ja Bangladeshista. Myös näiden maiden tuonti on kasvanut eniten. Lisääntyvää tuontia on myös muista Aasian maista Kiinan kustannustason noustessa.⁵⁷ Suomeen verraten oikeuskulttuuri näissä maissa on hyvinkin erilainen, joten tulkintaeroja voi sopimussuhteessa syntyä. On mahdollista, että Suomessa sopimuksen osa tai piirre ei olisi ratkaisevassa roolissa sopimusta tulkittaessa, mutta toisen valtion tuomioistuin saattaa antaa sille yllättävänkin paljon painoarvoa. Sopimuksen tulkintaongelmia voi aiheuttaa myös kauppakieli. Nykyään kauppakielenä on pääsääntöisesti englanti, mutta jos se ei ole sopimuskumppaneiden äidinkieli, voivat kielierot aiheuttaa ongelmia. Kansainvälisessä kaupankäynnissä huomionarvoisena seikkana on myös kurssiriski.

Kansainvälisessä vaatekaupassa toisen osapuolen sopimusrikkomus aiheuttaa suuremman riskin kuin kotimaassa käytävä kauppa. Oikeudellisten ja taloudellisten seuraamusten vaikutus on suurempi. Vahingonkorvausten määrä voi kasvaa suureksi pitkien toimitusmatkojen ja muiden kuljetukseen liittyvien kulujen vuoksi. Pitkistä kuljetusmatkoista johtuen, myös tavaran vioittumiselle on suurempi riski. Tästä syystä esimerkiksi asian-

⁵⁶ Railas 2012: 35-36

⁵⁷ Suomen tekstiili & muoti 2019

mukainen pakkaus on kansainvälisessä toimituksessa hyvin olennainen, jotta tavara saadaan ostajalle sopimuksenmukaisessa kunnossa. Suuri lisä kustannuksiin tulee tullimaksuista ja veroista. Uuteen toimitukseen tai virheen korjaamiseen kuluu väistämättä enemmän aikaa, kun sopimuskumppanin liikepaikka on toisessa valtiossa. Kaupan ehtoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kansainvälisessä kaupassa vastuukysymykset toimituksesta ja kuljetuksesta ovat merkittäviä.

Tuotteiden siirtyessä maan rajojen ulkopuolelle, tarvitaan erilaisia asiakirjoja. Näistä asiakirjoista tulee löytyä kaikki tarvittava tieto. Asiakirjoihin liittyy maa- ja toimialakohdaisia vaatimuksia. Kansainväliseen kauppaan liittyvät asiakirjat määräytyvät kohdemaan ja EU:n asettamien määräysten perusteella. Myös ostaja voi asettaa vaatimuksia koskien asiakirjoja.⁵⁸

2.6. Kansainvälisen kaupan sopimushallinta ja riskit

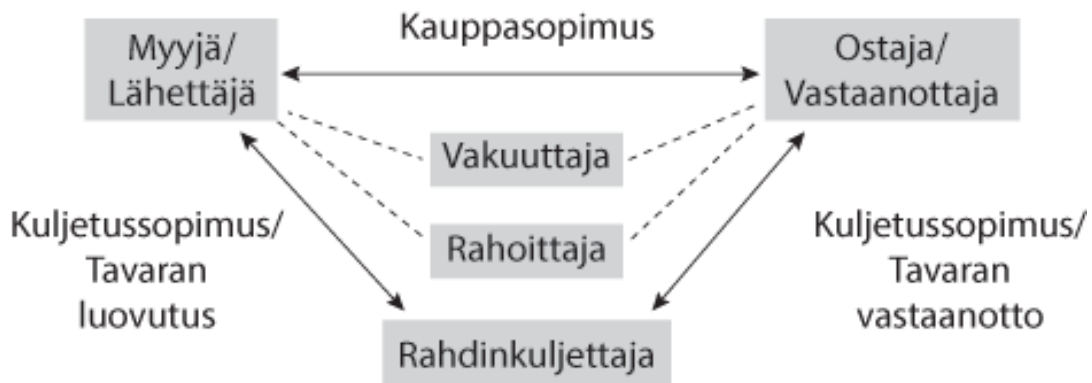
2.6.1. Yleistä

Yksinkertaisimmillaan kansainvälinen kauppa on yksittäisen tavaran myyntiä ja ostamista ulkomaille. Todellisuudessa kansainvälinen kauppa on kuitenkin suurempi kokonaisuus, johon sisältyy muutakin kuin yksittäinen sopimus ulkomaisen kauppakumppanin kanssa. Kauppa muodostuu useiden eri sopimusten kokonaisuudesta, jotka yrityksessä on jaoteltu eri osastojen vastuulle. Sopimuksista muodostuva kokonaisuus sisältää itse kauppasopimuksen lisäksi muun muassa kuljetukseen, rahoitukseen ja vakuutuksiin liittyviä sopimuksia.⁵⁹ Riskinhallinnan näkökulmasta kaikkien näiden sopimusten tulisi olla linjassa keskenään. Todellisuudessa vastuu on jaoteltu edellä mainitulla tavalla eri osastoille, eikä riskin kokonaisuutena ole kenenkään hallussa. Yrityksen riskinkantokyky tu-

⁵⁸ Yrittäjät 2014

⁵⁹ ks. kuva 2.

lee määritellä ja riskit tulisi rajata sen mukaiselle tasolle. Riskien hallitsemisen edellytyksenä on, että yritys seuraa toimintaympäristöään ja sen muutoksia.⁶⁰ Alla oleva kuva havainnollistaa sitä, että kauppasopimus on vain yksi osa kansainvälisen kaupan kokonaisuutta, joka muodostuu useista eri sopimuksista eri osapuolten välillä.

Kuva 2. Kansainvälisen kaupan kokonaisuus yksinkertaisimmillaan.⁶¹

Kansainvälisen kaupan yksi tärkeimmistä vaiheista on lopputuotteen saattaminen ostajalle.⁶² Vaatteiden vähittäiskaupassa tähän liittyy myös tuotteen saattaminen viime kädessä myös kuluttajan saataville. Kaupan luonteen ollessa kansainvälinen, myös kuljetus- ja logistiikkaketjut ovat suuremmat kuin valtion sisällä tehtävässä kaupassa. World Trade Organization on neuvotellut valtioiden välisiä sopimuksia, joiden avulla kansainvälisen kaupan rajoitetta jäsenvaltioiden välillä on vähennetty. Näiden sopimusten avulla WTO pyrkii edistämään maailmantalouden kasvua ja kehitystä. Samalla kun vapaakauppa lisää talouden kasvua, myös riskit lisääntyvät. Tämä lisää tarvetta juridiikan muutokselle ja tuntemiselle.⁶³

Tyypillistä kansainväliselle kaupalle on, että käytetään hyväksi soveltuvan alan vakioehtotyyppisiä sopimusehtokokonaisuuksia. Näitä hyödyntämällä saadaan minimoitua jo aiemmin mainittuja transaktiokustannuksia. Vakioehto-ten käyttö ei kuitenkaan vähennä

⁶⁰ Pasanen 2005: 185

⁶¹ Carlsson ym. 2014: 55.

⁶² Carlsson ym. 2014: 55.

⁶³ Carlsson ym. 2014: 56

juridisen osaamisen tarvetta. On tärkeää tunnistaa mahdolliset päällekkäiset vakioehdot ja muokata niitä tarvittaessa kyseessä olevaan sopimukseen soveltuvaksi. Tämä edellyttää riskien tuntemista ja tunnistamista kokonaisuutena. Riskienhallinta puhuttaessa sopimussuhteista tarkoittaa tarkkaavaisuuden ja huolellisuuden noudattamista. Tässä yhteydessä riskienhallinnan voidaan siis katsoa kattavan sopijapuolen taustan kartoittamista sekä soveltuvan toimitusehdon⁶⁴ käyttämistä. Lisäksi sopimussuhteeseen tulisi vaatia riittävää oikeudellista suojaa ja sopimusneuvottelut koordinoita huolellisesti.⁶⁵

Sopimuslausekkeilla, maksutavoilla ja -ehdoilla voidaan vaikuttaa kaupan riskien jakautumiseen sopijapuolten välillä. Joiltain riskeiltä voidaan suojautua vakuutuksen avulla. Kansainvälisessä kaupassa riskienhallinnassa tärkeää on analysoida vastapuoli. Tämä tarkoittaa esimerkiksi myyjän näkökulmasta sitä, että ostajan tausta maksukyky arvioidaan jo ennen kauppaneuvotteluiden aloittamista.⁶⁶ Näin saadaan minimoitua ostajasta johtuvia kaupallisia riskejä, joita ovat maksuviiveet ja luottotappiot. Vaikka tutkielman pääkysymyksenä on sopimusrikkomus silloin, kun tavarassa on virhe, irtaimen tavaran kansainväliseen kauppaan liittyy myös muita riskejä, jotka yrityksen huomioida. Näitä ovat muun muassa jo aiemmin mainittu ostajaan liittyvä luottoriski, maariski ja valuuttariski.

2.6.2. Luottoriski

Valtion rajojen sisällä tapahtuvassa kaupassa käteiskauppa voi olla tavanomainen vaihtoehto. Käteiskaupassa tavaran toimitus ja maksu voidaan suorittaa samanaikaisesti, jolloin riski siitä, että ostaja jättää maksamatta, jää hyvin pieneksi. Kansainvälisessä kaupassa riski kasvaa, sillä myyjän ja ostajan suoritus tapahtuu eriaikaisesti. Vaikka kauppa tehtiin käteiskauppaehdoin, sisältyy siihen riski johtuen ostajan ja myyjän välimatkasta. Maksun saamisen varmuus on myyjän kannalta tärkeintä, minkä vuoksi ostajan luotto-

⁶⁴ Kansainvälisessä kaupassa käytetyt toimitusehdot ovat pääsääntöisesti Kansainvälisen kauppakamarin hyväksymiä Incoterms -ehtoja.

⁶⁵ Carlsson ym. 2014: 56-57

⁶⁶ Helppi & Paloheimo 2005:29.

riski tulee kartoittaa huolellisesti. Nykyään kuljetusmuotojen ja tietoliikenteen kehittymisen ansiosta tavaroiden vaihdanta ja maksuliikenne on nopeutunut, jolloin myös kansainväliseen kauppaan liittyvät riskit ovat pienentyneet.⁶⁷

Kaupallisesta riskistä ja ostajariskistä puhuttaessa tarkoitetaan luottoriskiä. Luottoriski on tavarantoimituksen jälkeinen riski siitä, ettei myyjä saa maksua toimittamastaan tuotteesta. Riskiin voi olla syynä esimerkiksi, ostajan maksukyvyttömyys tai -haluttomuus tai kyvyttömyys ja haluttomuus täyttää muut velvoitteet, jotka sopimusehdoissa on määritetty.⁶⁸

Ostajan maksukyvyttömyyteen voi olla syynä esimerkiksi konkurssi tai selvitystila. On myös mahdollista, että ostaja jättää maksamatta, vaikka olisikin siihen kykeneväinen. Eriyisesti uuden asiakkaan kohdalla on kannattavaa uhrata aikaa ja kustannuksia luotettavien luottotietojen hankkimiseen. On myös tärkeää seurata sopimuskumppanin liiketoiminnan kehittymistä sopimussuhteen aikana sekä mahdollisesti hankkia uudet luottotiedot tarvittaessa.⁶⁹ Luottoriskiä ei pidä sekoittaa rahoitusriskiin, joka tarkoittaa sitä, että kaupan osapuoli ei pystykään järjestämään rahoitusta aikomallaan tavalla. Tässä tilanteessa sopijapuolen luottokelpoisuudessa ei välttämättä ole mitään vikaa.⁷⁰

Luottoriski voidaan eliminoida valitsemalla siltä suojaava maksuehto. Maksuehdoksi voidaan sopia esimerkiksi ennakkomaksu tai remburssi, jonka avulla myyjä pystyy suojautumaan riskiltä. Ennakkomaksussa myyjä saa ostajalta maksun jo ennen tavarantoimitusta, jolloin luottoriski eliminoidaan. Myyjä voi myös vaatia ostajaa ottamaan pankkitakuun tai muun vastaavaan vakuuden, jolloin maksunsaanti varmistuu. Mainittu muu vakuus voi olla esimerkiksi emoyhtiön takaus. Myyjällä voi myös pidättää tavarantoimitusoikeuden itsellään siihen asti, kunnes ostaja on maksanut sovitun kauppasumman.⁷¹

⁶⁷ Sisula-Tulokas 1998: 120-121

⁶⁸ Helppi & Paloheimo 2005: 45

⁶⁹ Pirnes & Kukkola 2002: 103, Sisula-Tulokas 1998: 122

⁷⁰ Sisula-Tulokas 1998: 122

⁷¹ Helppi & Paloheimo 2005: 45-46

Remburssi on järjestely, jossa myyjä saa ostajan pankilta sovitun kauppahinnan. Ostajan pankki on sitoutunut maksamaan myyjälle sovitun rahamäärän, kun myyjä täyttää remburssissa sovitut ehdot ja esittää vaaditut asiakirjat. Remburssi on itsenäinen tuote, joka on irrotettu kauppaan liittyvistä muista sopimuksista. Niillä ei ole vaikutusta remburssin asettamiin oikeuksiin tai velvollisuuksiin eikä muihin ehtoihin voida vedota, ellei remburssissa ole siihen oikeuttavaa erillistä ehtoa. Remburssin osapuolina toimii ostaja, ostajan pankki, myyjä ja myyjän pankki. Oikeudellisesti katsoen remburssi on kehittynein kansainvälinen maksutapa.⁷² Myös kansainvälinen kauppakamari on julkaissut remburssisäännöt⁷³

2.6.3. Maariski

Maksun saamiseen liittyvänä epävarmuustekijänä on myös sopimuskumppanin maan poliittinen ja taloudellinen tilanne. Nämä ovat seikkoja, jotka tulee ennen kauppasopimuksen tekemistä arvioida. Jos kohdemaan poliittinen tilanne on epävakaa, on tyypillistä, että myös taloudellinen tilanne kehittyy huonoon suuntaan. Sota tai muu yhteiskunnallinen levottomuus ovat tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa sen, ettei toimitetusta tavarasta saada maksua. Tällaisessa tilanteessa ostajan maksukyky ei välttämättä ole heikentynyt, mutta maksua ei voida suorittaa, sillä ostajan maalla ei ole ulkomaan valuuttaa. Pankkitoiminnan kehitysaste ja valtion maantieteellinen asema vaikuttavat siihen, kuinka nopeasti maksu siirtyy ostajan tililtä myyjän tilille.⁷⁴ Elinkeinoharjoittajien välisessä vaatteiden ja tekstiilien kaupassa hyvin usein toinen sopijapuoli on kustannussyistä kehittyvästä valtiosta. Tällöin maariskin huomioonottaminen on tärkeää onnistuneen liiketoiminnan kannalta.

⁷² Sisula-Tulokas 1998: 128-129.

⁷³ ICC Uniform Rules for Bank-to-Bank Reimbursements

⁷⁴ Sisula-Tulokas 1998: 122

2.6.4. Valuuttariski

Yrityksen harjoittaessa kansainvälistä liiketoimintaa, liittyy siihen aina valuuttariski silloin, kun sopimusosapuolten valtioissa on käytössä eri valuutta. Myyjän näkökulmasta valuuttariski ilmenee silloin, kun oman valtion valuutta vahvistuu laskutusvaluuttaan nähden, jolloin vientitulot vähenevät. Mikäli ostajan valtion valuutan arvo heikkenee tuontilaskussa olevaan valuuttaan nähden, tuonti kallistuu.⁷⁵

Valuuttariski jaetaan tyypillisesti kolmeen eri komponenttiin riskien tunnistamisen ja riskienhallinnan helpottamiseksi. Nämä komponentit ovat transaktioriski, ekonominen riski ja translaatoriski.⁷⁶ Näistä ensimmäinen on huomioonotettava yrityksen kansainvälisissä kauppasopimuksissa. Transaktioriski syntyy, kun sopimuksentekohetken valuuttakurssi poikkeaa maksutapahtuman aikana olevasta valuuttakurssista. Sopimusosapuolten kannalta riskittömintä olisi käydä kauppaa oman maansa valuutassa. Käytännössä tämä ei kuitenkaan ole usein mahdollista, joten osapuolten tulee hyödyntää muita suojauskeinoja. Sekä ostaja että myyjä voivat suojautua valuuttariskiltä terminoimalla. Valuuttatermiinit ovat perinteisesti olleet käytetyin keino valuuttariskiltä suojautumiseen⁷⁷. Terminiisopimus on pankin kanssa tehtävä sopimus, jossa pankki sitoutuu ostamaan kauppahintaan vaadittavan ulkomaan valuutan eräpäivänä sovittuun kiinteään hintaan.⁷⁸ Riskiltä voidaan suojautua myös valuuttaklausuulilla. Se on ehto, jossa kauppahinta sidotaan tietyn valuutan tiettyyn kurssiin, kuitenkin sovittu vaihteluvälin rajoissa.⁷⁹

2.7. Sääntöhierarkia kansainvälisessä tavarankaupassa

Pääsääntöisesti kansainvälisessä tavarankaupassa vallitsee sopimusvapaus yleisten sopimusoikeuden periaatteiden mukaisesti. Kuten aiemmin mainittu, sopimusvapaus pitää si-

⁷⁵ Sisula-Tulokas 1998: 122

⁷⁶ Knüpfer & Puttonen 2014: 218

⁷⁷ Knüäfer & Puttonen 2014: 218

⁷⁸ Sisula-Tulokas 1998: 122

⁷⁹ Knüpfer & Puttonen 2014: 218

sällään useita eri seikkoja. Näillä on vaikutusta siihen, miten sopimuksiin soveltuva sääntöhierarkia määräytyy.⁸⁰ Sääntöhierarkiaa arvioitaessa, tulee käydä läpi ne oikeussäännöt, jotka yleisesti soveltuvat kauppasuhteisiin.

Irtaimen tavaran kauppaa koskevaa lainsäädäntöä on laajasti harmonisoitu kansainvälisesti. Tästä huolimatta lainvalinta on tärkeä osa kauppasuhdetta, sillä kauppaa koskeva lainsäädäntö eroaa valtioiden välillä. On myös huomattava, että harmonisoitu kansainvälinen lainsäädäntö ei käsittele kaikkia oikeuskysymyksiä.⁸¹ Lainvalintaa ja sen merkitystä käsitellään myöhemmin tarkemmin.

Irtaimen kaupan sopimukseen sovellettavilla oikeussäännöillä on tietty etusijajärjestys. Tällä tarkoitetaan sitä, että järjestyksessä ylempänä olevaa sovelletaan ensisijaisesti ja alempana olevat sääntelylähteet täydentävät ylempänä olevaa, mikäli se on mahdollista. Kaupan oikeussääntöjen etusijajärjestys on seuraava. Ensimmäisenä sovellettavaksi tulee pakottava lainsäädäntö. Sen jälkeen sovelletaan sopimusta ja Incoterms -lausekkeita. Sopimuksen jälkeen soveltuvat kauppatavat ja edelleen Incoterms -lausekkeet. Viimeisenä sovelletaan tahdonvaltaista eli dispositiivista lainsäädäntöä.⁸²

Irtaimen kauppa perustuu pääosin sopimukseen ja kuten aiemmin todettu, sopimuksia koskee pitkälti sopimusvapaus ja näin ollen tahdonvaltainen lainsäädäntö soveltuu suurilta osin. Osa lainsäädännöstä on kuitenkin pakottavaa, eikä siitä voida sopimuksin poiketa. Kansainvälisessä kaupassa pakottavaa lainsäädäntöä on esimerkiksi vientikiellot, niistä ei voida sopimuksin poiketa. Vaikka pakottavasta lainsäädännöstä ei ole mahdollista poiketa sopimuksien avulla, ne voidaan joissain tapauksissa ohittaa lainvalinnalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että valitaan toisen valtion laki, joka ei sisällä tilanteeseen soveltuvaa pakottavaa lainsäädäntöä. Tässä yhteydessä on huomattava, että jotkut

⁸⁰ Sopimuksen teon muoto, sisältö ja oikeusjärjestys, jonka alle sopimus kuuluu, ovat merkityksellisiä tekijöitä sääntöhierarkian kannalta. Oikeusjärjestys pitää sisällään mm. lainvalinnan ja riitojen ratkaisutavan. Railas 2012: 29

⁸¹ Sopimuksen pätevyys on esimerkki tällaisesta oikeuskysymyksestä. Railas 2012: 30.

⁸² Railas 2012: 33-34.

lait ovat kansainvälisesti pakottavia.⁸³ Poikkeuksellisesti tuomioistuin voi soveltaa myös toisen valtion pakottavaa lakia.⁸⁴

⁸³ Railas 2012: 34

⁸⁴ Jos tavaran tuonti on kielletty tiettyyn valtioon, ei siitä voida lainvalinnalla poiketa.

3. TAVARAN VIRHE KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA

3.1. Virheen käsite

Yksi myyjän päävelvoitteista on luovuttaa sopimuksenmukainen tavara. Sopimuksen suoritushäiriöstä puhuttaessa tulee pääsääntöisesti kysymykseen tavaran luovuttamisen viivästys tai tavaran virhe. Viivästys käsitteenä arvioidaan objektiivisesti, mutta virheen arviointiin liittyy tulkintaa ja erilaisia sääntöjä.⁸⁵ Virhekäsitteellä on näin ollen keskeinen merkitys, kun arvioidaan myyjän velvollisuuksia.

Tavarassa on virhe silloin, kun se ei ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä ostajalla on sopimuksen perusteella oikeus vaatia.⁸⁶ Myyjä luovuttaa ostajalle huonompaa tavaraa, mitä on sovittu. Laatuvirheestä puhutaan silloin, kun verrattaessa myyjän suoritusta ja velvollisuuksia, tavara ei laadultaan vastaa sitä, mitä olisi pitänyt.⁸⁷ Tavaralla tulee vastata niitä tietoja, jotka myyjä on saattanut ostajan tietoon. Vastuu tietojen oikeellisuudesta koskee myös markkinointitietoja. Tavaralla tulee ominaisuuksiltaan vastata sitä, mitä myyjä on markkinoinnissa antanut olettaa. Näiden tietojen tulee olla sellaisia, että niiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan.⁸⁸ Sääntely tavaran määritelmästä on hyvin olennainen osa sopimusta ja ovat perusta sille, millaista suoritusta myyjältä on oikeus vaatia. Kaupallisia riskejä on helpompi hallita, kun voidaan sopimuksella selkeästi näyttää, mitä on sovittu.⁸⁹ Kansainvälisessä kaupassa hyvin laadittu sopimus on ensiarvoisen tärkeässä roolissa.

Myös CISG sääntelee tavaran virhettä. Artiklan 35 mukaan myyjän on luovutettava tavara, joka määrältään, laadultaan ja ominaisuuksiltaan vastaa sopimusta. Tavara ei ole sopimuksenmukainen, jollei se sovellu tarkoitukseen, johon vastaavaa tavaraa yleensä käytetään tai erityiseen tarkoitukseen, joka on sopimusta solmittaessa saatettu myyjän tietoisuuteen. Virhe tulee ymmärtää laajasti: sopimus käsittää myös sellaiset ostajan edellyttämät seikat, jotka myyjän tulee ymmärtää. Ruotsin kauppalaain 17§:stä löytyy tästä

⁸⁵ Sandvik 2013: 84

⁸⁶ Wilhelmsson, Sevón, Koskelo 2006: 99

⁸⁷ Routamo 1996: 99

⁸⁸ Hemmo 2003: 298-300

⁸⁹ Saidov 2013: 1

nimenomainen säännös.⁹⁰ Elinkeinonharjoittajien välisessä vaatteiden kaupassa tällä on keskeinen merkitys. Myyjän tulisi ilman nimenomaista mainintaa sopimuksessa käsittää, että ostaja myy tuotteet edelleen kuluttajalle. Kaupan kohteena olevien vaatteiden tulee olla siis myyntikelpoisia, vaikka sitä ei sopimuksessa ole erityisesti määritelty.⁹¹

Oleellisena kysymyksenä on myös rajanveto viivästyksen ja virheen välillä sellaisissa tilanteissa, joissa tavarantoimituksen määrä poikkeaa sovitusta. Mikäli virhesäännökset soveltuvat, on kysymyksessä puute tavarassa tai määrävirhe. Muussa tapauksessa on kyse viivästyksestä. Erolla on merkitystä ostajan reklamointi- ja tarkastusvelvollisuuden kannalta. Tässä yhteydessä on huomioitava tilanne, jossa myyjä luovuttaa tavarantoimituksen ennen sovittua ajankohtaa. Myyjällä on sopimuksenmukaiseen ajankohtaan asti aikaa toimittaa ostajalle puuttuva osa tavarasta, korjata virheellinen tavara tai toimittaa uusi tavara virheellisen tilalle. Ostajalla on kuitenkin mahdollisuus vahingonkorvaukseen.⁹²

Virhekäsittelyeseen liittyvät aliud ja peius -tilanteet. Jos toimitettu tavara poikkeaa siitä, mitä voidaan katsoa sovitun, on kyseessä aliud. Peius taas koskee tavallisia poikkeamia sovitun nähden. Joissakin oikeusjärjestyksissä aliud oikeuttaa sopimuksen purkamiseen välittömästi suorituksen puuttumisen perusteella, mutta CISG:n virhesääntöjen on katsottu soveltuvan myös aliud -tilanteessa.⁹³ Arvioitavaksi jää rajanveto siitä, milloin kyseessä on toimitusvelvollisuuden laiminlyönti ja milloin tavarantoimituksen virhe.

Unkarilainen myyjä oli myynyt saksalaiselle ostajalle T-paitoja, jotka oli myyty edelleen saksalaisen ostajan asiakkaille. Tapauksessa myydyt tuotteet eivät olleet sopimuksenmukaisia. Satunnaisten näytekappaleiden perusteella selvisi, ettei paitoja ollut pakattu tavalla, joka oli sopimuksessa määrätty. Virheet ilmenivät osittain vikoina kankaassa ja likaisuutena. Näiden seikkojen lisäksi osa toimitetuista paidoista oli pitkähihaisia, vaikka tilauksen mukaan kaikkien olisi tullut olla lyhyt-hihaisia.

Näiden tosiseikkojen perusteella voitiin todeta, ettei myyjä suorittanut velvollisuuttaan toimittaa tavaraa, joka laadultaan ja ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä sopimuksessa oli sovittu. Virhekäsittelyn arvioinnin kannalta tapauksessa oli kysymys

⁹⁰ Ämmälä 2006

⁹¹ Merkitystä sillä, mitä voidaan olosuhteiden perusteella katsoa olevan sovittu.

⁹² Schwenzer 2012: 291

⁹³ Sandvik ym. 2013: 100-101

sekä aliud että peius -tilanteesta. Paitojen virheellisyyden ja likaisuuden perusteella kysymyksessä oli peius, tavallinen poikkeaminen sovittuun nähden. Osan paidoista ollessa pitkähihaisia, voidaan katsoa tilanteen olleen aliud, sillä oli toimitettu jotain muuta, mistä oli sovittu.⁹⁴

3.2. Virhetyypit kansainvälisessä kaupassa

3.2.1. Tosiasiallinen virhe

Viitattaessa tavaran virheeseen, tarkoitetaan yleensä tosiasiallista virhettä, eli faktista virhettä. Tosiasiallisella virheellä viitataan tavaran fyysisiin ominaisuuksiin, joista myyjä on vastuussa. Laissa ei kuitenkaan edellytetä, että myydyn tavaran tulee olla rikkiäinen, jotta virheeseen on mahdollista vedota. Tavaran ominaispiirteitä verrataan lain osoittamaan vaatimustasoon.⁹⁵

Faktinen virhe voi liittyä tavaran tosiasiallisiin käyttömahdollisuuksiin, toimintaan tai ulkonäköön.⁹⁶ Tavarassa voi olla valmistus- tai materiaalivirhe tai se voi olla rakenteeltaan käyttökelvoton, jolloin kyseessä on suunnitteluvirhe. Oikeuskirjallisuudesta käy ilmi, että virhesäännökset on laadittu lähinnä tavaran faktista virhettä silmällä pitäen. Tutkielmassa pääpaino on tavaran faktisessa virheessä.

3.2.2 Oikeudellinen ja immateriaalioikeudellinen virhe

Tosiasiallisen virheen lisäksi myydyssä tavarassa voi olla muunlaisia virheitä. Kansainvälisessä irtaimen kaupassa CISG sääntelee oikeudellista virhettä sekä immateriaalioikeudellista virhettä. KL sääntelee tavaran oikeudellista virhettä samoin kuin CISG:n artikla 41. Myyjän velvollisuuksiin kuuluu huolehtia siitä, että ostaja saa tavaran haltuunsa sovitulla tavalla ja että ostajalle siirtyvät ne oikeudet, jotka tavaran omistajalle kuuluvat.⁹⁷

⁹⁴ Oberlandesgericht 19 October 2006

⁹⁵ Kivivuori: 1996: 58

⁹⁶ Wilhelmsson ym. 2006: 99

⁹⁷ Routamo 1996: 125

Oikeudellinen virhe tulee kysymykseen silloin, kun tavaran omistusoikeus on kolmannella taholla. Oikeudellista virhettä koskevat säännökset soveltuvat KL:n mukaan silloin, kun kolmannella on esineoikeus. Esineoikeudella tarkoitetaan omistus-, pantti-, tai pidätysoikeutta kaupan kohteena olevaan tavarahan.

CISG:iä sovellettaessa voi tulla kysymykseen myös immateriaalioikeudellinen virhe. Tällöin kaupan kohteena oleva tavara rikkoo esimerkiksi kolmannen tahon patenttia. Vaatteiden kaupassa immateriaalioikeudellinen virhe voi faktisen virheen lisäksi tulla kysymykseen esimerkiksi tavaramerkin kopioimisena. Kauppalaan mukaan myyjällä on ehdoton vastuu siitä, ettei myytävää tavaraa rasita kaupantekohetkellä sivullisen oikeudet. Immateriaalioikeudellista virhettä sääntelee CISG:n artikla 42. Tällaisen virheen tullessa kysymykseen ostajan vapautta tavaran hyödyntämiseen rajoittaa kolmannen henkilön tekijänoikeus tai muu vastaavaa immateriaalioikeus.⁹⁸ Myyjän vastuuta immateriaalioikeudellisesta virheestä on kuitenkin rajoitettu. Myyjällä on tiedonantovelvollisuus sellaisista sivullisen oikeudesta, josta hän tiesi tai ei voinut olla tietämättä. Myyjä ei vastaa rasitteesta, joka oli ostajan tiedossa.⁹⁹ Kansainvälistä kauppaa tehdessä on huomioitava, että KL:sta puuttuu immateriaalioikeudellista virhettä koskeva sääntely. Immateriaalisen virheen tullessa kysymykseen, on katsottu asianmukaiseksi soveltaa analogisesti faktista virhettä koskevia säännöksiä silloin, kun sovellettavana lakina on KL.¹⁰⁰

Suomessa voi tulla kysymykseen myös vallintavirhe. Tällöin puhutaan tavaran juridisten käyttömahdollisuuksien rajoituksista. Tavarassa ei ole faktista virhettä, mutta käyttöön liittyvät oikeudelliset esteet voivat johtua lainsäädännöstä tai viranomaisen päätöksestä.¹⁰¹ Säännöksiä vallintavirheestä ei kuitenkaan löydy KauppaL:sta tai CISG:stä.

⁹⁸ Kivivuori: 1996: 56-57

⁹⁹ HE 93/1986: 34

¹⁰⁰ Sandvik ym. 2013: 100, Wilhelmsson ym. 2006: 112

¹⁰¹ Wilhelmsson ym. 2006: 110

3.3. Sääntely kansainvälisessä tekstiilien ja vaatteiden kaupassa

Kansainvälisessä kaupassa sopimuksen osapuolina on useampi eri valtio ja näin myös lainsäädännöissä on eroavaisuuksia. On hyvinkin mahdollista, että vaateen tai tekstiilin turvallisuus- ja merkintämääräykset täyttyvät valmistusmaassa, mutta eivät ostajan valtiossa.

Maailman kauppajärjestö WTO käsittelee kansainvälisiä kauppakysymyksiä ja EU:n lisäksi sääntelee myös kansainvälistä vaatteiden ja tekstiilien kauppaa.¹⁰² Suomessa tekstiilien turvallisuusvaatimuksia sääntelee Tukes ja kuluttajaturvallisuuslainsäädäntö. Myytävät tuotteet eivät saa aiheuttaa vaaraa terveydelle tai omaisuudelle. Tuotteissa on oltava tietyt merkinnät, joiden oikeellisuudesta vastaa valmistaja tai maahantuojaja. Erityisesti tekstiilituotteissa turvallisuus on tärkeää, sillä ne ovat kosketuksissa ihon kanssa usein pitkiäkin aikoja. Tyypillisesti ongelmat tekstiilituotteiden turvallisuudessa liittyvät nikkelin pitoisuuksiin, irtoaviin osiin tai puutteellisiin merkintöihin. Koska vaatteet myydään edelleen kuluttajalle, tulee niissä olla tiedot valmistusmaasta sekä maahantuojasta.¹⁰³ EU sääntelee tekstiilien koostumusta ja merkintöjä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o 1007/2011 määrää tekstiilituotteiden koostumuksesta, selosteista sekä merkinnöistä.¹⁰⁴

Sopimuskumppanien tulee siis olla tietoisia eri valtioiden sääntelystä, jotta tuotteet ovat myyntikelpoisia myös ostajan maassa. Mikäli esimerkiksi tuotteesta puuttuu vaaditut merkinnät, oikeudellinen este johtuu lainsäädännöstä ja tämän perusteella voidaan katsoa kyseessä olevan vallintavirhe.

¹⁰² WTO, World Trade Organization 2019

¹⁰³ Tukes 2017

¹⁰⁴ EUR-Lex 2019

3.4. Virhe vaatteessa

Kansainvälisessä vaatteiden kaupassa, jossa ostajana on toinen elinkeinonharjoittaja, on pääsääntöisesti tuotteet tarkoitus myydä edelleen kuluttajalle. Näin ollen voidaan vaatia, että toimitettujen tuotteiden tulee olla myyntikelpoisia.

Vaatteiden yleisvähittäiskaupan voidaan katsoa olevan melko vakiintunut ala, jolloin myyjän voidaan olettaa tietävän, millaista tavaraa ostajalla on oikeus saada, jotta se vastaa sovittua. Sopimuksessa ei välttämättä tarvitse olla määriteltynä tarkasti käyttötarkoitusta, vaan myyjän voidaan olettaa ymmärtävän tietyt ostajan edellyttämät seikat vaatteiden ollessa kaupan kohteena. Oikeustapauksissa, joissa kaupan kohteena ovat olleet vaatteet ja sovellettavana CISG, on myydyin tavaran virheellisyyttä arvioidessa käytetty perusteena nimenomaan myyntikelpoisuutta.¹⁰⁵ Ostajan tulee olla mahdollista myydä vaatteita kuluttajalle. Myyjä ei syyllisty sopimusrikkomukseen, mikäli tavara voidaan myydä edelleen ilman hinnanalennusta.¹⁰⁶ Tyypillisesti vaateen virheellisyys ilmenee laatuvirheenä, jolloin tuote on esimerkiksi rikkinäinen. Tuote voi olla myös laadultaan heikompaa verrattuna siihen, mitä ostajalla on oikeus vaatia. Pääsääntöisesti vaatteiden kaupassa virhe ilmenee faktisena virheenä.

Myöhemmin käsiteltävä piilevä virhe voi esiintyä vaatteiden kaupassa. Tällöin ostaja ei tarkastaessa tavaraa välttämättä huomaa virhettä ja se ilmenee vasta myöhemmin, usein vasta otettaessa vaate käyttöön. Tällöin kysymyksessä on usein valmistusvirhe, eikä vaate kestä sellaista kulutusta, jota sen olisi tarkoitus kestää. Virheen alkusyy on ollut siis jo olemassa luovutuksen hetkellä, vaikka se ei ole ollut havaittavissa.¹⁰⁷ Myyjä on vastuussa myös tällaisesta virheestä.¹⁰⁸ Piilevästä virheestä esimerkkinä on Saksassa käsitelty tapaus, jossa ostetut saappaat olivat heikkolaatuisia. Käytössä kenkien nahka alkoi halkeilla ja saumat ja pohjat olivat osittain irtonaisia.¹⁰⁹ Tällaisia virheitä ostajan ei ole mahdollista havaita tarkastaessaan tavaraa, vaikka virhe onkin jo olemassa.

¹⁰⁵ Englanninkielisissä ratkaisuisissa käytetty termiä ”merchantability test”.

¹⁰⁶ Saidov 2013

¹⁰⁷ Virheen sanotaan olleen olemassa ”in nuce”.

¹⁰⁸ Sandvik ym 2012: 103

¹⁰⁹ Oberlandesgericht 21 November 2007

Tapauksessa, jossa australialainen ostaja oli tehnyt kauppasopimuksen kiinalaisen myyjän kanssa vaatteista, jotka tuli ostajan toimesta myytäväksi edelleen tämän asiakkaille, myyjän katsottiin rikkoneen sopimusta. Vaatteiden laatu oli heikkoa, mikä johti siihen, että ostajan asiakkaat palauttivat tuotteet ja kieltäytyivät maksusta. Virheet ilmenivät kankaassa, printissä eivätkä koot vastanneet sitä, mitä piti. Virheet olivat selkeitä, eikä niitä voitu korjata. Ostaja ilmoitti, ettei tavaraa voitu myydä edes alennettuun hintaan. CISG artiklan 35(2) mukaan tavaran tulee soveltua sellaiseen käyttöön, johon vastaavaa tavaraa yleensä käytetään. Tässä yhteydessä tavaran tulee siis olla myyntikelpoista.¹¹⁰

Vaatteessa olevan virheen arvioinnissa voidaan käyttää abstraktiakin virhevertailua, sillä useinkaan sopimuksessa ei ole nimenomaisia vaatimuksia laadusta, mutta toimitetun tavaran laatua ja ominaisuuksia voidaan verrata siihen, mitä vastaavanlaiselta tavaralta yleisesti vaaditaan. (Art. 35(2)).

Artiklan 42 nojalla myyjä ei saa luovuttaa sellaisia tuotteita, joita rasittaa jokin immateriaalioikeudellinen virhe. Vaatteen ollessa kysymyksessä rasitteena voi olla sivullisen teollisoikeus, mikä voi ilmetä tavaramerkin tai mallioikeuden rikkomisena. Tavaramerkillä tarkoitetaan tunnusmerkkiä, joka on suojattu yksinoikeudella. Vaatteissa ei saa käyttää merkkejä, jotka voidaan sekoittaa suojattuun merkkiin, sillä tavaramerkki on usein hyvin olennainen osa yrityksen brändiä.¹¹¹ Virhe voi ilmetä myös esimerkiksi väärennöksenä, joka loukkaa kolmannen osapuolen teollis- tai muuta immateriaalioikeutta. Erityisesti Aasiassa vaatteiden kopioiminen on viime vuosina lisääntynyt. Mallioikeus koskee tuotteen, tässä tapauksessa vaatteen, ulkomuodon kaupallisen hyväksikäytön yksinoikeutta.¹¹² Suomessa tavaramerkkiin liittyvä sääntely löytyy tavaramerkkilaista. Se, jonka oikeutta on loukattu, on oikeutettu saamaan korvausta kärsimästään vahingosta. (Tavaramerkkilaki 38§). Vaatteiden vähittäiskauppaa harjoittavan yrityksen katsotaan olevan ammattimainen ostaja. Tällä seikalla on vaikutusta siihen, joutuuko korvausvelvolliseksi myyjä vai ostaja. Ostajan ollessa ammattimainen, voidaan tämän olettaa olevan tietoinen, mikäli toimitetut tuotteet loukkaavat kolmannen oikeutta.¹¹³

¹¹⁰ China International Economic & Trade Arbitration Commission 3 June 2003

¹¹¹ Salmi, Häkkänen, Oesch, Tommila 2003: 42-45

¹¹² Työ- ja elinkeinoministeriö 2019

¹¹³ France, Court of Cassation 19 March 2002

Vaatemerkit suojaavat brändiään käyttäen hyväksi malli- sekä tavaramerkkioikeutta. Ostajan tulee kohtuullisessa ajassa ilmoittaa myyjälle tällaisesta sivullisen oikeudesta. (Art. 45).

3.5. Virheen konkreettinen ja abstrakti arviointi

Sopijapuolet ovat sopimuksessaan määritelleet sen, millainen tavaran tulee määrältään ja laadultaan olla. Mikäli ostaja kaupanteon jälkeen pitää tavaraa virheellisenä, syntyy osapuolten välille erimielisyys siitä, mitä oli sovittu tai sopimuksessa tarkoitettu.¹¹⁴ CISG 35 artiklan lähtökohtana on, että sopijapuolten välillä tehty sopimus on virheen arvioinnissa ratkaisevassa roolissa. Luovutetun tavaran tulee olla, laadultaan, määrältään ja ominaisuuksiltaan sopimuksenmukaista sekä sen tulee olla asianmukaisesti pakattu. Kansainvälisessä vaatteiden kaupassa tuotteita kuljetetaan yleensä pitkiäkin matkoja käyttäen useita eri kuljetusmuotoja. Tällöin on tärkeää, että tuotteet ovat huolellisesti pakattu. Mikäli asianmukainen pakkaaminen on laiminlyöty, voi se aiheuttaa tavaran myyntikelvottomuuden ja näin ollen tavaran virheellisyyden. Artiklan 35(d) nojalla tavaran tulee olla pakattuna asianmukaisesti tavaran suojaamiseksi ja säilyttämiseksi. Tavaran tulee olla myyjän esittämän mallin tai näytteen mukaista. CISG artiklat, jotka sääntelevät tavaran virheen konkreettista ja abstraktia virhevertailua, vastaavat KL:n 17 §:ää.¹¹⁵

Konkreettisella virhevertailulla tarkoitetaan tilannetta, jossa irtaimen tavaran laatua verrataan niihin laatuvaatimuksiin, jotka käyvät ilmi myyjän ja ostajan välillä tehdystä sopimuksesta. Tavarassa on virhe, mikäli se ei vastaa sitä, mitä nimenomaisesti voidaan katsoa sovittun. Merkitystä ei ole ainoastaan sillä, mitä osapuolet ovat sopineet. Myyjän ja ostajan välille muodostunut käytäntö ja alalla vallitseva tapa muiden olosuhteiden ohella vaikuttavat siihen mitä voidaan katsoa sovittun. Jo muodostuneella käytännöllä ja alalla vallitsevalla tavalla voidaan erityisesti vaatteiden kaupan ollessa kysymyksessä katsoa olevan suuri merkitys, kun tulkitaan sitä, mitä on sovittu. Tavaran tulee myös vastata niitä

¹¹⁴ Erma, Lehtinen, Tolonen 1989: 126

¹¹⁵ Sandvik ym. 2013:104-105

tietoja, joita ostajalle on annettu ennen kaupantekoa. Tietojen tulee olla ostajan kannalta relevantteja seikkoja, jotta niiden voidaan katsoa vaikuttaneen kauppaan.¹¹⁶

Tilanteessa, jossa tavaran laadusta ei ole sovittu mitään, käytetään abstraktia virhevertailua. Sellaisten seikkojen osalta, joilla ei ole yhteyttä sopimukseen, joudutaan arvioinnissa vertaamaan tavaraa muihin samankaltaisiin tavaroihin.¹¹⁷ Laadulle on asetettu minimivaatimuksia, jotka velvoittavat myyjää laadun osalta.¹¹⁸ Abstraktissa virhevertailussa arvioidaan tavaran soveltuvuutta siihen käyttötarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään, arvioidaan tavaralle yleensä annettavia vaatimuksia (KL 17§). Konkreettisella virhevertailulla on kuitenkin aina ensisijainen asema eikä abstraktin ja konkreettisen virhearvioinnin välille voida vetää selkeää rajaa. Jaottelulla ei ole käytännöllistä merkitystä eikä se vaikuta oikeudellisiin seuraamuksiin¹¹⁹.

3.6. Virheen arvioinnin kannalta ratkaiseva ajankohta

3.6.1. Tavarantoimituksen luovutus ja vaaranvastuun siirtyminen

Luovutuksen käsite on merkityksellinen useammassa eri yhteydessä. Se ohjaa muun muassa osapuolten kustannusten jakautumista ja sen ajankohta on ratkaisevaa arvioitaessa, onko myyjän suoritus viivästynyt. On kuitenkin huomattava, että mikäli myyjän viivästys johtuu ostajan puolella olevasta syystä, ei ostaja voi lisätä myyjän kustannuksia. Erityinen merkitys luovutuksen ajankohdalla on vaaranvastuun siirtymistä koskeviin sääntöihin.¹²⁰ Vaaranvastuun siirtymisen ajankohta taas on ratkaiseva arvioitaessa tavaran virhettä. Myyjä vastaa virheistä, jotka ovat syntyneet ennen luovutusta.¹²¹

Kansainvälisen kaupan ollessa kyseessä on syytä huomata, että luovutusta juridisena terminä ei pidä sekoittaa tavaran fyysiseen antamiseen ostajalle. Tavara kuljetetaan usein

¹¹⁶ Wilhelmsson ym. 1999: 83

¹¹⁷ Wilhelmsson ym.1999: 87

¹¹⁸ Routamo 1996: 100

¹¹⁹ Sandvik ym. 2013: 104-109

¹²⁰ Sandvik ym. 2013: 88

¹²¹ Honnold 1991: 319-320

pitkiä matkoja, jolloin luovutus tapahtuu jo ennen kuin se tosiasiallisesti päättyy ostajan haltuun. Tästä syystä CISG pitää lähtökohtana kuljetuskauppaa toisin kuin KL, jossa lähtökohtana on noutokauppa. CISG:n mukaan tavara on luovutettu kuljetuskaupan ollessa kyseessä silloin, kun tavara on myyjän puolesta luovutettu ensimmäisen rahdinkuljettajan haltuun, jonka on tarkoitus kuljettaa tavara ostajalle.¹²²

CISG:iä sovellettaessa tavarantoimitukseen kuljetuskaupassa on huomioitava, että siinä ei täsmennetä sitä, milloin rahdinkuljettajan katsotaan saaneen tavarantoimituksensa. Tässä suhteessa merkitystä saavat toimituslausekkeet. Toimituslausekkeet sääntelevät kansainvälisessä kaupassa muun muassa vaaranvastuun siirtymistä. ICC¹²³ on rekisteröinyt toimituslausekkeille sanan Incoterms. Näiden toimituslausekkeiden avulla sopijapuolet määrittelevät kustannusten ja riskin jakautumisen.¹²⁴ Toimituslausekkeet eivät ole itsenäisiä sopimuksia, vaan sisältyvät kauppasopimukseen. Kun sopimuksessa on viittaus toimituslausekkeesta, ovat molemmat sopijapuolet sitoutuneet noudattamaan lausekkeen mukaista toimitustapaa.¹²⁵ Incoterms – toimituslausekkeita käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa. CISG:n ollessa dispositiivista, voivat sopijapuolet poiketa sen sääntelystä tavarantoimituksen ja vaaranvastuun siirtymisen osalta viitaten esimerkiksi Incotermsiin. Yrityksen, joka ostaa vaatteita valmistajalta, on huomioitava kauppasopimuksessa toimituslausekkeiden merkitys. Toimituslausekkeilla voidaan määrittää, kummalle osapuolista tulevat esimerkiksi kuljetuskustannukset kannettavaksi. Kansainvälisessä kaupassa kuljetuskustannukset voivat kasvaa suuriksi, jolloin on olennaista määrittellä vastuut kuljetuksesta syntyvistä kuluista. Myös sopimusrikkomustilanteessa sopimuksessa olevilla toimituslausekkeilla voi olla merkitystä esimerkiksi vahingonkorvauksen määrää arvioitaessa.

¹²² Sandvik ym. 2013: 89

¹²³ ICC, Kansainvälinen kauppakamari, International Chamber of Commerce

¹²⁴ Railas 2012: 23

¹²⁵ Rätty 2006: 17-19, viittaus toimituslausekkeesta voi olla esimerkiksi ”FOB Incoterms 2000”.

3.6.2. Piilevä virhe

Ratkaiseva ajankohta virheen arvioinnissa, kuten edellä todettu, on se ajankohta, jolloin vaaranvastuu siirtyy. Myyjällä on vastuu kaikista virheistä, jotka ovat olemassa tuolla hetkellä. Vaaranvastuun siirtymisen jälkeen syntyvät virheet eivät ole myyjän vastuulla.¹²⁶ On kuitenkin tavallista, että virhe tavarassa ei käy ilmi vaaranvastuun siirtymisen hetkellä. Myyjällä on vastuu myöhemmin ilmenevästä virheestä silloin, kun se on jo ollut olemassa vaaranvastuun siirtyessä, mutta ostaja havaitsee sen vasta myöhemmin.¹²⁷ CISG ja KL sääntelevät tätä samalla tavalla (CISG art. 36, KL 21§). Ei vaadita, että virhe olisi ollut havaittavissa tuona ajankohtana eikä sitä, että myyjä olisi ollut tietoinen virheestä. On riittävää, että se on ollut olemassa vaaranvastuun siirtymisen hetkellä. Vaatteiden kaupassa virhe ilmenee usein vasta sen jälkeen, kun ostaja on myynyt tuotteet edelleen omille asiakkailleen ja virhe huomataan vaatteen kokeilemisen ja käytön yhteydessä.

Virheellisyyden ajankohta voi olla käytännössä ongelmallinen: Virheen syy voi olla olemassa jo ennen vaaranvastuun siirtymistä, mutta vaikutukset ilmenevät vasta myöhemmin.¹²⁸ Todistustaakka piilevästä virheestä on ostajalla. Tarvittavalle näytölle ei ole kuitenkaan asetettu kovin ankaria vaatimuksia.¹²⁹ CISG artiklan 35 kohdan 3 mukaan ostajalla ei ole oikeutta vedota virheeseen, jos hän on tarkastanut tavarán ja virhe olisi tullut huomata, mutta ostaja ei ole sitä havainnut.¹³⁰ CISG sääntelee ostajan velvollisuutta tarkastaa tavara luovuttamisen jälkeen. (Art. 38). Ostajan tulee tarkastaa tai tarkastuttaa tavara niin pian kuin se olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista.¹³¹

Myyjällä voi olla myös vastuu sellaisesta virheestä, joka syntyy vasta vaaranvastuun siirtymisen jälkeen, jos se on aiheutunut myyjän sopimusrikkomuksesta, kuten pakkausvirheestä. Jos esimerkiksi tavara huononee vaaranvastuun siirryttyä ostajalle, katsotaan siinä

¹²⁶ Sandvik ym. 2013: 102

¹²⁷ Sandvik ym. 2013: 103

¹²⁸ Routamo 1996: 89

¹²⁹ Wilhelmsson ym. 2006: 115

¹³⁰ Honnold 1991: 308

¹³¹ Ämmälä 2006, Kuoppala 2000: 34

olevan virhe, mikäli huononeminen johtuu sopimusrikkomuksesta myyjän puolella.¹³² Sopimusrikkomukseen tulee olla tapahtunut ennen vaaranvastuun siirtymistä ostajalle.¹³³

3.6.3. Takuun merkitys

Virheen olemassaolon arvioinnin kannalta ratkaisevaa ajankohtaa voi lykätä erikseen sovittu takuu. Tästä sääntelee CISG 36(2) artikla. Myyjä voi sitoutua vastaamaan tietyn ajan tavaran kestämisestä tai toiminnasta, jolloin virheen arvioinnin ratkaiseva ajankohta siirtyy sovitun takuuajan verran myöhemmäksi. Tällöin kyseessä on esimerkiksi toimintaja kestävyystakuu. Mikäli ostajalle on myönnetty kahden vuoden toimintatakuu, voi tämä kahden vuoden sisällä vaaranvastuun siirtymisestä vedota virheeseen, joka kuuluu takuun piiriin. Virheettömyystakuulla myyjä takaa sen, että tavara on luovutushetkellä virheetön. Virheettömyystakuu ei kuitenkaan aiheuta vastaavanlaista lykkääntymistä kuin toimintaja kestävyystakuu.¹³⁴

Irtaimen kaupassa tyypillisiä ovat annetut laatutakuut. Ne annetaan joko nimenomaisina takuusitoumuksina tai sopimuksessa mainitulla ehdolla. Ehdon tulee olla otsikoituna sanalla takuu tai sen tulee ilmetä tekstissä. Joissakin tuoteryhmissä on tyypillistä, että takuun antaja on kolmas osapuoli, kuten valmistaja tai maahantuojaja. Takuu annetaan kuitenkin myyjän lukuun.¹³⁵

Ensisijaisesti takuun oikeusvaikutukset määräytyvät sisällön ja tulkinnan perusteella. Suomen kauppalakiin tai CISG:iin ei sisälly tätä koskevaa sääntelyä. KL 21.2 § sisältää maininnan siitä, että takuun perusteella myyjä voi olla velvollinen vastaamaan myös virheistä, jotka syntyvät vaaranvastuun siirtymisen jälkeen. Tämä koskee vain tilannetta, jossa takuusitoumus käsittää toimivuustakuun. Tällä tarkoitetaan sitä, että myyjä on ottanut vastatakseen tavaran käyttökelpoisuudesta ja muista ominaisuuksista määrätyn

¹³² Hoppu & Hoppu 2003: 96

¹³³ Sandvik ym. 2013: 103

¹³⁴ Sandvik ym. 2013: 103

¹³⁵ Routamo 1996: 90

ajan.¹³⁶ Myöskään CISG:stä ei löydy varsinaista sääntelyä, mutta artiklassa 36 on maininta, että myyjä on vastuussa vaaranvastuun siirtymisen jälkeen tavaran virheestä, mikäli tämä on rikkonut velvollisuutensa, kuten takuun siitä, että tavara pysyy käyttökelpoisena tavanomaiseen tai erityiseen tarkoitukseensa tai säilyttää määrätyn ominaisuutensa.¹³⁷

Takuulla on merkitystä kaupan purkuoikeuteen. Takuun vaikutusta ostajan purkamisoikeuteen tulee arvioida yleisten kaupan purkuedellytysten valossa. Pääsääntönä on, että irtaimen kaupassa purkuoikeus on vain silloin, jos virheen voidaan katsoa olevan olennainen. Vain olennainen virhe oikeuttaa ostajan kaupan purkuun myös siinä tapauksessa, että virhe koskee niitä tavaran ominaisuuksia, joihin takuu liittyy.¹³⁸

KL:n tai CISG:n ei ole tarkoitus säännellä takuusitoumuksen sisältöä. Maininnat vain osoittavat sen, että toimintakuu voi siirtää virhevastuuta vaaranvastuun siirtymistä myöhemmäksi ajankohdaksi.¹³⁹

¹³⁶ Wilhelmsson ym. 2006: 116

¹³⁷ Lookofsky 2003: 213

¹³⁸ Aurejärvi 1981: 60

¹³⁹ Routamo 1996: 92

4. Incoterms© -lausekkeet

4.1. Toimituslausekkeiden merkitys

Kansainvälisen kaupan kehittymiselle merenkulku- ja viestintäteknologian kehitys on ollut ratkaisevassa roolissa. Tämän kehityksen myötä myös toimituslausekkeet riskien ja kustannusten jakamisen vuoksi alkoivat tulla tarpeellisiksi.¹⁴⁰ Incoterms -lausekkeet ovat olennainen osa nykypäivän kauppasopimuksia ja samalla myös keskeisimmät käytetyt kansainvälisen kaupan toimituslausekkeet. Incoterms -ehdot ovat kansainvälisen kauppakamarin hyväksymät ja kehittämät. Niiden tulkinta on nykyään hyvin vakiintunutta.¹⁴¹ Ne sisältyvät laajasti kansainvälisiin irtaimen tavaran kauppaan liittyviin sopimuksiin. Ensimmäiset säännöt ovat vuodelta 1936 ja viimeisin, voimassa oleva versio on vuodelta 2010 ja ne on otettu käyttöön 1.1.2011 alkaen.¹⁴² 1.1.2020 alkaen tulevat voimaan Incoterms 2020 -toimitusehdot. Tutkielmassa käsitellään vielä voimassa olevia Incoterms 2010 -toimitusehtoja, mutta käydään lyhyesti läpi tulevat muutokset ja niiden mahdolliset vaikutukset. Vaikka uudet toimitusehdot astuvat voimaan, Kansainvälisen kauppakamarin mukaan on mahdollista soveltaa myös aikaisempia Incoterms -ehtoja, mikäli sopijapuolet ovat sopimuksella siitä sopineet.

Toimituslausekkeiden¹⁴³ käyttö perustuu vakiintuneisiin kauppatapoihin. Incoterms 2010- lausekkeet ovat kehittyneet vuosien saatossa perustuen kaupan osapuolten tapoihin toimittaa tavara myyjältä ostajalle. Toimituslausekkeiden tulkintaan liittyi rajat ylittävässä kaupassa paljon epäselvyyksiä ja väärinkäsityksiä. Tästä syystä Kansainvälinen kauppakamari ICC on kehittänyt Incoterms -järjestelmän. Incoterms on lyhenne sanoista International Commerce Terms. Lausekkeiden avulla määriteltiin myyjän ja ostajan, kulut, velvollisuudet ja riskit valtioiden rajat ylittävässä kaupassa. Toimituslausekkeita on

¹⁴⁰ Railas 2012: 67-68

¹⁴¹ Carlsson, Fogelholm, Herler, Krook, Lindqvist, Merikalla-Tier, Syrjänen, Tuominen, von Weissenberg 2014:

¹⁴² Myöhemmin käytettäessä termiä Incoterms, viitataan Incoterms 2010 ehtoihin.

¹⁴³ Toimituslausekkeilla myyjä ja ostaja, kaupan osapuolet, sopivat velvollisuuksistaan. Toimituslausekkeilla määritellään myös se hetki, jolloin vaaranvastuu siirtyy ostajalle.

uudistettu ja kehitetty aina uusien säännösten ja kuljetustapojen mukaiseksi sekä vastamaan kaupankäynnin kehitystä. Kauppatahtuman keskeisenä osana on toimitus, minkä vuoksi Incoterms -lausekkeet ovat keskeisessä osassa. Siihen liittyy kuitenkin paljon muitakin näkökohtia, joita Incoterms -lausekkeet eivät yksinään kata. Tämän vuoksi toimituslausekkeita täydentää erityisesti CISG.¹⁴⁴

Kaupan osapuolet voivat sopimuksella sopia, millä tavalla tavaran kuljetus järjestetään ja kuinka riski myyjän ja ostajan välillä allokoidaan. Ehtojen tulee tässä tapauksessa olla selkeitä ja ymmärrettäviä, jotta väärinymmärryksen riski saadaan minimoitua. Toimituslausekkeiden käyttö kansainvälisessä toimituksessa saa enemmän merkitystä kuin kotimaan kaupassa. Kansainvälisessä kaupassa haasteita tuovat sopijapuolten kielierot, logistiset haasteet, eroavaisuudet kauppatavoissa ja oikeusjärjestelmissä. Tehokkainta on käyttää yleisesti tunnettuja kansainvälisiä toimitusehtoja, jotta osapuolet ovat koko toimituksen ajan tietoisia siitä, kuka on vastuussa riskistä toimituksen eri vaiheissa.¹⁴⁵

Toimituslausekkeilla voidaan ilmaista lyhyesti useita ostajan ja myyjän velvollisuuksia. Jos esimerkiksi tavaran vienti edellyttää vientilupaa¹⁴⁶, voidaan toimituslausekkeella määrittää, kenen velvollisuus on hankkia lupa ja maksaa siitä aiheutuvat kulut.¹⁴⁷ Irtaimen tavaran kaupassa olennaista on tavaran sopimuksenmukaisuus. Tähän kuuluu myös tavaran asianmukainen pakkaus. Mikäli sopimuksessa ei ole erikseen määriteltynä tavaran pakkausvaatimuksia, voidaan niihin viitata toimituslausekkeella¹⁴⁸. Muita toimituslausekkeilla määritettäviä seikkoja ovat muun muassa tavaran asianmukainen säilyttäminen, tullaukseen liittyvät muodollisuudet sekä maksun suorittamisen ajankohta ja maksutapa.¹⁴⁹ Toimituslausekkeiden merkitys maksuun liittyen korostuu esimerkiksi silloin, kun varsinaisessa kauppasopimuksessa ei ole määritelty siihen liittyviä yksityiskohtia.¹⁵⁰

¹⁴⁴ ICC, International Chamber of Commerce 2019, Railas 2012: 16-17.

¹⁴⁵ Johnson 2013

¹⁴⁶ Voidaan käyttää myös termiä ”vientilisenssi”, englanniksi ”export licence”.

¹⁴⁷ Johnson 2013

¹⁴⁸ Johnson 2013

¹⁴⁹ Toimituslausekkeilla voidaan esimerkiksi viitata siihen, että maksu tulee suorittaa, kun vaaditut asiakirjat ovat esitetty, vaikka tavara ei ole vielä ostajalla.

¹⁵⁰ Johnson 2013

Vaaranvastuun siirtyminen ja sen määrittäminen on tärkeää, kun kysymykseen tulee tavaravirheen johtuva sopimusrikkomus. Tulkintaongelmilta vältytään, kun sopimuksessa on viitattu toimituslausekkeeseen, joka määrittää riskin siirtymisen myyjältä ostajalle. Kansainvälisessä kaupassa riski voi siirtyä toimituksen aikana useassa eri vaiheessa. Valittu toimituslauseke määrittää automaattisesti sen ajankohdan, jolloin riski tavaravirheellisyydestä on siirtynyt. Toimituslausekkeiden käyttö kansainvälisessä kaupassa luo varmuutta ja ennakoitavuutta sekä myyjälle että ostajalle. Toimituslausekkeiden käytön ansiosta vältytään myös mahdollisesti pitkiltä ja kalliilta sopimusneuvotteluilta liittyen tavaravirheen toimituksen ehtoihin.¹⁵¹ Viittaamalla Incotermseihin voidaan lyhyesti määrittää seuraavat velvollisuudet ostajan ja myyjän välillä: vastuu toimituksen kuluista, toimituspaikka ja vaaranvastuu toimituksen jokaisessa vaiheessa¹⁵².

4.2. Incoterms ja CISG

Sekä Incoterms -lausekkeet että CISG ovat merkittävässä roolissa, kun määritellään oikeudellisia suhteita kansainvälisessä irtaimen tavaravirheen kaupassa. Tavaravirheen ollessa pääkysymyksenä, tarkastellaan Incoterms -lausekkeiden ja CISG:n yhteyttä nimenomaan vaaranvastuun siirtymisen näkökulmasta. Molemmat käsittelevät vaaranvastuuta, mutta vaaranvastuun siirtymisen ajankohdassa on tulkintaeroja eri Incoterms -lausekkeiden ja CISG:n artikloiden välillä.¹⁵³

CISG:n artiklan 31 mukaan tavaravirheen luovuttaminen ostajan määrättäväksi voi tapahtua kolmella tapaa. Myyjä on täyttänyt tavaravirheen luovuttamista koskevat velvoitteensa silloin, kun hän on luovuttanut sen ensimmäisen rahdinkuljettajan hallintaan, tavara on asetettu ostajan määrättäväksi tietyssä paikassa tai tavara on asetettu ostajan määrättäväksi siellä, missä myyjällä on liikepaikka. Näistä kaksi viimeistä on sisällytetty myös Ex Works -lausekkeeseen. CISG:n mukaan vaaranvastuu siirtyy näissä tapauksissa artiklan 69 mukaan, mutta Incoterms -lausekkeessa vaaranvastuu siirtyy eri ajankohtana. Ex Works -lausekkeen mukaan vaaranvastuu siirtyy silloin, kun myyjä on asettanut tavaravirheen ostajan

¹⁵¹ Johnson 2013

¹⁵² Oglindä 2018

¹⁵³ CISG Database 2019

määrättäväksi joko myyjän liikepaikassa tai toisessa nimetyssä paikassa.¹⁵⁴ CISG:n mukaan vastuu tavarasta siirtyy ostajalle silloin, kun hän on ottanut tavaralla hallintaansa tai silloin kun hän on ollut tietoinen, että tavara on ollut noudettavissa.¹⁵⁵

F-lausekkeet ovat selkeät tavaralla luovuttamisen määrittelyn suhteen. Se ilmaisee selkeästi, koska toimitus on tapahtunut ja siten myös, milloin riski on siirtynyt. Incoterms-lausekkeita kehiteltäessä Kansainvälisellä Kauppakamarilla oli tarkoituksena, että F-lausekkeista ainakin FCA -lausekkeen vaaranvastuun siirtymisen ajankohta olisi linjassa CISG:n artiklan 67¹⁵⁶ kanssa. Eroavaisuutena kuitenkin on, että jälleen CISG:n mukaan riski siirtyy ostajalle hieman myöhemmin. Incoterms -lausekkeiden FCA ja FAS mukaan vaaranvastuu siirtyy, kun myyjä on asettanut tavaralla sovituksessa paikassa siten, että rahdinkuljettajan on mahdollisuus ottaa se hallintaansa.¹⁵⁷ CISG puolestaan vaatii, että tavara on nimenomaisesti luovutettu rahdinkuljettajan haltuun.¹⁵⁸ Mikäli Incoterms -ehdot ovat osa sopimusta, on niihin suositeltavaa viitata sopimuksessa selkeästi, sillä vaaranvastuun siirtyminen on F-lausekkeissa määritelty selkeämmin kuin CISG artiklassa 67.¹⁵⁹ Vaaranvastuun siirtymisen suhteen C-lausekkeet ovat melko lähellä F-lausekkeita. Vaaranvastuu siirtyy luovutettaessa tavara rahdinkuljettajalle tai asetettaessa tavara alukseen¹⁶⁰.

D -lausekkeet eroavat F -ja C -lausekkeista, sillä myyjä täyttää toimitusvelvollisuutensa vasta silloin, kun tavara on toimitettu määräpaikkaan. D -lausekkeita voidaan verrata CISG artiklaan 69(2). Esimerkiksi Incoterms -lausekkeen DAT sanamuodon mukaan vaaranvastuu siirtyy ostajalle silloin, kun tavara on toimitettu määräpaikkaan ja ostajan on mahdollista ottaa se haltuun. CISG artiklan 69 mukaan riskin siirtyminen edellyttää, että ostajan on tiedettävä tavaralla olevan toimitettu sovittuun terminaaliin tai paikkaan. Tätä DAT -lauseke ei edellytä.¹⁶¹

¹⁵⁴ ICC 2019

¹⁵⁵ CISG Database 2019

¹⁵⁶ Vaaranvastuu siirtyy ostajalle silloin, kun tavara on luovutettu ensimmäisen rahdinkuljettajan haltuun, jos kauppaa koskevaan sopimukseen liittyy tavaralla kuljetus.

¹⁵⁷ Englanniksi ”at the carrier’s disposal”

¹⁵⁸ CISG Database 2019, ”the seller will have to hand over the goods to the carrier...”

¹⁵⁹ CISG Database 2019

¹⁶⁰ ICC 2019

¹⁶¹ CISG Database 2019

Incoterms -lausekkeet eivät sääntele sopimusrikkomuksen seuraamuksia.¹⁶² Sopimusrikkomuksen seuraamukset määräytyvät CISG:n mukaan, mikäli sopimuskumppanit ovat sen ratifioineissa valtioissa. Sopimusrikkomuksen seuraamuksia CISG:n valossa tarkastellaan myöhemmin sekä myyjän että ostajan näkökulmasta.

Kuljetuksiin liittyvät usein tullaus ja muut vienti- sekä tuontikysymykset. Incoterms -lausekkeet eivät aina suoraan sisällä sääntöä siitä, kenen vastuulla on hoitaa esimerkiksi tullaukseen liittyvät muodollisuudet. Tällöin toimituksen vastuisiin liittyviin kysymyksiin haetaan täydentävää tietoa muusta sovellettavasta laista, joka kansainvälisen kaupan yhteydessä pääsääntöisesti on CISG¹⁶³. Mikäli tullimaksun suorittamisen velvollisuudesta ei ole sopimuksessa erikseen sovittu eikä vastausta löydy toimituslausekkeesta, voidaan soveltaa CISG 41 artiklaa. Sen mukaan myyjän tulee luovuttaa tavara, jota ei rasita sivullisen oikeus tai vaatimus, ellei ostaja ole erikseen suostunut ottamaan tavaraa vastaan tällaisen oikeuden tai vaatimuksen rasittamana. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että myyjän tulee hoitaa mahdolliset tullaukseen liittyvät muodollisuudet, ellei muuta ole sovittu ja CISG soveltuu.¹⁶⁴

CISG tai Incoterms -lausekkeet harvoin soveltuvat yksinään, vaan vastauksia oikeudellisiin kysymyksiin sopimuksissa, voidaan etsiä molemmista. Vaikka CISG artikloissa on määritelty vaaranvastuun siirtyminen myyjältä ostajalle, sovelletaan Incoterms -lausekkeita, jos niihin on sopimuksessa selvästi viitattu. Selvät sopimusehdot tulevat sovellettavaksi CISG:n sijaan. Sen lisäksi, että Incoterms -ehdot katsotaan päteviksi sopimusehdoiksi, ne voidaan tulkita myös sopimusosapuolten välille syntyneeksi käytännöksi. Kun sopimuksessa on viitattu toimitusehtoihin ja tulkitaan osapuolten tahtoa, tulee huomioida käydyt neuvottelut, sopijapuolten välille syntynyt käytäntö ja kauppatapa.¹⁶⁵

¹⁶² Railas: 2012 283

¹⁶³ CISG ei sovellu automaattisesti, jos myyjän valtio ei ole ratifioinut yleissopimusta, vaan sovellettava laki määräytyy lainvalintasääntöjen perusteella. Tässä kappaleessa tarkastellaan kuitenkin Incoterms -lausekkeiden ja CISG:n yhteyttä, joten oletetaan molempien valtioiden olevan sopimusvaltioita.

¹⁶⁴ Railas 2012: 232-233

¹⁶⁵ Erauw 2005

4.3. Incoterms© 2010 pääpiirteet

Incoterms© 2010 on 11 toimituslausekkeen kokonaisuus. Ne on jaoteltu kuljetusmuotoa ja käyttötarkoitusta vastaavin perustein. Incoterms© 2010 sisältävät kaikkiin kuljetusmuotoihin soveltuvat lausekkeet sekä meri- ja muihin vesitiekuljetuksiin käytettävät omat lausekkeet.¹⁶⁶ Kansainvälinen kauppakamari ICC on säännellyt, mitä Incoterms© 2010 määrittelee tavaran kuljetukseen liittyen ja mitkä ovat seikat, joihin toimituslausekeviittauksella ei ole vaikutusta. Incoterms -ehdot määrittelevät tavaran toimitushetken, toimitukseen liittyvät velvoitteet, toimitukseen liittyvät kustannukset ja vaaranvastuun sekä riskin siirtymisen¹⁶⁷. Näistä viimeinen on olennainen silloin, kun tavarassa on virhe ja selvitettäväksi tulee, onko virhevastuu myyjän vai ostajan. On huomattava, että viittauksella Incoterms -lausekkeisiin ei ole vaikutusta siihen, milloin tavaran omistusoikeus siirtyy myyjältä ostajalle. Sopimusosapuolten velvollisuuksia kolmansia osapuolia kohtaan, tavaran maksuehtoa ja hintaa ei voida määrittellä viittaamalla sopimuksessa Incoterms -lausekkeisiin.¹⁶⁸

Kaikki kuljetusmuodot -ryhmään kuuluu seitsemän Incoterms -toimitustapalausekettä. Näitä voidaan soveltaa riippumatta siitä, mitä kuljetusmuotoa käytetään tai käytetäänkö toimituksen aikana yhtä tai useampaa kuljetusmuotoa. Vaikka meri -ja vesitiekuljetuksille on olemassa omata lausekkeensa, voidaan tämän ryhmän lausekkeitä soveltaa myös vesitiekuljetuksiin.¹⁶⁹ Lausekkeet käsitellään myöhemmissä kappaleissa yksityiskohtaisemmin.

Vain meri -tai muu vesitiekuljetuksen – ryhmään kuuluvista lausekkeista käytetään myös yleisesti nimitystä ”merilausekkeet”. Nimi ei kuitenkaan sulje pois sisävesikuljetuksia tai

¹⁶⁶ Railas 2012: 83

¹⁶⁷ Riskin siirtymisellä tarkoitetaan vaaranvastuun siirtymistä. Incotermsejä käsittelevässä kirjallisuudessa puhutaan riskin siirtymisestä, joten tutkielmassa Incotermsejä käsiteltäessä käytetään samaa termiä johdonmukaisuuden säilyttämiseksi.

¹⁶⁸ ICC, International Chamber of Commerce 2019

¹⁶⁹ Railas 2012: 83-84

vesikuljetuksia joilla. Nämä lausekkeet soveltuvat kuljetuksissa, joissa toimituskohta¹⁷⁰ sekä kohta, johon tavara toimitetaan, sijaitsevat satamassa.¹⁷¹

4.4. Toimituslausekkeiden käyttö

4.4.1. Incoterms -ehdon valinta ja toimituslausekkeeseen viittaaminen

Incoterms© 2010 -toimitusehdot ovat ajan kuluessa kehittyneitä keskeisimpiä tapoja toimittaa tavara myyjältä ostajalle. Toimitusehto tulee sisällyttää aina osaksi kirjallista kauppasopimusta. Vaikka Incoterms -lausekkeet kattavat laajasti kansainväliseen toimitukseen liittyviä seikkoja, niiden tarkoitus on täydentää kauppasopimusta, ei korvata sitä¹⁷². Sopimusoikeudelliset velvoitteet määritellään itse kauppasopimuksessa ja Incoterms tämentää seikkoja, jotka liittyvät tavarantoimitamiseen. Valittaessa sopivaa toimitusehtoa, tulee ensisijaisesti ottaa huomioon kaupan osapuolten tarpeet, muodostuneet kauppatavat ja ne toimitusmenetelmät, joista on sovittu. Myyjän ja ostajan tulee toimitusehdon valinnassa arvioida, miten he ovat valmiita tavarantoimituksen hoitamaan ja mikä Incoterms© 2010 -ehdoista vastaa parhaiten molempien odotuksia. Sopijapuolten välisen käytännön tulisi siis määrittää oikea Incoterms -ehto, ei toisinpäin.¹⁷³ Kun kauppaan soveltuva toimituslauseke on valittu, se tulee määritellä kauppasopimuksessa riittävän selkeästi. Mikäli sopijapuolten tarpeita vastaavaa toimitusehtoa ei Incoterms© 2010 -lausekekokoelmasta löydy suoraan, voidaan toimitusehtoa täydentää lisämääreillä. Lisämääreet muuttavat toimituslausekkeen sisältöä joiltain osin. Mikäli tähän ratkaisuun päädytään, tulee täydennys tehdä tarkkaa harkintaa käyttäen. Jos toimitusehtoon otetaan lisämääreitä, puhutaan lausekemuunnelmista¹⁷⁴. Pääsääntöisesti lausekemuunnelmia käytetään muuttamaan toimenpide- ja kustannusjakoa.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Termillä toimituskohta tarkoitetaan toimituspaikkaa.

¹⁷¹ Railas 2012: 84-84

¹⁷² Johnson 2013

¹⁷³ ICC, International Chamber of Commerce 2019

¹⁷⁴ Englanniksi käytetään yleisesti termiä variants.

¹⁷⁵ ICC, International Chamber of Commerce 2019, Railas 2012: 91-92.

Vaikka Incoterms -lausekkeiden voidaan katsoa rinnastuvan kauppatapaan, tulevat lausekkeet tulevat sovellettavaksi ainoastaan, jos niihin on sopimuksessa viitattu.¹⁷⁶ Toimituslausekkeiden käyttö edellyttää konkreettista valintaa. Tästä syystä niitä ei voida soveltaa ilman viittausta. Jos sellaista lausekettä, joka sisältyy lausekekokoelmaan, käytetään ilman viittausta kyseiseen kokoelmaan, voidaan tulkintaa etsiä Incoterms© 2010 -teoksesta. Tässä poikkeuksena voi olla, jos voidaan katsoa osapuolten sopineen muusta. Asia yhteydestä ja olosuhteista voi käydä ilmi, että kaupan osapuolet ovat halunneet käyttää aiempien lausekekokoelmien lausekkeitä. Esimerkiksi sopimus, jossa on viitattu toimituslausekkeeseen, joka esiintyy ainoastaan vanhemmissa lausekekokoelmissa, ei tulkinassa ole yleensä epäselvyyksiä, vaikka nimenomainen viittaus lausekekokoelmaan puuttuisikin.¹⁷⁷

Viittaus toimituslausekkeisiin tehdään usein yrityksen käyttämissä vakioehdoissa, joista sopimuksen sisältö yleensä pääosin muodostuu. Viittaus voidaan tehdä myös tapauskohtaisesti. Vakioehtojen soveltaminen on yleensä vanhoihin toimituslausekkeisiin viittaamisen syynä, sillä uusiin lausekkeisiin viittaaminen edellyttäisi myös vakioehtojen päivittämistä. Mikäli sopimuskäytäntöjä halutaan muuttaa, edellyttää se aina myös toisen sopijapuolen suostumusta. Tämä luo haasteita sellaisille yrityksille, joilla on laajasopimusverkosto. Toimituslausekkeiden muuttaminen vie aikaa ja muutos tulee aina perustella. Uusien toimituslausekkeiden sisältö on päivitetty vastaamaan paremmin kaupan osapuolten tarpeita, joten niiden soveltaminen on usein perusteltua. Kaupan alalla on paljon yleisiä vakioehtoja, jotka viittaavat Incoterms -lausekkeisiin. Vakioehtojen uudistamisen yhteydessä tehdään viittaus aina uusimpaan Incoterms -lausekekokoelmaan.¹⁷⁸ Näin varmistutaan siitä, että vakioehdot sisältävässä sopimuksessa on myös viittaus tuoreimpiin Incoterms -lausekkeisiin. Seuraavissa kappaleissa käsitellään Incoterms© 2010 toimituslausekkeet. Koska tutkielman pääkysymyksenä on tavaran virhe, keskitytään toimituslausekkeiden mukaiseen vaaranvastuun siirtymiseen myyjältä ostajalle¹⁷⁹, mutta käsitellään myös soveltuvin osin toimitusehdon muuta sisältöä.

¹⁷⁶ Viittauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä viittausta Incoterms © 2010 lausekekokoelmaan.

¹⁷⁷ Railas 2012: 97

¹⁷⁸ Railas 2012: 97-98

¹⁷⁹ Incoterms -lausekkeet kattavat laajasti koko toimitukseen liittyvät kysymykset ja vastuut ostajan ja myyjän välillä.

4.4.2. E-lauseke

Incoterms -kokoelma sisältää vain yhden E-lausekkeen, Ex Works eli EXW¹⁸⁰. Se on esiintynyt kokoelmissa jo vuodesta 1936. Lauseke soveltuu kaikille kuljetusmuodoille sisältäen myös yhdistetyt kuljetukset. Ex Works¹⁸¹ on perinteinen toimituslauseke, joka sisältää myyjän minimivelvoitteet. Myyjän ainoa velvoite on asettaa tavara ostajan käytettäväksi sopimuksenmukaisessa paikassa ja sovittuun aikaan. Tällöin riski siirtyy myyjältä ostajalle ilman tavaran fyysistä siirtämistä. Myyjän tulee tehdä ilmoitus. Mikäli myyjä jättää ilmoittamatta, voidaan katsoa, että toimitusta ostajalle ei ole tapahtunut ja kysymykseen tulee sopimusrikkomus. Myyjän velvollisuutena on asettaa tavara ostajan saataville sopimuksenmukaisesti pakattuna nimetyssä paikassa¹⁸². Viitattaessa tähän lausekkeeseen on tärkeää huomata, että riski ostajalle siirtyy, vaikka tavara olisi edelleen myyjän tiloissa.¹⁸³

Ex Works -lauseke ei aseta velvollisuutta kummallekaan osapuolelle kuljetus- tai vakuutus sopimuksen tekemisestä. Vaikka vakuutus sopimuksen tekoon ei kummallakaan osapuolella ole velvollisuutta, on ostajan kannattavaa se tehdä, sillä riski siirtyy ostajalle, kun tavara on asetettu tämän käytettäväksi. Vakuutus sopimusta tehdessä on syytä huomata, millä ehdoin se on tehty. Suomalaiset ehdot kattavat riskin jo ennen kuin tavaraa on liikutettu, jos riski on siirtynyt ostajalle. Jos taas vakuutus sopimus on tehty esimerkiksi englantilaisilla ehdoilla, vakuutus kattaa riskin vasta sitten, kun sen liikuttelu lastausta varten on aloitettu. Velvollisuutta laatia vienti- tai tuontiselvitystä Ex Works -lausekkeen mukaan ei kummallakaan kaupan osapuolella ole. Mikäli ostaja tarvitsee vientiluvan, on myyjällä kuitenkin velvollisuus avustaa sen hankkimisessa. Edellä mainittujen seikkojen perusteella voidaan todeta, että lauseke soveltuu paremmin paikallisesti käytävään kauppaan. Ostajan aikomus viedä tavaraa toiseen maahan tekee Ex Works -lausekkeesta myös

¹⁸⁰ Sopimuksessa lausekkeeseen viitataan seuraavasri: EXW (toimituspaikka) Incoterms© 2010.

¹⁸¹ ICC: Ex Works – noudettuna lähettäjältä.

¹⁸² Nimetty paikka voi olla esimerkiksi tuotantolaitos tai varasto.

¹⁸³ Railas 2012: 214-215, Lazär 2011.

kansainväliseen kauppaan soveltuvan.¹⁸⁴ Tässä yhteydessä myyjän tulee huomata velvollisuutensa tarjota apua vientiin liittyviin seikkoihin¹⁸⁵.

Ex Works -lausekkeen sisältäessä vain myyjän vähimmäisvelvoitteet, voidaan sitä muunnella vastaamaan paremmin osapuolten tarpeita. Yleinen versio on ”Ex Works cleared for export”. Tällöin vientiselvityksen tekee myyjä. Myyjän velvollisuuksia tavarantoimituksen suhteen voidaan täsmentää lausekkeella ”Ex Works loaded”¹⁸⁶. Kansainvälisessä kaupassa on suositeltavampaa käyttää lauseketta FCA (Free Carrier) riitojen välttämiseksi.¹⁸⁷

4.4.3. F-lausekkeet

Historiallisesti vanhin toimituslausekkeiden ryhmä on F-lausekkeet. Tähän ryhmään kuuluu yhteensä kolme toimituslauseketta: FCA, FOB ja FAS. Kaikille tämän ryhmän lausekkeille tunnusomaista on, että myyjä hoitaa omat velvoitteensa omassa maassaan. Kyseessä on ns. lähtömaan lausekkeet ja tarkoituksena olisi, ettei myyjällä ole enää pääkuljetuksen aikana kustannus- tai vaaranvastuuta tavarasta¹⁸⁸. Normaalisti ostajan vastuulla on tehdä kuljetussopimus ja myyjä toimittaa tavarantoimitustalajalle. Riski ja vastuu kustannuksista siirtyy tällöin ostajalle. F-lausekkeissa on nykyään mahdollisuus siihen, että kuljetussopimuksen tekeekin myyjä, mutta kustannusvastuu ja riski on ostajalla. Kaikkien F-lausekkeiden A3 a) artiklan mukaan myyjällä ei ole kuljetussopimuksen tekemiseen velvollisuutta, mutta siinä todetaan mahdollisuus siitä sopimiseen. Kaikissa F-lausekkeissa myyjän tulee toimittaa ostajalle näyttö siitä, että tavarantoimitus on tapahtunut lausekkeen osoittamalla tavalla. Lisäksi myyjän tulee avustaa ostajaa kuljetusasiakirjojen hankinnassa, mikäli ostaja näin pyytää, kuitenkin ostajan vastuulla ja kustannuksella.¹⁸⁹

¹⁸⁴ Railas 2012: 214-217

¹⁸⁵ Tällaisia seikkoja voivat olla mm. velvollisuus tarjota apua liittyen vienti- ja kauttakulkumuodollisuuksia sekä erilaisia turvallisuustarkastuksia varten.

¹⁸⁶ Täsmäntävän lausekkeena voidaan käyttää myös ”Ex Works loaded on a departing vehicle”. Railas 2012: 217

¹⁸⁷ Railas 2012: 216-217.

¹⁸⁸ Railas 2012: 232.

¹⁸⁹ Railas 2012: 221-223, Lazär 2011

FCA¹⁹⁰ – Free Carrier – vapaasti rahdinkuljettajalla -lauseke soveltuu kaikkiin kuljetusmuotoihin¹⁹¹. Uusimmassa versiossa lauseke sisältää tarkat määräykset siitä, miten tavara tulee luovuttaa rahdinkuljettajalle. Lausekkeen mukaan tavaran toimitus tapahtuu siten, että myyjä luovuttaa tavaran ostajan nimeämälle rahdinkuljettajalle. Tavara voidaan toimittaa myös muulle nimetylle henkilölle muussa nimetyssä paikassa. Vastuu kustannuksista ja riskistä on tähän asti myyjällä. Pääkuljetuksen aikana riski on ostajalla. Tavaran virheestä vastaamisen kannalta FCA:n käyttäminen sisältää seuraavat kriittiset pisteet: riskin siirtyminen myyjän ja ostajan välillä, vakuutusturvan alkamisen ajankohta ja rahdinkuljettajan tavaravastuun alkamisen ajankohta. FCA -lauseketta käytettäessä ostajalla on päävastuu toimitukseen liittyen. Ostajan vastuulla on huolehtia muun muassa vakuutuksesta ja tuonti -sekä kauttakulkumuodollisuuksista.¹⁹²

FAS – Free Alongside Ship – vapaasti aluksen sivulla -lauseke soveltuu käytettäväksi vain meri- ja vesitiekuljetuksissa¹⁹³. Nimensä mukaisesti myyjä toimittaa tavarana ostajan käytettäväksi aluksen vierellä. Alus on ostajan nimeämä. Tavaran toimitus tulee tehdä sataman tavan mukaisesti ja ostajan ilmoittamalla tavalla pakattuna. Riski ja kustannusvastuu on myyjällä siihen asti, kunnes tavara on toimitettu aluksen sivulle. Tätäkin lauseketta käytettäessä, myyjän tulee ilmoittaa ostajalle tavaran toimittamisesta ja antaa tästä näyttö. Ostajan tulee vakuuttaa tavara, sillä hänellä on vastuu tavarasta pääkuljetuksen aikana.¹⁹⁴ Riski siirtyy myyjältä ostajalle sovitusta päivästä tai sen ajan päättymisestä, mikä tavaran vastaanotolle on varattu.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Toimituslausekkeeseen viitataan FCA (toimituspaikka) Incoterms© 2010

¹⁹¹ Lazăr 2011

¹⁹² Railas 2012: 227-228

¹⁹³ Lazăr 2011

¹⁹⁴ Myös myyjän kannattaa vakuuttaa tavara kattamaan oma riskinsä.

¹⁹⁵ Railas 2012: 235-239

FOB – Free on Board – vapaasti aluksessa -lauseke soveltuu FAS -lausekkeen tavoin vain vesitiekuljetuksiin¹⁹⁶. Myyjän velvollisuutena on toimittaa tavara alukseen satamata-
van¹⁹⁷ mukaisesti nimenomaisesti määritetyssä satamassa. Jotta tavara on sopimuksen-
mukainen, tulee sen olla ostajan ilmoittamalla tavalla pakattu. Myyjän tulee tehdä ilmoi-
tus tavarantoimituksesta ostajalle. Mikäli tavarantoimitus vaatii vientilupaa tai muuta
vientiin liittyvää selvitystä, on se myyjän vastuulla. Velvollisuus tuontiin liittyviin kus-
tannuksiin ja muodollisuuksien hoitamiseen on kuitenkin ostajalla¹⁹⁸. Sopimusoikeuden
yleisten periaatteiden mukaisesti ostajalla on velvollisuus ottaa tavara vastaan. Se tapah-
tuu hyväksymällä myyjän tekemä toimitus sovittuna aikana. Riski tavarasta siirtyy sovi-
tun toimitusajan päättymisestä.¹⁹⁹

Lausekkeen mukaan myyjällä on vastuu tavarasta siihen asti, että se on lastattu alukseen.
Tästä syystä voi olla tarkoituksenmukaista käyttää lausekemuunnelmaa. Muunnelma tar-
kentaa toimituksen vastuu- ja kustannusjakoa myyjän ja ostajan välillä. FOB -
lausekkeeseen liittyviä muunnelmia ovat muun muassa FOB stowed, FOB stowed and
secured sekä FOB stowed, secured and trimmed. Kauppasopimuksen osapuolet voivat
sopimuksella sopia myös siitä, että riski siirtyy ostajalle jo ennen lausekkeen lisäyksen
vaatimia myyjän lisävelvoitteita.²⁰⁰ Myyjän toimitukseen liittyvät velvoitteet eivät mää-
räydy ainoastaan FOB -lausekkeen perusteella. Velvollisuudet voivat vaihdella satama-
tavasta riippuen, sillä FOB -lausekkeen mukaan tavara tulee toimittaa satamatavan mu-
kaisesti.²⁰¹

¹⁹⁶ Lazăr 2011

¹⁹⁷ Railaksen mukaan satamatapa voi tarkoittaa kolmea erilaista käytäntöä: myyjä toimittaa tavarantoimituksen laiturille ja varustamo nostaa tavarantoimituksen alukseen, kustannukset jaetaan myyjän ja ostajan kesken jollain tavalla tai myyjä maksaa koko lastauksen.

¹⁹⁸ Lazăr 2011

¹⁹⁹ Railas 2012: 245-249

²⁰⁰ Railas kirjoittaa, että professori Jan Rambergin mukaan lauseke voi sopimuksessa olla esimerkiksi ”FOB stowed, secured and trimmed but at buyer’s risk after the goods have been placed on board”.

²⁰¹ Railas 2012: 249

4.4.4. C-lausekkeet

C-lausekkeita käytettäessä tapana on, että ainoastaan kaupan kohteena olevan tavaran määränpää ilmoitetaan²⁰². On kuitenkin todettu, että myös toimituspaikka voidaan tämentää, jotta myös riskin siirtymisen paikka on osapuolille selkeä. C-lausekkeet sisältävätkin kaksi kriittistä pistettä. Ensimmäisenä tavaran määränpää, jonne myyjän tulee maksaa ja järjestää kuljetus. Toinen, tavaran virheellisyyden arvioinnin kannalta kriittinen piste on toimituspaikka, joka määrittää sen, milloin tavaran riski on siirtynyt myyjältä ostajalle. C-lausekkeissa tavaran virheen lisäksi myös riski viivästyksestä siirtyy ostajalle silloin, kun tavara on luovutettu rahdinkuljettajalle.²⁰³ C -lausekkeista CPT ja CIP soveltavat kaikkiin kuljetusmuotoihin, CIF ja CFR ainoastaan vesitiekuljetuksiin²⁰⁴

CPT – Carriage Paid to²⁰⁵ – kuljetus maksettuna -lauseketta voidaan käyttää niin maakuin vesitiekuljetuksissakin²⁰⁶. Myyjän tulee tehdä kuljetussopimus tavaran toimittamiseksi määräpaikkaan. Kuljetussopimuksen ehtojen tulee olla tavanomaiset ja kuljetuksen tulee tapahtua vallitsevan käytännön mukaisesti. Vaikka lausekkeen mukaan myyjän vastuulla on kuljetussopimuksen järjestäminen, siirtyy riski ostajalle jo toimitushetkellä. Mikäli kuljetuksen aikana sattuu odottamattomia esteitä ja kuljetus viivästyy, on tämä ostajan riskillä. Kansainvälisessä kaupassa tavaran kuljetuksessa käytetään tyypillisesti useampaa kuin yhtä rahdinkuljettajaa. Tarkka toimituspaikka on ostajalle olennainen tieto, sillä riski siirtyy ostajalle jo silloin, kun tavara on luovutettu kuljetusketjun ensimmäiselle rahdinkuljettajalle²⁰⁷. Vientiin liittyvät muodollisuudet ja kustannukset ovat

²⁰² Railas 2012: 262

²⁰³ Railas 2012: 262-263

²⁰⁴ Lazär 2011

²⁰⁵ Viittaus lausekkeeseen ”CPT (nimetty määräpaikka) Incoterms © 2010”

²⁰⁶ Lazär 2011

²⁰⁷ Railas on määritellyt ensimmäisen rahdinkuljettajan siten, että se on ensimmäinen itsenäinen rahdinkuljettaja, joka ei toimi osana myyjän organisaatiota.

myyjän vastuulla. Tuontiselvitykset muut tavarantoimitukseen liittyvät muodollisuudet ja kulut tulee ostajan hoitaa.²⁰⁸ Pääsääntöisesti CPT -lauseketta käytettäessä sopijapuolten velvollisuudet määräytyvät kuljetussopimuksen perusteella. Tästä syystä lausekkeesta ei useinkaan käytetä muunnelmia.²⁰⁹

CIP – Carriage and Insurance Paid to – kuljetus ja vakuutus maksettuina²¹⁰ on sisällöltään lähes CPT -lausekettä vastaava. Lauseke soveltuu käytettäväksi kaikkiin kuljetusmuotoihin.²¹¹ CIP ja CPT -lausekkeiden erona on myyjän vakuuttamisvelvollisuus. Ostajan tulee antaa myyjälle vakuuttamista varten tarvittavat tiedot. Myyjän tulee ottaa vakuutus, joka kattaa 110% tavarantoimituksen hinnasta ja kuljetuskustannuksista, jotka tulevat myyjän maksettaviksi. Tämän lisäksi kurssivaihteluilta suojautumiseksi vakuutus tulee ottaa sopimusvaluutassa. Kuten CPT -lausekkeessa, myös tätä lauseketta käytettäessä riski siirtyy ostajalle silloin, kun tavara on luovutettu ensimmäiselle itsenäiselle rahdinkuljettajalle.²¹²

CFR – Cost and Freight – kulut ja rahti maksettuina²¹³ soveltuu kahdesta ensimmäisestä C-lausekkeesta poiketen vain vesitiekuljetuksiin²¹⁴. Myyjän vastuulla on tehdä kuljetussopimus tai siirron kautta hankittava kuljetussopimus tavarantoimittamiseksi määräpaikkaan. Siirron kautta kuljetussopimuksen hankkiminen tarkoittaa tavarantoimitusta myyntiä kuljetuksen aikana. Tällaisessa tapauksessa myyjä on konossementin saaja.²¹⁵ Konossementti²¹⁶ on todiste merikuljetuksesta koskevasta sopimuksesta sekä siitä, että rahdinkuljettaja on vastaanottanut tai lastannut tavarantoimituksen alukseen (Merilaki 42§). Riski tavarantoimituksesta siirtyy ostajalle toimitushetkellä, joka on se aika, jota C-lausekkeella voidaan säädellä. Kustannukset ennen toimitusta kohdistuvat pääsääntöisesti myyjälle ja toimituksen jälkeen vastuu siirtyy ostajalle. Tarkemmin kulujen jakautumisesta säänteleä tehty kuljetussopimus.

²⁰⁸ Railas 2012: 265-269

²⁰⁹ Railas 2012: 271

²¹⁰ Viittaus lausekkeeseen sopimuksessa ”CIP (nimetty määräpaikka) Incoterms © 2010”

²¹¹ Lazăr 2011, Railas 2012: 273-274

²¹² Railas 2012: 274-277

²¹³ Viittaus lausekkeeseen sopimuksessa ”CFR (nimetty määrätatama) Incoterms © 2010”

²¹⁴ Lazăr 2011

²¹⁵ Railas 2012: 285

²¹⁶ Englanniksi bill of lading.

CFR-lauseketta voidaan muunnella siten, että se tarkoittaa niitä ehtoja, joilla kuljetussopimus tulee tehdä.²¹⁷

CIF – Cost Insurance and Freight – kulut, vakuutus ja rahti maksettuina -lauseke soveltuu edellisen tavoin vain vesitiekuljetuksiin ja siihen viitataan sopimuksessa ”CIF (nimetty määräsatama) Incoterms © 2010”.²¹⁸ Myyjän tulee hoitaa kuljetussopimus sekä omalla kustannuksellaan ottaa tavaravakuutus, samoin kuin CIP -lausekkeessa. Riski tavarasta siirtyy ostajalle toimitushetkellä. Toimituslauseketta voidaan muunnella tarkentamaan ehtoja, joilla myyjän tulee kuljetussopimus tehdä.²¹⁹ CIP vastaa pääsääntöisesti CFR lauseketta, lisäksi myyjänä velvollisuus vakuuttaa tavara.

C-lausekkeita käytettäessä ongelmia syntyy arvioidessa kustannusten jakautumisesta myyjän ja ostajan välillä. Kustannusvastuun jakautuminen on ongelmallista, sillä myyjän velvollisuutena on maksaa tavarankuljetus määräpaikkaan kuljetusehtojen osoittamalla tavalla. Riski kuitenkin siirtyy ostajalle hetkellä, jolloin tavara luovutetaan rahdinkuljetajalle. Kuljetusehdot määrittävät tarkemmin, mitkä kustannukset tulevat myyjän maksettavaksi. Kuljetusehtoja tulee tarkastella osana kauppasopimusta. C-lausekkeiden artiklat A6 ja B6 antavat pääsäännön kustannusten jakautumiseen liittyviin kysymyksiin. Myyjän tulee vastata kustannuksista toimitushetkeen asti ja lisäksi kustannukset liittyen tavarankuljetukseen määräpaikkaan.²²⁰

²¹⁷ Railas 2012: 285-291

²¹⁸ Lazăr 2011, Railas 2012: 292

²¹⁹ Railas 2012: 292-301

²²⁰ Railas 2012: 304

4.4.5. D-lausekkeet

D-lausekkeet ovat uusin toimituslausekeryhmä. Olennaisimpana erona muihin lausekeryhmiin on, että myyjä vastaa kustannuksista ja riskeistä siihen asti, että tavara on toimitettu sopimuksenmukaiseen määräpaikkaan.²²¹ Muissa toimituslausekkeissa riski siirtyy ostajalle jo toimitushetkellä. D-lausekkeet soveltuvat käytettäväksi kaikkiin kuljetusmuotoihin²²².

DAT – Delivered at Terminal – toimitettuna terminaalissa -lausekkeen mukaisessa toimituksessa myyjä asettaa tavaran ostajan käytettäväksi terminaalissa²²³. Myyjän vastuulla on toimenpiteet, kustannukset ja riski siihen asti, kunnes tavara on luovutettu nimettyyn terminaaliin. Kuljetussopimus ja siihen liittyvät kustannukset ovat myyjän vastuulla. Pääkuljetuksen riskin ollessa myyjällä, on myyjän edun mukaista vakuuttaa tavara. Tavarahan tulee olla lisäksi pakattu asianmukaisesti. Mikäli ostajalla on erityisiä pakkausvaatimuksia, tulee tämän ilmoittaa niistä myyjälle. Myyjään vastuulle kuuluu antaa tarvittavat tiedot, jotka liittyvät tavaran vastaanottamiseen.²²⁴

Ostajan velvollisuutena on ottaa tavara vastaan. Sen jälkeen, kun myyjä on purkanut tavaran kuljetusvälineestä ostajan käytettäväksi, siirtyy vastuu riskistä ja kustannuksista ostajalle. Esimerkiksi terminaalin säilytyskustannukset ovat ostajan vastuulla, jos tavara on jo hänen käytössään.

DAP – Delivered at Place – toimitettuna määräpaikalla -lausekkeessa myyjän vastuu tavaran kuljetukseen liittyvistä toimenpiteistä, kustannuksista ja riskistä ovat samat kuin DAT -lausekkeessa. Eroavaisuutena on, ettei tavaraa tarvitse toimittaa välttämättä terminaaliin. Nimetty määräpaikka on riittävä.²²⁵

²²¹ Railas 2012: 321

²²² Lazär 2011

²²³ Myyjän tulee asettaa tavara ostajan käytettäväksi purettuna kuljetusvälineestä. Railas 2012: 326-327. ”Terminaali” voi Incoterms © 2010 -teoksen mukaan olla avoin tai katettu paikka, esimerkiksi varasto, laituri, konttipiha tai tie-, rautatie- tai lentorahtiterminaali. Viittaus lausekkeeseen ”DAT (nimetty satama- tai muu terminaali määräpaikassa) Incoterms © 2010

²²⁴ Railas 2012: 328-330

²²⁵ Lazär 2011, Railas 2012: 338-340

DDP – Delivered Duty Paid – toimitettuna tullattuna -lauseke sisältää pääsääntöisesti samat myyjän ja ostajan velvollisuudet kuin muut D-lausekkeet. Pääkuljetuksen aikana riski on vielä myyjällä ja kustannukset myyjän vastuulla. Muissa D-lausekkeissa myyjän tehtävänä on hoitaa vientiin liittyvät muodollisuudet ja vastata niistä aiheutuvista kustannuksista. Vastaavasti ostajan vastuulla on tuontimuodollisuudet. DDP -lausekkeessa myyjän velvollisuutena on hoitaa vientiselvitys omasta maastaan, mahdolliset kauttakulkumuodollisuudet sekä tuontiselvitys ostajan valtioon. Lisäksi myyjän vastuulla on maksaa sekä viennistä että tuonnista aiheutuvat verot, tullit ja muut mahdolliset maksut.²²⁶

4.5. Incoterms© 2020

Incoterms -ehdot uudistuvat ja astuvat voimaan 1.1.2020. Toimituslausekekokoelma ei muutu täysin, vaan Incoterms© 2010 -ehtoja päivitetään vastaamaan paremmin ostajan ja myyjän tarpeita nykypäivän kansainvälisessä kaupassa. Uudistuksen jälkeen on kuitenkin mahdollista käyttää vanhempia Incoterms -lausekkeita, Kansainvälisen kauppakamarin mukaan on kuitenkin suositeltavaa viitata sopimuksissa viimeisimpään toimituslausekekokoelmaan.²²⁷ Laajoja muutoksia uudistus ei saanut aikaan. Ehtoja on edelleen 11 ja ne on jaettu maa- ja vesitiekuljetuksiin soveltuviin lausekkeisiin.

Incoterms© 2020 sisältää kaksi keskeistä ja merkittävintä muutosta ehtoihin verrattuna vuoden 2010 julkaisuun. D-lausekkeista DAT nimettiin uudelleen DPU:ksi ja samalla ehdon merkitys uudistui.²²⁸ Vanhan ehdon mukainen tavaran toimitus tapahtui, kun tavara oli toimitettu terminaaliin²²⁹. Uudistetussa lausekkeessa, Delivered Place Unloaded, tavara voidaan toimittaa mihin vain sovittuun paikkaan eikä ainoastaan nimettyyn terminaaliin, kuten aiemmin. Vastuu tavaran virheellisyydestä siirtyy näin ollen silloin, kun myyjä on luovuttanut tavaran ostajan käyttöön sovitussa paikassa. Toinen suurimmista muutoksista on FCA -lausekkeeseen tullut sisältöuudistus. Rahtikirja voidaan laatia vasta

²²⁶ Lazăr 2011, Oglindä 2018, Railas 2012: 347-351

²²⁷ ICC Finland 2020

²²⁸ ICC 2020

²²⁹ DAT, Delivered at Terminal

tavarankuljetuksen jälkeen. Incoterms© 2010 mukaan vastuu siirtyy FCA -lausekkeessa silloin, kun tavara on luovutettu rahdinkuljettajalle.²³⁰ Rahtikirja on kuitenkin laadittava ennen lastausta. Tämän lausekkeen kohdalla vaaranvastuun siirtymisen tulkintakysymyksiä voi aiheuttaa rahtikirjan laatimisen ajankohta. Uudistuksen vaikutukset kohdistuvat myös CIF ja CIP -ehtoihin, joissa vakuutuksia on yksilöity uudelleen. Tällä kuitenkin ei ole vaikutusta tavarankuljetuksen vaaranvastuun siirtymiseen. DAP, DPU, DPP ja FCA -ehtoissa tavarankuljetukseen on aiemmin käytetty kolmatta osapuolta, rahdinkuljettajaa. Uudistuksen myötä myyjä ja ostaja voivat järjestää kuljetuksen itse.²³¹ Tämä voi aiheuttaa tulkintaongelmia vaaranvastuun siirtymisestä, sillä aiemmin vastuu ostajalle on siirtynyt, kun myyjä on luovuttanut tavarankuljettajalle.

Incoterms© 2020 uudistuksen käytännön vaikutukset ja merkitys kansainväliselle tavarankaupalle tullaan näkemään kuitenkin vasta, kun päivitettyjä toimituslausekkeitä on sovellettu kansainvälisen kaupan sopimuksissa riittävän kauan.

²³⁰ Railas 2012: 227-228

²³¹ ICC 2020

5. TAVARAN VIRHEESTÄ JOHTUVAN SOPIMUSRIKKOMUKSEN SEURAAMUKSET

5.1. Yleistä sopimusrikkomuksen seuraamuksista

Sopimusrikkomusten sääntely on sopimusoikeudellisesti keskeistä. Verratessa Suomen KauppaL:n ja CISG:n seuraamusjärjestelmää, on sääntely pitkälti samankaltaista. Eroavaisuuksia löytyy vahingonkorvauksen osalta. CISG:n mukaan tavoitteena on saavuttaa sopimusrikkomustilanteessa tasapaino myyjän ja ostajan intressien välille.²³² Yleensä irtaimen kaupan sopimuksissa erimielisyydet johtuvat siitä, että toinen osapuoli katsoo, ettei toisen suoritus ole sopimuksenmukainen. Suoritus voi olla jäänyt kokonaan tekemättä tai se ei vastaa sitä, mitä voidaan sopimuksella katsoa sovitun.²³³ Tässä tapauksessa käsitellään sopimusrikkomuksena jälkimmäistä, sillä kysymyksessä on tavaran virhe.

Lähtökohtana sopimusrikkomuksen tullessa kysymykseen on luontoissuorituksen tekeminen, vastapuolen tulee täyttää velvoitteensa *in natura*²³⁴. Tämä tarkoittaa sitä, että sopijapuolella on oikeus vaatia toista osapuolta täyttämään sopimusvelvoitteensa ja noudattamaan sopimusta tavalla, joka on sopimuksessa ja CISG:ssä määritetty.²³⁵ Virheen seurauksena ostajalla on useita seuraamusvaihtoehtoja käytettävänä. CISG artiklat 45-52 sääntelevät seuraamuksia myyjän sopimusrikkomuksesta.²³⁶ Eri oikeusjärjestyksissä on ollut erilaisia näkemyksiä siitä, onko luontoissuoritusta pidettävä ensisijaisena seuraamusvaihtoehtona. Suorituksen tekeminen on ollut ensisijainen Pohjoismaisessa oikeuskäytännössä, samoin kuin Saksassa ja Ranskassa. Common Law'n soveltuessa vahingonkorvauksen on katsottu olevan ensisijainen seuraamusvaihtoehto. CISG:n ollessa yleis-sopimus, on se rakennettu kompromissiksi huomioiden eri oikeuskäytännöt.²³⁷

²³² Sandvik 2013: 117-118, Hemmo 2003: 109-110

²³³ Routamo 1996: 51

²³⁴ Luontoissuoritus

²³⁵ Sandvik 2013: 117-118

²³⁶ Schwenger ym. 2012: 359-417

²³⁷ Sandvik 2013: 119-120

5.2. Ostajan oikeussuojakeinot

5.2.1. Ostajan oikeus vedota virheeseen

Sekä KauppaL:ssa että CISG:ssä määritellään myyjän virhevastuun edellytykset sekä se, milloin ostajalla on oikeus vedota virheeseen. Mikäli tavarassa oleva virhe ei johdu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta, on ostajalla oikeus vaatia kaupan purkua, hinnanalennusta, virheen korjaamista, uutta toimitusta sekä lisäksi vahingonkorvausta. Ensisijaisena seuraamuksena pidetään kuitenkin luontoissuoritusta eli virheen korjaamista tai uutta toimitusta, kuten edellä on mainittu. Ostajalla on myös oikeus pidättäytyä kauppahinnan maksamisesta (KL 42§). Ostaja voi menettää oikeutensa vedota virheeseen, jos hänen olisi tarkastuksen yhteydessä pitänyt huomata virhe tai virhe on syntynyt ostajan puolella olevista olosuhteista. Tällaisista olosuhteista voi olla kysymys esimerkiksi silloin, jos kyseessä on tilauskauppa ja ostaja on sitoutunut toimittamaan tarvittavia raaka-aineita ja laiminlyö velvollisuutensa, jonka seurauksena virhe syntyy. Myyjälle ei synny virhevastuuta myöskään tilanteessa, jossa ostaja antaa virheellisiä valmistusohjeita tai muussa vastaavassa tilanteessa, jossa tavaran laatu riippuu ostajasta.²³⁸

Ostajan tulee reklamoida virheestä kohtuullisessa ajassa. Vähimmäisvaatimuksena on, että ostaja ilmoittaa virheen, johon hän haluaa vedota. Kyseessä on neutraali reklamaatio, kun ilmoitetaan vain siitä, ettei tavara ole sopimuksen mukainen. Neutraalin reklamaation jälkeen tulee vaatimukset ilmoittaa yksilöidyllä reklamaatiolla.²³⁹ CISG vaatii, että ostaja yksilöi, millaisesta virheestä on kysymys (Art. 39). Neutraali reklamaatio ei näin ole riittävä. Kansallisissa oikeusjärjestyksissä on annettu erilaisia vaatimuksia reklamaatiolle.²⁴⁰ Aina ei ole ratkaisevaa se, milloin ostaja tosiasiallisesti havaitsee virheen, vaan aika lasketaan siitä, kun virhe on havaittu tai se olisi pitänyt havaita. On siis mahdollista, että ostaja voi huolimattomuudellaan menettää oikeutensa vedota virheeseen. CISG:ssä on myös säännös siitä, että ostajan tulee reklamoida kahden vuoden kuluessa tavaran luovutuksesta, jotta oikeus vedota virheeseen säilyy. Tämä ei koske oikeudellista virhettä, vaan

²³⁸ Ramberg, Routamo 1997: 239

²³⁹ Ämmälä 2003

²⁴⁰ Schwenzer ym. 2010: 293

oikeus vedota virheeseen säilyy, vaikka ilmoitusta ei olisi tehty kahden vuoden määräajassa.²⁴¹ Toisena poikkeuksena tästä on myös sopimuksessa määrätty takuu-aika. Reklamoinnin kohtuullisen ajan pituus voi vaihdella muun muassa sen perusteella, onko kyseessä ammattimainen ostaja tai, jos myyjä on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti. Jälkimmäisessä tapauksessa ostaja ei menetä oikeuttaan vedota virheeseen, vaikka ei reklamoisi kohtuullisessa ajassa.²⁴² Mikäli kauppa liittyy ostajan liiketoimintaan, voidaan kohtuullisen ajan katsoa olevan lyhyempi kuin ostajan ollessa esimerkiksi yksityishenkilö. Kauppalain ja CISG:n ollessa dispositiivista oikeutta, voivat sopimuksen osapuolet ottaa halutessaan sopimukseen nimenomaisesti reklamaatiota koskevan ehdon. Näin on mahdollista välttää reklamaatioaikoihin liittyvät ongelmat.²⁴³

Ostajan ollessa vaatteiden vähittäiskauppaa harjoittava yritys, on kyseessä ammattimainen ostaja, jonka asiantuntemuksen voidaan katsoa olevan sillä tasolla, että reklamaatio tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti siitä ajankohdasta, kun ostajalla on olosuhteisiin nähden ollut mahdollista tarkastaa toimitetut tuotteet. Vaikuttavana seikkana reklamaatioaikaan on lisäksi se, millaisesta tavarasta on kyse. Vaatteiden tarkastaminen ei vaadi monimutkaisen laitteen tavoin yhtä huolellista tarkastamista ja testausta, joten reklamaatioaika on verraten lyhyt. Jälleenmyyntitapauksessa reklamaatioaika alkaa myöhemmän ostajan tehdessä reklamaation.²⁴⁴ Tässä yhteydessä on syytä huomioida myös eri valtioiden toimintakulttuurien erot. Vaikka molemmat sopijapuolet ovat yhteisymmärryksessä siitä, että reklamaatio tulee tehdä kohtuullisessa ajassa, voi kohtuullinen aika merkitä pitempää aikaa esimerkiksi italialaiselle yritykselle kuin suomalaiselle.

²⁴¹ HE 93/1986: 35

²⁴² Wilhelmsson ym. 2006: 118-119, 121

²⁴³ Ämmälä 2003

²⁴⁴ HE 93/1986: 85

5.2.2. Uusi toimitus ja virheen korjaaminen

Sopimusoikeuden pääperiaatteen ”sopimus on pidettävä” mukaisesti ostajalla on oikeus vaatia myyjältä uutta toimitusta tai virheen korjaamista. Samanaikaisesti ostaja ei voi kuitenkaan esittää vaatimuksia esimerkiksi sopimuksen purkamisesta tai muita vaatimuksia, jotka ovat ristiriidassa luontoissuoritusta koskevan vaatimuksen kanssa. Ostajalla on kuitenkin oikeus vaatia vahingonkorvauksia, jos esimerkiksi virheellisen tavaran asentaminen tai poistaminen on aiheuttanut ylimääräisiä kustannuksia.²⁴⁵ Ostaja voi vaatia uutta toimitusta, mikäli virhe on aiheuttanut olennaisen sopimusrikkomuksen. CISG 25 artiklan mukaan olennainen sopimusrikkomus syntyy silloin, kun se toinen osapuoli menettää olennaisilta osin sen, mitä hänellä olisi sopimuksen perusteella aiheutta. ²⁴⁶ PECL ²⁴⁷ määrittelee olennaisen sopimusrikkomuksen samankaltaisesti kuin CISG. Vaatimus uudesta toimituksesta on tehtävä kohtuullisessa ajassa reklamaatiosta tai sen yhteydessä. Ostajalla ei ole oikeutta vaatia myyjää tekemään suoritusta, mikäli se aiheuttaisi myyjälle kohtuutonta haittaa verrattuna ostajan saamaan etuun. Myöskään tilanteessa, jossa on kyse erityisestään kaupasta ja virhe ilmenee sen tuhoutumisena, ei ostaja voi vaatia uutta toimitusta. CISG:n mukaan se, onko uuden toimituksen vaatiminen myyjältä kohtuutonta, tulee arvioida jokaisessa sopimussuhteessa erikseen.

Jos olennaisuuden kriteerit eivät täyty, voi ostaja vaatia myyjää korjaamaan virheen. Vaatimuksen edellytyksenä on, ettei virheen korjaamisesta aiheudu myyjälle kohtuutonta haittaa. Mikäli korjaamisesta aiheutuisi myyjälle kohtuuton rasite, voi ostaja korjauttaa tavaran myyjän kustannuksella.²⁴⁸ Virheen korjaamisesta ei saa aiheutua mitään kustannuksia ostajalle, vaan myyjän on katettava kaikki korjaamisesta aiheutuneet kulut. Pääsääntöisesti virheen korjaaminen tulee kysymykseen tilanteessa, jossa tavara on valmistettu ostajaa varten ja se on mahdollista korjata. Uusi toimitus on tarkoituksenmukaisempi seuraamus standarditavaran ollessa kaupan kohteena.²⁴⁹ Vaatteiden vähittäiskaupan ollessa tarkastelun kohteena, on kysymyksessä pääsääntöisesti standarditavara, jolloin uusi

²⁴⁵ Routamo 1996: 111, Sandvik 2013: 122

²⁴⁶ Schwenzer ym. 2012: 171

²⁴⁷ PECL, Principles of European Contract Law

²⁴⁸ Sandvik 2013: 125

²⁴⁹ Wilhelmsson ym. 2006: 122-125

toimitus olisi sekä myyjän että ostajan kannalta parempi ratkaisu. Ostaja saa vaatia uutta toimitusta vain sillä edellytyksellä, että sopimusrikkomus on olennainen. Tässä yhteydessä se tarkoittaa vaatteiden myyntikelvottomuutta. Tilanteessa on kuitenkin huomiotava uuden toimituksen vaatima aika. Ostajalle voi aiheutua haittaa, mikäli myyjä ei pysty suorittamaan uutta toimitusta kohtuullisessa ajassa. Tällöin on mahdollista, että yritys joutuu myymään tuotteet alennettuun hintaan, johtuen esimerkiksi sesongin vaihtumisesta, mikä johtaa menetettyyn voittoon, joka puolestaan johtaa myyjän vahingonkorvausvelvollisuuteen.²⁵⁰ Tässäkin yhteydessä kaupan kansainvälisluontoisuus tulee huomioida samalla tavalla kuin reklamaatiotilanteessa. Kohtuullinen aika tai kohtuuton haitta voi eri maissa sijaitseville yrityksille merkitä eri asiaa. CISG artiklan 82 nojalla ostajan tulee uuden toimituksen yhteydessä palauttaa virheelliset tuotteet, jotka hän on aiemmin vastaanottanut. Palautuksesta aiheutuvat kulut tulevat kuitenkin myyjän maksettavaksi.

5.2.3. Hinnanalennus

Tilanteessa, jossa virheen korjaaminen tai uusi toimitus eivät ole mahdollisia, voi ostaja vaatia virheen perusteella hinnanalennusta. KL:ssä ja CISG:ssä hinnanalennuksen sääntely rakentuu samankaltaisesti. Hinnanalennus tulee kysymykseen tilanteessa, jossa virhe vaikuttaa tavaran arvoon. PECL:n mukaan ostaja on oikeutettu hinnanalennukseen, jos sopimusrikkomus liittyy tavaran määrään, laatuun tai luovuttamisen ajankohtaan.²⁵¹ Hinnanalennuksena tavoitteena on tasapainottaa sopijapuolten suorituksia sopimusrikkomus-tilanteessa.²⁵²

Hinnanalennus lasketaan siten, että sopimuksenmukaisen tavaran arvoa verrataan virheellisen tavaran arvoon. Hinnanalennuksen tulee näin vastata arvonlaskua. Hintavertailu tulee suorittaa luovuttamisen ajankohtana. Ostajalla on oikeus hinnanalennukseen myös sellaisessa tilanteessa, jossa sopimuksen purkaminen olisi oikeutettu seuraamusvaihtoehto. Yleensä tällainen tilanne on silloin, kun virhe muodostuu niin olennaiseksi, että

²⁵⁰ Oberlandesgericht 14 October 2002

²⁵¹ Lando & Beale: 230

²⁵² Sandvik ym. 2013: 128-129

käytännössä tavaralta puuttuu arvo kokonaan.²⁵³ Mikäli myyjä tarjoaa hinnanalennusta korvauksena esimerkiksi heikkolaatuisista tai likaisista vaatteista, voi ostaja täyttää artiklan 77 mukaisen velvollisuutensa rajoittaa vahinkoa hyväksymällä alennuksen. Menetetty kauppavoitto muodostuu näin pienemmäksi, mikäli vaatteet ovat edelleen myyntikelpoisia, mutta alennettuun hintaan.

Hinnanalennuksen ja vahingonkorvauksen suhde on oikeuskäytännössä osoittautunut ongelmalliseksi. Seuraamukset ovat joissakin tapauksissa sekoittuneet keskenään, vaikka tarkoitus ei ole sama. On tullut esiin tilanteita, joissa lopputuloksen kannalta ei ole ollut merkitystä sillä, kumpaa seuraamusvaihtoehtoa on sovellettu. Vastakkaisessa tilanteessa, jossa sillä on ollut merkitystä, tulee arvioitavaksi, onko esimerkiksi hinnanalennus ollut sopiva osapuolten intressien tasapainottamiseksi vahingonkorvauksen sijaan.²⁵⁴ Vahingonkorvausta ja hinnanalennusta ei ole mahdollista vaatia saman virheen johdosta, mutta vahingonkorvaus voi tulla kysymykseen sellaisen virheen kohdalla, jota ei hinnanalennuksella hyvitetä.²⁵⁵

5.2.4. Purkaminen

Radikaalein seuraamusvaihtoehto tavaran virheestä johtuvassa sopimusrikkomuksessa on sopimuksen purkaminen. Sopimuksen purkamisen edellytyksistä säädetään PECL:ssä, CISG:ssä ja KL:ssa. Sopimusrikkomuksen tulee aiheuttaa ostajalle olennaista haittaa. Olennaisesta sopimusrikkomuksesta säädetään CISG artiklassa 25. CISG artikla 49 sääntele sopimuksen purkamisen edellytyksiä: Jos myyjä laiminlyö sopimuksen tai yleissopimuksen mukaiset velvollisuutensa ja tämä johtaa olennaiseen sopimusrikkomukseen, on ostaja oikeutettu purkamaan sopimus.²⁵⁶

²⁵³ Routamo 1997: 271-277

²⁵⁴ Sisula-Tulokas 1992: 278-279

²⁵⁵ Sandvik ym. 2013: 130

²⁵⁶ Vanto 2002: 59

Yrityksen ostaessa edelleen myytäväksi tarkoitettuja vaatteita, voidaan sopimusrikkomuksen katsoa olevan olennainen silloin, kun virheiden määrä tai laatu on niin merkittävä, ettei tuotteita voida enää myydä kuluttajalle. Eräissä Saksassa käsitellyssä tapauksessa toimitetuissa tuotteissa oli useita virheitä, eivätkä ne olleet enää myyntikelpoisia. Myyjällä ei ollut mahdollisuutta korjata virheitä kohtuullisessa ajassa. Uusi toimitus olisi ollut mahdollinen, mutta se olisi saapunut ostajalle niin myöhään, että vaatteet olisi täytynyt myydä alennettuun hintaan. Näin ollen sopimusrikkomus oli olennainen ja ostajalla oli oikeus purkaa kauppasopimus.²⁵⁷ Artiklan 26 nojalla sopimuksen purku tulee tehdä toiselle sopijapuolelle ilmoituksella, jotta se on tehokas.

Mikäli olennaisuuden edellytykset täyttyvät, on ostajalla oikeus purkaa kauppasopimus välittömin vaikutuksin. Tässä yhteydessä on oleellista huomioida purkamisen ja irtisanomisen välinen ero. Purkamisen oikeusvaikutukset tulevat voimaan välittömästi ja sopijapuolten tulee palauttaa jo tehdyt suoritukset. CISG 81 artiklan mukaan sopimuksen purkaminen vapauttaa osapuolet kaikista sopimuksenmukaisista velvollisuuksista, lukuun ottamatta vahingonkorvausvelvollisuutta. Irtisanomisen yhteydessä sopimus päättyy vasta irtisanomisajan jälkeen, eikä siihen välttämättä liity sopimusrikkomusta.²⁵⁸

Pääsääntöisesti ostajan oikeus purkaa sopimus tulee kysymykseen vasta toissijaisena seuraamusvaihtoehtona, virheen oikaisun tai uuden toimituksen jälkeen. Ostaja saa purkaa kaupan, mikäli myyjä ei voi korjata virhettä hyväksyttävällä tavalla ja kohtuullisen ajan kuluessa. Kohtuulliseen aikaan voidaan liittää ostajan myyjälle antama lisäaika²⁵⁹ suorittaa velvollisuutensa. Lisäaika turvaa ostajalle sen, että purkamisperuste todella syntyy eikä myöhemmin voida katsoa ostajan syyllistyneen sopimusrikkomukseen.²⁶⁰ CISG 49(2)(b) artiklan mukaan myyjän luovutettua tavaran, ostaja menettää oikeutensa purkaa sopimus, mikäli hän ei tee purkuilmoitusta kohtuullisessa ajassa.²⁶¹

²⁵⁷ Oberlandesgericht Köln 14 October 2002

²⁵⁸ Sandvik 2013: 131

²⁵⁹ Saksan oikeuden perusteella lisäaika kutsutaan myös nimityksellä ”Nachfrist”

²⁶⁰ Wilhelmsson ym. 2006: 132, Sandvik 2013: 125-126

²⁶¹ Schwenzer ym. 2012: 382

5.3. Myyjän oikeussuojakeinot

Myyjän oikeussuojakeinoihin kuuluu CISG 62 artiklan nojalla oikeus vaatia ostajaa tekemään sopimussuorituksensa, eli maksamaan sopimuksenmukaisen kauppahinnan, ottamaan tavaran vastaan ja täyttämään muut velvoitteensa.

Tapauksessa, jossa kiinalainen myyjä oli tehnyt kauppasopimuksen vaatteista saksalaisen ostajan kanssa, joka huomattuaan virheitä aikaisemmin toimitetuissa vaatteissa, kieltäytyi ottamasta seuraavaa toimitusta vastaan, katsottiin tämän syyllistyneen sopimusrikkomukseen. Ostaja ei täyttänyt velvollisuuttaan ottaa toimitettu tavara vastaan.²⁶²

Myyjällä on myös oikeus korjata virhe tai tehdä uusi toimitus luovutusajankohdan jälkeen omalla kustannuksellaan, mikäli hän voi tehdä sen aiheuttamatta ostajalle kohtuutonta haittaa tai viivästyksiä.²⁶³ Tämä oikeus on usein taloudellisesti edullisin vaihtoehto. CISG:n 48 artiklan nojalla ostajalla säilyy kuitenkin oikeus vaatia vahingonkorvausta, vaikka myyjä oikaisisi virheen edellä mainitulla tavalla. Mikäli myyjä luovuttaa tavaran ennen sopimuksenmukaista päivämäärää ja tavara on virheellistä, on myyjällä oikeus omalla kustannuksellaan korjata virhe. Tämä ei saa aiheuttaa ostajalle kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Jos myyjä onnistuu korjaamaan virheen ennen sovittua luovutusajankohtaa, ostaja ei voi purkaa sopimusta.²⁶⁴ Sekä KL:n että CISG:n mukaan myyjällä voi olla oikeus sopimuksen purkamiseen tietyin edellytyksin. Mikäli ostaja laiminlyö velvollisuutensa niin, että syntyy sopimusrikkomus, täyttyvät edellytykset purkaa kauppasopimus. Pääsääntöisesti ostajan sopimusrikkomus syntyy tämän laiminlyödessä maksun suorittaminen tai tavaran vastaanottaminen.²⁶⁵ Myyjän tulee ilmoittaa sopimuksen purkamisesta kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän sai tietää tai hänen olisi pitänyt tietää ostajan sopimusrikkomuksesta, lisäajan umpeutuessa tai siitä kun, ostaja on ilmoittanut, ettei aio suorittaa velvollisuuksiaan.²⁶⁶ Suomalaisen yrityksen tehdessä rajat ylittävää kauppaa, on huomioitava, että KL eroaa merkittävästi CISG:n sääntelystä myyjän purkamisoikeuden

²⁶² China International Economic & Trade Arbitration Commission 31 January 2000

²⁶³ Schwenger ym. 2012: 465, 374

²⁶⁴ Lookofsky 2003: 128-129, Schwenger ym. 2012: 291

²⁶⁵ Sandvik 2013: 148-149

²⁶⁶ Routamo 1996: 178, Schwenger ym. 2012: 471

osalta silloin, kun kysymyksessä on ostajan maksuviivästys. CISG antaa myyjälle laajemmat mahdollisuudet purkaa sopimus.²⁶⁷

5.4. Vahingonkorvaus

5.4.1. Vahingonkorvauksen määräytyminen

Erityisesti liikesuhteissa vahingonkorvauksen sääntelyllä on keskeinen merkitys, sillä sopimusrikkomus voi aiheuttaa merkittäviäkin taloudellisia vahinkoja. Pääsääntöisesti se voitto, joka olisi sopimuksen toteutuessa seurannut, tulee korvattavaksi. Tähän asti sopimusoikeudellinen sääntely CISG:n ja KL:n välillä on pitkälti ollut samankaltaista. Vahingonkorvauksen osalta eroavaisuudet ovat merkittävimmät. Vahingonkorvauksen määrittämisestä koskevat säännöt löytyvät CISG artikloista 74-78. Nämä kohdat käsittelevät neljää vahingonkorvaukseen liittyvää osa-aluetta: Pääsääntö vahingonkorvauksen määrästä, vahingonkorvauksen määrä sopimuksen purkamistilanteessa kateoston yhteydessä, vahingon vähentämiseen liittyviin toimenpiteisiin ryhtymisen sääntely sekä koron maksu.²⁶⁸

Korvattavaksi vahingoksi CISG:n mukaan tulee se rahamäärä, joka vastaa toiselle osapuolelle koitunutta vahinkoa sekä mahdollisesti menetettyä voittoa.²⁶⁹ Kansainvälisessä kaupassa yleisenä periaatteena on, että vahingonkorvaus ei ole rangaistuluontoista. Tarkoituksena on saattaa osapuolet sellaiseen asemaan, mikä olisi seurannut sopimuksenmukaisesta suorituksesta.²⁷⁰ Mikäli sopimus on purettu ja ostaja on tehnyt kateoston, tulee korvattavaksi sopimuksenmukaisen hinnan ja kateoston hinnan välinen erotus. Jos kateostoa ei ole tehty, on ostaja oikeutettu sopimuksenmukaisen hinnan ja käyvän hinnan väliseen erotukseen vahingonkorvauksena.²⁷¹

²⁶⁷ KL:n mukaan, kun ostaja on jo saanut tavaran hallintaansa, on myyjällä oikeus purkaa kauppa vain, jos hän on pidättänyt itsellään oikeuden siihen. CISG:n mukaan myyjä saa purkaa kaupan vielä luovuttamisen jälkeenkin ilman erillistä ehtoa.

²⁶⁸ Sutton: 1989: 7

²⁶⁹ CISG:n 74 artikla sisältää ennakoitavuusedellytyksen, jonka mukaan sopimusrikkomuksesta johtuva vahingonkorvaus ei saa olla suurempi kuin se vahinko, jonka sopimusta rikkonut osapuoli on ennakoinut tai olisi pitänyt ennakoita voivan olevan seuraamus sopimusrikkomuksesta.

²⁷⁰ Fox 1998: 67, Farber 1980

²⁷¹ Schneider 1997: 6

CISG:n artikla 77 rajoittaa sitä vahingonkorvausta, joka sopimusrikkomuksen tehneelle osapuolelle tulisi vastattavaksi. Sen nojalla sopimusrikkomukseen vetoavan osapuolen tulee ryhtyä kohtuullisiin toimenpiteisiin vähentääkseen vahinkoa, joka johtuu sopimusrikkomuksesta. Artikla 77 käsittää myös menetetyn kauppavoiton rajoittamisen. Kuten edellä mainittu voi ostaja hyväksymällä hinnanalennuksen vaatteista, täyttää tämän velvollisuuden, mikäli ostetut vaatteet ovat edelleen myyntikelpoisia. Mikäli näihin toimenpiteisiin ei ryhdytä, on sopimusta rikkoneella osapuolella oikeus vaatia vahingonkorvausta vähennettäväksi.²⁷²

Vastuuperuste ja vastuun laajuuden määrittäminen ovat vahingonkorvauksen keskeisimmät kysymykset. Vastuuperuste määrittää sen, millä edellytyksillä sopijapuoli joutuu vahingonkorvausvelvolliseksi. Vastuun laajuus taas määrittää sen, kuinka paljon vahingonkorvauksella vaaditaan ja mitkä vahingot vaaditaan korvattavaksi. Lähtökohtaisesti korvausvastuun perusteeksi riittää se, että suoritus ei vastaa sovittua.²⁷³ CISG 45 artiklan nojalla sopijapuolella on oikeus vaatia vahingonkorvausta, mikäli toinen osapuoli jättää suorittamatta sopimuksen tai yleissopimuksen mukaisen velvollisuutensa. Sopimusrikkomus tulee näin ollen riittäväksi vastuuperusteeksi vahingonkorvaukselle. Kaikki korvauskelpoiset vahingot tulevat korvattaviksi, sillä CISG:n sääntely vahingonkorvauksesta perustuu kontrollivastuulle eikä tuottamusvastuulle.²⁷⁴ Kontrollivastuun perusteella korvattavaksi tulee ainoastaan välittömät vahingot²⁷⁵. Suomen kauppalaissa välilliset vahingot tulevat korvattavaksi tuottamusvastuun perusteella. CISG:ssä vastaavaa mainintaa ei ole. Ostajalla on tavarán virheen yhteydessä oikeus vaatia vahingonkorvausta itsenäisenä seuraamuksena, mutta myös muiden seuraamusten lisäksi.²⁷⁶

²⁷² Schneider 1997: 15

²⁷³ Sandvik 2013: 155

²⁷⁴ Flechtner 2007: 6, kontrollivastuu on vastuunmuoto, jolloin vastuuta ei synny sellaisista sopimusrikkomuksista, jotka ovat sopijapuolen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella

²⁷⁵ Hemmo 2003: 228

²⁷⁶ Sandvik 2013: 118-119

Vaatteiden vähittäiskauppaa harjoittavan yrityksen vahinko myyjän sopimusrikkomuksesta on pääasiallisesti se menetetty voitto, joka olisi saatu myytäväksi ostetuista tuotteista. Korvattavaksi voi tulla myös sellaisia kuluja, jotka ovat syntyneet ostajalle viallisten tuotteiden varastoinnista ja kuljetuksesta. Kansainvälisen kaupan ollessa kyseessä myös tullimaksut voivat olla korvauskelpoisia.²⁷⁷ Differenssiopin mukaisesti vahinko määritellään syntyneiden kustannusten ja saamatta jääneiden voittojen summana. Hinnanero, kuten edellä mainittu, on myös korvattava, mikäli ostaja tekee kateoston vastaavista tuotteista toiselta myyjältä ja hinta on korkeampi.²⁷⁸

5.4.2. Vapautumisperusteet

Sopimusta rikkoneen osapuolen on mahdollista vapautua vahingonkorvausvelvollisuudesta, mikäli hän pystyy osoittamaan, että käsillä on CISG 79 artiklan mukainen vapautumisperuste. Artikla soveltuu kaikkien sopimusrikkomusten yhteydessä ja koskee kaikkia korvausvastuuta molempien sopijapuolten osalta. Vapautumisperusteeseen vetoavalla osapuolella on todistustaakka siitä, että kaikki vapautumisen edellytykset täyttyvät. Edellytykset on mainittu artiklassa 79(1). Vapautumisperuste on olemassa silloin, kun sopijapuoli ei ole voinut tehdä sopimuksenmukaista suoritusta johtuen sellaisesta esteestä, joka oli hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella. Esimerkiksi onnettomuus, jonka syy on myyjän kontrollipiirin ulkopuolella, voi vapauttaa myyjän korvausvastuusta.²⁷⁹ Tällaista ylivoimaista estettä kutsutaan termillä *force majeure*.²⁸⁰ Sopijapuolen ei ole myöskään voitu kohtuudella edellyttää ottavan huomioon estettä sopimuksen tekohetkellä tai välttäneen sitä tai sen seuraamuksia.²⁸¹ Myyjää ei voida myöskään velvoittaa tekemään sellaista suoritusta, joka edellyttäisi uhrauksia, jotka ovat kohtuuttomia suhteessa ostajan etuun. (KL 23§). Kansainvälisesti PECL ja UPICC sääntelevät samoin.

²⁷⁷ China International Economic & Trade Arbitration Commission 3 June 2003

²⁷⁸ Sandvik 2013: 179

²⁷⁹ Wilhelmsson ym. 2006: 137

²⁸⁰ *Force majeure* –tilanteesta on kysymys silloin, kun sopijapuolen suoritukselle on ollut ylivoimainen tai mahdoton este. Tällä on tarkoitettu ulkoapäin tulevaa ja harvoin sattuvaa tapahtumaa.

²⁸¹ Schwenzer 2012: 583, HE 93/1986

Vastuusta vapautuminen vaikuttaa vain sen ajan kuin este on olemassa, eikä subjektiivinen mahdottomuus vapauta vahingonkorvausvelvollisuudesta²⁸².

²⁸² Sandvik 2013: 124, 157, Oliveira 2005, subjektiivisella mahdottomuudella tarkoitetaan ainoastaan sopijapuoleen liittyvää syytä, joka aiheuttaa suorituksen mahdottomuuden. Mikäli kyseessä olisi objektiivinen mahdottomuus, sopimuksenmukainen suoritus ei olisi mahdollinen kenellekään, eikä vastuuperustetta synny.

6. RIIDANRATKAISUMENETTELYT JA LAINVALINTA KANSAINVÄLISESSÄ KAUPASSA

6.1. Lainvalinta kansainvälisissä sopimussuhteissa

Kansainväliseen sopimussuhteeseen liittyy useita erityispiirteitä, jotka vaikuttavat riita-asioiden käsittelyyn ja lainvalinnan merkitys korostuu. Kotimaankaupassa lainvalinta harvoin on merkityksellinen. Lainvalinnalla on suurempi merkitys sellaisissa tilanteissa, joissa kauppasuhteen osapuolten oikeudet ja velvollisuudet on määritelty suppeasti. On selvää, että sopijapuoli hyötyy eniten silloin, kun sovellettavaksi tulee oman valtion laki. Lainsäädäntö koskien kaupankäyntiä on tällöin tutumpaa ja ennakoitavampaa, jolloin myös riskien hallinta helpottuu.²⁸³

Kansainvälisessä sopimuksia koskevassa lainvalinnassa pääperiaatteena on sopimusvapaus. Lainvalintaa tehtäessä on otettava huomioon sopimuskumppanien liikepaikka, kansalaisuus sekä kotipaikka sopimuksen teko- ja suorituspaikan lisäksi. Jo sopimuksen suunnitteluvaiheessa on hyvä ottaa huomioon kysymys sovellettavasta laista ja sopimukseen otettavasta lakiviittauksesta. Lainvalinnalla voi olla merkitystä siihen, minkä valtion tuomioistuimessa mahdollinen riita-asia tullaan käsittelemään.²⁸⁴ Lakiviittaus saa aikaan sen, että sovellettavaksi tulee jokin muu laki kuin se, jota muuten sovellettaisiin.²⁸⁵ Rooman yleissopimuksen mukaan sopimuskumppanit saavat valita sovellettavasta laista ja viitata haluamansa valtion lakiin. Lakiviittaus voi kohdistua sellaisen valtion lakiin, jolla ei ole liittymäkohtia sopimukseen tai sen osapuoliin. On myös mahdollista, että lakiviittaus kohdistuu samanaikaisesti kahden eri valtion lakiin. Saman tapauksen kysymyksiin sovelletaan tällöin eri valtioiden lakeja.²⁸⁶ Lakiviittaukseen liittyy samanlainen sopimusvapaus kuin muihinkin sopimusehtoihin. Sopijapuolet voivat uudella lakiviittauksella vaihtaa sovellettavaa lakia.²⁸⁷

²⁸³ Railas 2012: 33

²⁸⁴ Liukkunen 2012: 5-6, 81

²⁸⁵ Koulu: 2005: 83

²⁸⁶ Hemmo 2003: 461, Liukkunen 2012: 23, kahteen eri valtioon kohdistuva lakiviittaus tunnetaan myös nimellä *dépeçage*.

²⁸⁷ Hemmo 2003: 461

CISG on hyvin yleisesti käytetty kansainvälisissä sopimussuhteissa sopimuskumppaneiden ollessa sopimusvaltioita. Se ei kuitenkaan ole universaali ja sen ollessa tahdonvaltainen sopijapuolten on mahdollista valita jokin toinen laki sovellettavaksi sopimukseen. Mikäli tällaista valintaa ei ole, soveltuu CISG sen 1 artiklan mukaan irtaimen tavaran kaupassa sellaisten sopimuskumppaneiden välillä, joiden liikepaikat ovat eri valtioissa ja valtiot ovat sopimusvaltioita tai silloin, kun kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt johtavat siihen, että sovelletaan sopimusvaltion lakia.²⁸⁸ Mikäli sopijapuolet eivät ole sopineet mitään riitojen ratkaisusta, ratkaistaan riidat yleisessä tuomioistuimessa siinä valtiossa, jonka tuomioistuimilla on toimivalta ratkaista sopijapuolten välisiä riita-asioita. Pääsääntöisesti myyjän maan laki tulee lainvalintalakien perusteella sovellettavaksi. Jos lakiviittauksessa on maininta Suomen lain soveltamisesta, tulee sovellettavaksi sen perusteella CISG, sillä se on osa Suomen lakia. Mikäli sovellettavaksi halutaan nimenomaan Suomen kauppalaki, tulee viittauksen olla esimerkiksi muotoa ”Sopimukseen sovelletaan Suomen kauppalakia 355/1987”.²⁸⁹

6.2. Riidanratkaisu tuomioistuimessa

Sopijapuolet voivat ratkaista erilaiset kansainvälisiä liittymiä koskevat kysymykset nimenomaisilla sopimusmääräyksillä. Prorogaatioehdolla he voivat sopia siitä oikeuspaikasta, jossa sopimukseen perustuva kanne on pantava vireille.²⁹⁰ Riita-asioissa oikeuspaikkasäännökset ovat tahdonvaltaisia, minkä ansiosta osapuolet saavat itse sopia oikeuspaikasta. Kun sopimus toimivaltaisesta tuomioistuimesta on tehty, sisältyy se pääsopimukseen. Tällainen sopimus ei yleensä voi olla itsenäinen.²⁹¹

Sopimuskumppanit voivat siis etukäteen sopia siitä, minkä valtion tuomioistuimessa sopimuksesta aiheutuvat riita-asiat tullaan ratkaisemaan. Oikeuspaikan valinnassa tärkeää

²⁸⁸ Liukkunen 2012: 115

²⁸⁹ Ämmälä 2003

²⁹⁰ Hemmo 2003: 460

²⁹¹ Koulu ym. 2003: 1108

on huomioida tuomion täytäntöönpanon mahdollisuus sekä tuomion tunnustaminen. Kansainvälisissä sopimuksissa tällä on erityinen merkitys, sillä ulkomainen tuomio voidaan panna käytäntöön vain, jos kyseinen valtio on tähän velvoittautunut. Velvoittautuminen voi tapahtua kahden- tai monenkeskisellä valtiosopimuksella. Se, että tuomio saa samat oikeusvaikutukset kuin alkuperämaassa, vaatii tuomion tunnustamista.²⁹² Euroopan unionin alueella toimivaltainen tuomioistuin määräytyy Brysselin asetuksen (44/2001²⁹³) perusteella. Tuomioistuimet ovat toimivaltaisia siinä valtiossa, jossa vastaajalla on kotipaikka. Brysselin asetuksen 5 artiklan mukaan oikeuspaikka vaihtoehtoisesti kuitenkin olla sellaisessa valtiossa, jossa pääasiallinen sopimussuoritus tulee tehdä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä valtiota, jossa sopimuksenmukainen tavarantoimitus tulee tehdä.

Se tuomioistuin, joka käsittelee riita-asiaa, soveltaa valtionsa kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjä selvittääkseen, mikä laki tulee sovellettavaksi. Suomen osalta käytettäväksi tulevat alla olevat oikeuslähteet:²⁹⁴

- 1) *Haagin yleissopimus kansainvälisluonteiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettava laki*. Tämä on tullut voimaan Suomessa samannimisenä lakina, IrtKL 387/64.
- 2) *Rooman konventio eli vuoden 1989 Rooman yleissopimus*. Tämä on yleissopimus sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista.
- 3) *Rooma I -asetus*. Asetus on EU-oikeuteen kuuluva asetus. Se sisältää lainvalintasäännöt, jotka koskevat sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia. Asetusta sovelletaan 17.12.2009 jälkeen tehtyihin sopimuksiin.

²⁹² Varjola-Vahvelainen 1998: 202-203

²⁹³ Asetus koskee tuomioistuimen toimivaltaa, tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

²⁹⁴ Railas 2012: 30-31

6.3. Riidanratkaisu välimiesmenettelyssä

Välimiesmenettely on yksityistä riidanratkaisua. Lähes poikkeuksetta yritysten kansainvälisissä sopimuksissa sovitaan sovellettavasta laista. Yleensä samalla sovitaan myös riidanratkaisusta, joka pääsääntöisesti on välimiesmenettely. Elinkeinonharjoittajien välisissä riita-asioissa ei suositella valtiollisten tuomioistuinten käyttöä.²⁹⁵ Tällöin sopimukseen sisällytetään välityslauseke tai siihen liitetään erillinen välityssopimus. Sopimus, jossa on sovittu riidanratkaisun osalta välimiesmenettelystä, mutta ei sovellettavasta laista, on harvinainen.²⁹⁶ Välityssopimus voi koskea ad hoc -välimiesmenettelyä²⁹⁷ tai siinä voidaan sopia jonkin välitysinstituutin välimiesmenettelyä koskevien sääntöjen noudattamisesta.²⁹⁸ Institutionaalisessa menettelyssä koko sovintomenettelyn hoitaa kyseisiä menettelyjä yleisesti organisoiva taho. Ad -hoc menettelyssä osapuolet organisoivat itse koko menettelyn kulun.²⁹⁹ Yritykset suosivat välimiesmenettelyä riidanratkaisussa sen nopeuden ja asian salassapidon vuoksi. Institutionaalisessa menettelyssä voidaan edellyttää, että päätös tulee tehdä määräajassa, mikä lisää menettelyn nopeutta verraten tuomioistuinratkaisuun. Välitystuomio on myös heti lopullinen ja se on täytäntöönpanokelpoinen lähes kaikissa valtioissa³⁰⁰

Välimiehinä toimivat yksityishenkilöt, mutta ratkaisu riidasta on lopullinen ja sitoo asianosaisia. Etuna välimiesmenettelyssä on, että riita voidaan jättää ratkaistavaksi henkilöille, joilla on erityisasiantuntemusta ratkaistavasta asiasta. Kansainvälisessä riita-asiaassa halutaan päästä eroon sellaisista epävarmuustekijöistä, jotka aiheutuvat eri maiden tuomioistuimen erilaisista normien soveltamistavoista, jolloin välimiesmenettelyn käyttö tulee tarkoituksenmukaisemmaksi keinoksi.³⁰¹ Välimiesmenettelyä käyttämällä varmistetaan siitä, että asian ratkaisevat asiantuntevat henkilöt, ratkaisun saamiseen ei kulu kohtuutonta aikaa ja liikesalaisuudet pysyvät salassa.³⁰²

²⁹⁵ Jespers ym. 2011: 162

²⁹⁶ Nyblin 2012: 106, Pohjonen 2001: 178

²⁹⁷ Ad hoc -menettelyssä osapuolet itse hallinnoivat menettelyä.

²⁹⁸ Kansainvälisenä välitysinstituuttina voi toimia esimerkiksi Kansainvälinen Kauppakamari ICC.

²⁹⁹ Hemmo 2005: 366

³⁰⁰ Nyblin 2012: 57

³⁰¹ Pohjonen 2002: 178-179

³⁰² Jespers ym. 2011: 162

7. LOPUKSI

Tutkielmassa selvitettiin sopimusrikkomuksen merkitystä ja vaikutusta kansainvälisessä kaupassa erityisesti silloin, kun kysymyksessä on tavaran virhe. Liiketoiminnallisesta näkökulmasta selvitettiin, millä tavalla virhe voi ilmetä vaatteessa, kun osapuolina on kaksi elinkeinonharjoittajaa. Vaatteen virheen ollessa kysymyksessä tuotiin esille erityiskysymyksiä immateriaalioikeuksista, kuten kolmannen tavaramerkkioikeuden rikkomisesta. Tällöin oikeus korvaukseen on kolmannella osapuolella. Tutkimuksessa käsiteltiin kansainvälisten sopimusten syntymistä ja niitä seikkoja, jotka vaikuttavat sopimuksen sisältöön ja tulkintaan. Kun yritykset solmivat valtioiden rajat ylittäviä kauppasopimuksia, tulee huomioida kansainvälisen kaupan erityispiirteet. Riskejä kansainvälisessä kaupassa aiheuttavat valtioiden erilaiset oikeusjärjestykset. Näitä riskejä on mahdollista hallita sopimuksilla.

Kansainvälisessä kaupassa hyvän sopimuksen laadinta on tärkeää, jotta se on molempien sopijapuolten etujen mukainen. Sopimuksen huolellisella laatimisella voidaan hallita kaupallisia riskejä ja saada liiketoiminta pysymään kannattavana myös toisen osapuolen syylistyessä sopimusrikkomukseen. Kansainvälisissä sopimuksissa riskejä aiheuttavat tavaroiden pitkät kuljetusmatkat. Tavaran luovutukseen ja vaaranvastuun siirtymiseen liittyvä sääntely ei ole niin yksinkertaista kuin noutokaupassa, minkä vuoksi sopimuksessa on tärkeää määritellä toimituslausekkeet vastuiden jakaantumisen selventämiseksi.³⁰³ Kansainvälisen Kauppakamarin laatimat Incoterms -toimitustapalausekkeet ovat laajasti käytetyt toimitusehdot, joihin viittaamalla voidaan vähentää sopimukseen liittyviä tulkintaongelmia erityisesti kulujen jakautumisen ja vaaranvastuun siirtymisen suhteen.

Irtaimen tavaran kaupassa ostajalle on olennaisinta, että myyjä toimittaa sopimuksenmukaisen tavaran sovittuun aikaan. Myyjälle taas on tärkeintä, että ostaja suorittaa velvoitensa ottaa tavara vastaan ja maksaa sovittu kauppahinta. (Art. 30, 53). Mikäli näitä velvollisuuksia ei suoriteta sovitussti, tulee molemmilla sopijapuolilla olla oikeussuojakeinot käytössä. Ostajalla on tiettyjä velvollisuuksia, kuten reklamaatiovelvollisuus, jotta hän

³⁰³ Sandvik 2012: 89

säilyttää oikeuden vedota virheeseen. Ostajan tulee reklamoida myyjälle virheestä koh-
tuullisessa ajassa. Ostajalla on oikeus vaatia myyjältä virheen korjaamista tai uutta toimi-
tusta.³⁰⁴ Mikäli nämä vaihtoehdot eivät tule kysymykseen, voi ostaja olla oikeutettu hin-
nanalennukseen tai viimeisenä vaihtoehtona sopimuksen purkamiseen. Jotta sopimuksen
purkamiseen on oikeus, tulee sopimusrikkomuksen olla olennainen. Olennaisuus määri-
tellään CISG artiklassa 25. Ostaja on myös oikeutettu vahingonkorvaukseen myyjän so-
pimusrikkomuksen johdosta. Vahingonkorvaus voi tulla kysymykseen joko itsenäisenä
seuraamuksena tai muiden seuraamusten ohella. Vahingonkorvaukseen liittyy vastuupe-
ruste ja korvattavan määrän määrittää vastuun laajuus. CISG:ssä soveltuu täyden kor-
vauksen periaate, vahinkoa kärsinyt osapuoli saatetaan siihen asemaan, jossa olisi ilman
sopimusrikkomusta.³⁰⁵ Myyjä voi vapautua vahingonkorvausvastuusta, mikäli este sopi-
muksenmukaiseen suoritukseen on ollut hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella.
Myyjällä on oikeus omakustanteisesti korjata virhe tai uusia toimitus ilman, että se ai-
heuttaa ostajalle kohtuutonta haittaa. Mikäli ostaja ei suorita velvollisuuksiaan, on myy-
jällä tietyin edellytyksin oikeus purkaa kauppasopimus.

Kansainvälisissä sopimussuhteissa jo sopimuksen laadintavaiheessa sopimukseen sovel-
tuvan lainvalinta on tärkeää, sillä sen avulla tuleviin riitatilanteisiin varautuminen on hel-
pompaa. Molempien sopijapuolten ollessa CISG sopimusvaltioita, sovellettavaksi laiksi
tulee pääsääntöisesti CISG. Riidanratkaisussa kansainvälisessä elinkeinonharjoittajien
välisessä kaupassa käytetään yleensä välimiesmenettelyä. Välimiesmenettely takaa sen,
että asian ratkaisevat juuri kyseiselle asialle asiantuntemusta omaavat henkilöt, ratkaisu
tehdään nopeasti, eikä asia tule julkisuuteen. Riita-asiat on myös mahdollista käsitellä
tuomioistuimessa, mutta sopimuksen kansainvälisen luonteen vuoksi välimiesmenettely
on tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto.³⁰⁶

³⁰⁴ Wilhelmsson ym. 2006: 122-125

³⁰⁵ Sandvik 2013: 178. Vahingonkorvaus CISG:n mukaan kattaa positiivisen sopimusedun.

³⁰⁶ Liukkunen: 115, Jaspers ym. 2011: 162-163.

8. LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aurejärvi, Erkki. (1981). *Irtaimen kaupan takuuehdot: tutkimus myyjän antamasta takuusta ja virhevastuusta irtaimen kaupassa*. Helsinki.
- Beale, Hugh & Ole Lando. (2002). *Principles of European Contract Law: Parts 1-2*. Hollandi: Kluwer Law International.
- Bergmann, Hans, Claudia Greiner & Peter Jaspers. (2011). *Kansainvälistyvä yritys. Lakija vero-opas*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Bernstein Herbert & Joseph Lookofsky. (2003). *Understanding the CISG in Europe*. 2. painos. London: Kluwer Law International.
- Fox, William F. Jr. (1998). *International Commercial Agreements – A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes*. 3. painos. The Hague: Kluwer Law International.
- Dimsey, Mariel, Christiana Fountoulakis & Ingebor Schwenzer (2012). *International Sales Law, a Guide to the CISG*. Oxford: Hart Publishing Ltd.
- Erma, Reino, Lehtinen & Tolonen. (1989). *Ulkomaankaupan oikeuden käsikirja*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Hemmo, Mika. (2005). *Sopimusoikeus III*. Helsinki: Talentum.
- Hemmo, Mika. (2003). *Sopimusoikeus I*. Helsinki: Talentum.
- Hemmo, Mika. (2003). *Sopimusoikeus II*. Helsinki: Talentum.

- Helppi, Minna & Paloheimo Annamarja. (2005). *Ulkomaankaupan rahoitus*. Helsinki: Talentum.
- Herre, Johnny & Jan Ramberg (2009). *Internationella köplagen (CISG). En kommentar*. 3. painos. Tukholma: Norsted Juridik AB.
- Honnold, John. (1991). *Uniform Law for International Sales, Under the 1980 United Nations Convention*. Philadelphia, USA.
- Hulkko, Pekka, Heikki Hyvärinen, Sirkku Ohvo & Kaija Varjola-Vahvelainen. (1998). *Kansainvälinen yritysoikeus*. Helsinki, Porvoo: WSOY.
- Häkkänen, Petteri, Rainer Oesch, Harri Salmi & Marja Tommila. (2003). *Tavaramerkki*. 2. painos. Helsinki: Talentum
- Kivivuori, Antti. (1996). *Irtaimen kaupasta*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Koskelo, Pauliine, Leif Sevón & Thomas Wilhelmsson. (2006). *Kauppalain pääkohdat*. 5. painos. Helsinki: Talentum.
- Koskelo, Pauliine, Leif Sevón & Thomas Wilhelmsson. (1999). *Huvudpunkter i köplagen*. 2. painos. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Kuoppala, Sanna. (2000). *Examination of the Goods under the CISG and the Finnish Sale of Goods Act*. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.
- Liukkunen Ulla. (2012). *Sopimussuhteita koskeva lainvalinta*. Helsinki: Talentum.
- Liuksiala, Aaro. (1990). *Kauppasopimukset, käytännön käsikirja*. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Nyblin, Klaus. (2012). *Riidanratkaisua käsikirja yrityksille*. Helsinki: Talentum.

- Frände, Dan, Risto Koulu, Juha Lappalainen, Johanna Niemi-Kiesiläinen, Jaakko Rautio, Juha Sihto & Jyrki Virolainen. (2003). *Prosessioikeus*. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Pirnes, Hannu & Kukkola, Eemil. (2002). *Kansainvälisen liiketoiminnan käsikirja*. Helsinki: WSOY
- Railas, Lauri. (2012). *Incoterms 2010, käyttäjän käsikirja*. Hämeenlinna: Lakimiesliiton kustannus.
- Ramberg, Jan & Eero Routamo. (1997). *Kauppalaian Kommentaari*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Routamo, Eero. (1996). *Kauppan lait, kotimainen ja kansainvälinen irtaimen kauppa*. 2. Painos. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Räty, Asko. (2006). *Incoterms, kauppatavat ja toimituslausekkeet*. Helsinki: Suomen logistiikkayhdistys.
- Saarnilehto, Ari. (2009). *Sopimusoikeuden perusteet*, Helsinki: Talentum.
- Sandvik, Björn & Lena Sisula-Tulokas. (2013). *Kansainvälinen kauppalaiki*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Siira, Juhani. (1998). *Vientikaupan sopimusoikeuden käsikirja*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Sisula-Tulokas Lena. (1992). *Hinnanalennus*. Jyväskylä: Lakimiesliiton kustannus.
- Sisula-Tulokas Lena. (1998). *Ulkomaankauppaoikeus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Smits, Jan M. (2014). *Contract Law, a Comparative Introduction*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Vanto, Jarno. (2002). *Damages under CISG*. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

Elektroniset julkaisut ja lähteet

Carlsson, Maria, Christian Fogelholm, Casper Herler, Åsa Krook, Asko Lindqvist, Heidi Merikkalla-Teir, Jani Syrjänen, Sami Tuominen, Ulla von Weissenberg. (2014). *Sopimusriskit*. [online]. 1. Painos. Talentum. Saatavilla: <URL: <https://verkkokirjailyly-almatalent-fi.proxy.uwasa.fi/teos/BAHBHXBTDG#/kohta:2/piste:b692>>

CISG Database. [online]. Saatavilla: <URL: <http://iicl.law.pace.edu/cisg/cisg>>

Eisenberg, Melvin A. (2003). Disclosure in Contract Law. *California Law Review*. 91:1.

Erauw, Johan. (2005). CISG Articles 66-70: The Risk of Loss and Passing It. *Journal of Law and Commerce*. 25:203.

Eurostat. [online]. Saatavilla: <URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/fi>

EUR-Lex, Access to European Union law. [online]. Saatavilla: <URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32011R1007>>

Farber, D. A. (1980). Reassessing the economic efficiency of compensatory damages for breach of contract. *Virginia Law Review*. 66:1443. 1443-1484.

Flechtner, H. (2007). Article 79 of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) as Rorschach Test: The Homeward Trend and Exemption for Delivering Non-Conforming Goods. *Pace Int'l L. Rev.* 19:29.

- Gillette, C. P. (2004). The law merchant in the modern age: institutional design and international usages under the CISG. *Chicago Journal of International Law*. 5:1.
- Guercini, S., & Runfola, A. (2004). Sourcing strategies in clothing retail firms: product complexity versus overseas supply chain. *Journal of Customer Behaviour*. 3:3. 305-334.
- Johnson William P. (2013). Analysis of Incoterms as usage under article 9 of the CISG. *University of Pennsylvania Journal of International Law*. 35:2. 379-430.
- Keskuskauppakamari. (2017). [online]. Saatavilla: <<https://kauppakamari.fi/kansainvaliset-asiat/kauppaprosessit-riskit-tyokalut/>>
- Kurkela, Matti S. (2003). *Globalisoitunut sopimuskäytäntö ja sopimusoikeudelliset periaatteet*. [online]. Saatavilla: <URL: <https://www.edilex.fi/kirjat/6992.pdf>>
- Lazăr, A. (2011). The INCOTERMS rules and their importance. *Juridical Tribune*, 1:1. 143-151.
- Oglindă, B. (2018). Risky business: Distribution of risk in contracts for international sales of goods. *Juridical Tribune*. 8:1. 103-113.
- Oliveira, N. M. P. (2005). The German Act to Modernize the Law of Obligations as a Model for the Europeanization of Contract Law? The New Rules Regarding Impossibility of Performance from the Perspective of a Portuguese Lawyer. *Comparative Law*. 11:4.
- Saarnilehto, Ari. (2001). *Vakioehtojen liittäminen sopimukseen*. [online]. Saatavilla: <URL: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/14.pdf>>

- Saidov, D. (2013). Article 35 of the CISG: Reflecting on the Present and Thinking About the Future. *Vill. L. Rev.* 58:4.
- Schneider, E. C. (1997). Measuring Damages under the CISG-Article 74 of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. *Pace International Law Review.* 9:1.
- Sutton, J. S. (1989). Measuring Damages Under the United Nations Convention on the International Sale of Goods. *Ohio State Law Journal.* 50:3. 737-752.
- Suomen tekstiili & muoti. [online]. Saatavilla: <URL: <https://www.stjm.fi/julkaisut-ja-tilastot/tilastot/>>
- Tilastokeskus. [online]. Saatavilla: <URL: <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/47719.html>>
- Tukes, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. [online]. Saatavilla: <URL: <http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/Kulutustavarat/Tavaroiden-turvallisuus-vaatimuksia/Tekstiilit/>>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. [online]. Saatavilla: <URL: <http://tem.fi/teollisoikeudet>>
- United Nations Publication. (2010). *United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods.* [online]. Saatavilla: <URL:<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/V1056997-CISG-e-book.pdf>>
- World Trade Organization, WTO. [online]. Saatavilla: <URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/texti_e/texti_e.htm>
- Yrittäjät. [online]. Saatavilla: <URL: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/kansainvalistyminen/opas-kansainvalistymiseen/asiakirjat-318745>>

Ämmälä, Tuula. (2007). *Kansainväliseen kauppaan sovellettavista periaatteista*. [online]. Saatavilla: <URL: <https://www.edilex.fi/artikkelit/7197.pdf>>

Ämmälä, Tuula. (2006). Kansainvälinen kauppa. Tavarän virhe. *Oikeustieto 1/2006*. *Kommentoituja oikeustapauksia*.

Ämmälä, Tuula. (2003). *Kauppaa koskevista reklamaatioista*. Edilex Asiantuntijakirjoitukset 29.7.2005. 261-280. Alun perin teoksessa Omistus, sopimus, vaihdanta –Juhlakirja Leena Kartiolle (2004). [online]. Saatavilla: <URL: <https://www.edilex.fi/artikkelit/2604.pdf>>

VIRALLISLÄHTEET

HE 93/1986 vp. *Hallituksen esitys Eduskunnalle kauppalaiksi*

Kauppalaki 27.3.1987/355

Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920

Köplag 1990/931

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228

Merilaki 15.7.1994/674

United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods.

Principles of European Contract Law, parts I and II 1998

Tavaramerkkilaki 10.1.1964/7

OIKEUSTAPAUSLUETTELO**Suomi**

KKO: 1993:45

KKO: 1994:5

Kiina

China International Economic &

Trade Arbitration Commission 3 June 2003

CISG/2003/01

s. 21, 36

China International Economic &

Trade Arbitration Commission 31 January 2000

CISG/2000/09

s. 33

Saksa

Oberlandesgericht Köln 14 October 2002	16 U 77/01	s. 32, 31
Oberlandesgericht Koblenz 19 October 2006	6 U 113/06	s. 17
Oberlandesgericht Koblenz 21 November 2007	1 U 486/07	s. 20

Ranska

Court of Cassation 19 March	2002526 F-P	s. 21
-----------------------------	-------------	-------